

Case: Länsi-Uudenmaan koulutuskeskuksen turvallisuusalan koulutusohjelma

[illegible]

Nykänen, Niina

2010 Hyvinkää

Laurea-ammattikorkeakoulu

Laurea Hyvinkää

Turvallisuusalan koulutuksen lainsäädäntökokonaisuus

**Case: Länsi-Uudenmaan koulutuskeskuksen
turvallisuusalan koulutusohjelma**

Niina Nykänen
Liiketalous
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2010

Niina Nykänen

Turvallisuusalan koulutuksen lainsäädäntökokonaisuus

Vuosi	2010	Sivumäärä	228
-------	------	-----------	-----

Opinnäytetyön tarkoituksena on saada Länsi-Uudenmaan koulutuskeskukselle turvallisuusalan opiskelijoille suunnattu opintokokonaisuus, jonka avulla he pystyvät oppimaan alaansa koskevan lainsäädännön sekä muita tarpeellisia osia lainsäädännöstä. Turvallisuusalan opiskelijat valmistuvat turvallisuusvalvojiksi ja he voivat työskennellä muun muassa vartijoina, järjestyksenvalvojina, arvokuljettajina, henkivartijoina, turvatarkastajina ja vastaavina hoitajina. Työtehtäviään hoitaessaan heidän täytyy toimia saamiensa ohjeiden mukaisesti, noudattaa lakia sekä toimia muutoinkin hyvän tavan mukaisesti.

Turvallisuusvalvojien työtehtävät vaihtelevat konserttien turvatarkastuksista rahan kuljetuksiin ja työnantajina voivat olla esimerkiksi turvallisuusalan yritykset ja vankeinhoitolaitokset sekä palo- ja pelastusorganisaatiot.

Turvallisuusvalvojien on otettava työssään huomioon useita eri osa-alueita ja hoidettava tehtävänsä lain ja määräysten mukaisesti. Heidän on myös tarpeen mukaan päivitettävä osaamistaan myös tulevaisuudessa ja otettava huomioon lain määräämät vaatimukset muun muassa aseiden kantamisesta tai koiran mukana pitämisestä. Tämän pohjalta työ sisältää turvallisuusalan oman lainsäädännön lisäksi muuta tarvittavaa lainsäädäntöä siinä laajuudessa kuin se on alan kannalta tarpeen, niin että on otettu huomioon opiskelijoiden tulevat työtehtävät ja suuntautuminen työmarkkinoilla. Tavoitteena on varmistaa opiskelijoiden riittävä tuntemus alaansa koskevista määräyksistä ja laeista. Työstä on sovittu Länsi-Uudenmaan koulutuskeskuksen Nummelan toimipisteen turvallisuusalan opettajan kanssa.

Työn tein haastatteleamalla alan opettajaa, joka oli työn toimeksiantaja. Haastattelun perusteella tein esityksen siitä, missä rajoissa tulen työtä tekemään ja mitä lähteitä käyttämään. Lähteinä käytin lakeja, valtioneuvoston asetuksia, turvallisuusalan kirjallisuutta ja koululta saamaani materiaalia, kuten esitteitä koulusta ja turvallisuusalaasta sekä sisäasiainministeriön järjestyksenvalvojien koulutusmateriaalia. Näiden lisäksi apuna on toiminut omat kokemukseni käräjäoikeuden työntekijänä. Työn edetessä toimitin tekemiäni osuuksia kyseisen opettajan arvioitavaksi. Opinnäytetyöni on kaksiosainen, joista ensimmäisessä käyn läpi työn tekoprosessia sekä tarkastelen lyhyesti turvallisuusalaa sekä tekemääni työtä. Toinen osuus sisältää opiskelijoille tarkoitetun opintokokonaisuuden.

Niina Nykänen

Unity of the laws for the education of security branch

Year	2010	Pages	228
------	------	-------	-----

The meaning of my scholarly thesis is to frame an education scheme for the Education centre of western Uusimaa and especially for the students of security branch, so that they could study the laws of security branch and other necessary parts of the legislation. Students of the security branch will graduate security officers and can for example work as guards, security guards, cash-in-transit specialists, bodyguards, security agents and security enforcement officers. When they are taking care of their duties, they have to comply the rules they have been given, obey the law and also work in accordance with the good manners. Security officer's duties range between security checks of concerts to transport money, and employers can be for example security branch companies, correctional treatment institutes and also fire and rescue organizations.

In their work Security officers have to take into account many different things and do their duties by the law and instructions. They also have to upgrade their skills when it is needed in future and observe what the law says for example about carrying a gun or keeping a dog along in work. Based on that my scholarly thesis includes the laws of the security branch and also other useful laws in the extent which is needed on the branch taking into account at the same time which jobs students can do and how they can orient in the labour market. My aim is to assure that students have enough knowledge of the laws and regulations of their own branch. I have agreed with the teacher of the Education centre of western Uusimaa to write this education scheme to the school's Nummela office.

For this scholarly thesis I interviewed a teacher of the branch who gave me the idea. Based on the interview I made a representation about how I am going to prepare the paper and what sources I'm going to use. My sources were laws, regulations, literature of the security branch and material I got from the school, like brochure about the school and security branch, and also government's education material for the security guards. Besides these the experience of my own job in district court has helped me. During the progress I sent the teacher pieces of the work so that she could give me appraise of my work. The scholarly thesis has two parts and in the first part I tell about the work process and also shortly about security branch and about the work I have done. The second part includes the education scheme which I made for the students.

Key words Security branch, unity of the laws

Sisällys

1	JOHDANTO.....	8
1.1	Tausta ja tavoitteet, teoreettiset lähtökohdat.....	9
1.2	Menetelmät ja aineiston keruu	11
1.3	Perusoikeudet.....	12
2	JÄRJESTYKSENVALVOJAT	13
2.1	Järjestyksenvalvojaksi hyväksyminen	13
2.2	Järjestyksenvalvojan toiminta	15
2.2.1	Järjestyksenvalvojan toimialueet	17
2.2.2	Tilaisuuteen tutustuminen ja siinä toimiminen.....	17
2.3	Järjestyksenvalvojan tunnus	18
2.4	Järjestyksenvalvojan oikeudet.....	19
2.4.1	Poistaminen	20
2.4.2	Kiinniottaminen.....	20
2.4.3	Säilössäpitäminen	20
2.4.3.1	Kiinniotetun tai säilössäpidettävän kohtelu	22
2.4.4	Henkilöntarkastus	23
2.4.5	Voimakeinojen käyttö ja niiden liioittelu	24
2.4.6	Koiran käyttö työtehtävissä	26
2.5	Vaaratilanteissa toimiminen	26
2.5.1	Toimiminen havaittujen tai epäiltyjen huumausainerikosten yhteydessä	26
2.5.2	Toimiminen päihtyneen tai väkivaltaisen henkilön kanssa	27
2.6	Järjestyksenvalvojaksi hyväksymisen peruuttaminen ja tästä päätöksestä valittaminen	28
2.7	Valvonta	29
3	MUUT JÄRJESTYKSENVALVOJAA KOSKEVAT SÄÄDÖKSET.....	29
3.1	Majoitus- ja ravitsemustoimintaa koskevat säännökset ja määräykset.....	30
3.2	Kokoontumislain säännökset	30
3.2.1	Yleinen kokous ja yleisötilaisuudet	31
3.2.2	Järjestyksenpito tilaisuuksissa ja tilaisuuden keskeyttäminen.....	32
3.2.3	Kielletyt aineet ja esineet sekä seuraamukset järjestyksenvalvojille ...	32
3.3	Järjestyslain säännökset	33
3.3.1	Järjestyksenvalvojan asettaminen ja järjestyksenvalvontatehtävät järjestyslain mukaan	33
3.3.2	Muita määräyksiä ja kieltoja	35
4	LAKI YKSITYISISTÄ TURVALLISUUSPALVELUISTA.....	36
4.1	Määritelmiä.....	36

4.2	Vartioimisliikelupa	37
4.2.1	Vartioimisliikeluvan myöntäminen sekä sen ehtojen ja rajoitusten muuttaminen.....	39
4.2.2	Vartioimisliikeluvan ilmoittaminen sekä muutosilmoitukset	40
4.2.3	Vartioimisliikeluvan peruuttaminen	41
4.3	Vartioimisliikkeen velvollisuudet	42
4.3.1	Vuosi-ilmoitus.....	43
4.3.2	Henkilöstö- ja työvuorotiedostot	44
4.3.3	Toimintaohjeet	45
4.3.4	Toimeksiantosopimus ja siihen liittyvät kiellot	45
4.3.5	Vartioimistehtävien teettäminen.....	46
4.4	Vartijaksi tai väliaikaiseksi vartijaksi hyväksyminen.....	46
4.4.1	Vartijan yleiset velvollisuudet	48
4.4.1.1	Vartijan asuun ja vartijakorttiin liittyvät velvollisuudet ja muut määräykset	48
4.4.1.2	Tapahumailmoitukset.....	49
4.4.2	Vartijan oikeudet.....	50
4.4.2.1	Voimankäyttövälineet ja niiden kantaminen	51
4.4.2.2	Koiran mukana pitäminen.....	53
4.4.3	Vartijaksi hyväksymisen peruuttaminen ja väliaikainen peruuttaminen	53
4.5	Vastaava hoitaja.....	54
4.5.1	Vastaavaksi hoitajaksi ja väliaikaiseksi vastaavaksi hoitajaksi hyväksyminen	55
4.5.2	Ilmoittaminen vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisestä sekä hyväksymisen ehtojen ja rajoitusten muuttaminen	56
4.5.3	Vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisen peruuttaminen	57
4.6	Turvasuojaustehtävät	57
4.6.1	Turvasuojaajaksi hyväksyminen	58
4.6.2	Turvasuojaajakortti.....	59
4.6.3	Turvasuojaajaksi hyväksymisen peruuttaminen	59
4.7	Muita säädöksiä.....	60
4.7.1	Kielto osallistua vartioimisliiketoimintaan	61
4.7.2	Salassapitovelvollisuus	61
4.7.3	Suhde viranomaistoimintaan	62
4.7.4	Tietojensaantioikeus	62
4.7.5	Yksityisten turvallisuuspalveluiden valvonta ja turvallisuusalan neuvottelukunta.....	63
4.8	Muutoksenhaku	64
5	MUITA JÄRJESTYKSENVALVOJIA JA VARTIJOITA KOSKEVIA SÄÄNNÖKSIÄ	64

6	AMPUMA-ASELAKI	66
6.1	Ampuma-aseiden ja muiden vastaavien vienti, tuonti, siirto ja hankkiminen	66
6.1.1	Kaupalliset luvat ja niiden hakeminen	67
6.1.2	Hankkimislupa yksityiselle	67
6.1.3	Hankkimislupa yhteisölle ja säätiölle	68
6.1.4	Hallussapitolupa	68
6.1.5	Kaasusumutinlupa	70
6.1.6	Ampumatarvikelupa	70
6.1.7	Siirto ja tuonti Suomeen hallussapito lupien nojalla	71
6.1.8	Euroopan ampuma-asepassi	71
6.2	Asealan elinkeinolupa	72
6.3	Ampuma-aseen kantaminen ja lainaaminen sekä sen osan lainaaminen	73
6.4	Pysyvä luovuttaminen ja haltuunotto	73
6.5	Kadonnut tai anastettu ampuma-ase tai aseosa sekä aseosa osasta tehtävä ilmoitus	74
6.6	Luvan tai todistuksen hakeminen	74
6.7	Huolellisuusvelvollisuus	75
6.8	Ampuma-aserikokset ja -rikkomukset sekä menettämisseuraamus	75
7	PELASTUSLAKI.....	76
7.1	Johto	76
7.2	Pelastusviranomaiset	77
7.2.1	Pelastustoiminnan sisältö ja velvollisuus osallistua pelastustoimintaan	78
7.2.2	Pelastustoiminnan johtaminen ja johtajan toimivaltuudet.....	78
7.2.3	Pelastusviranomaisen tiedonsaantioikeus ja koulutus	79
7.2.4	Muut tehtävät.....	79
7.3	Palotarkastus.....	79
7.4	Omat velvollisuudet	80
7.4.1	Pelastussuunnitelma	80
7.4.2	Rakennusten ja laitteiden yleinen turvallisuus	81
7.4.3	Muut tehtävät.....	83
7.5	Rangaistukset	83
8	TYÖTURVALLISUUSLAKI.....	83
8.1	Työympäristön suunnittelu ja turvallisuus	84
8.2	Työnantajan ja työntekijöiden välinen yhteistoiminta	85
8.2.1	Työntekijän velvollisuudet	85
8.2.2	Työnantajan velvollisuudet.....	86
8.3	Yksintyöskentely ja väkivallan uhka	88
8.4	Laitteiden käyttö ja tarkastukset	88
8.5	Hälytys- ja turvallisuusohjeet, pelastusvälineet ja -ohjeet sekä ensi-apu.....	89

8.6	Rikkomus.....	89
9	TYÖEHTOSOPIMUS.....	90
10	LAKI YKSITYISYYDEN SUOJASTA TYÖELÄMÄSSÄ	90
10.1	Kameravalvonta	90
10.2	Yhteistyötoiminta	92
10.3	Rikkomukset.....	92
11	RIKOS JA RIKOSPROSESSI	93
11.1	Rikoksesta ehdonalaiseen.....	93
11.1.1	Rikoksesta ja rikoksen teosta	93
11.1.1.1	Rikospaikka	94
11.1.1.2	Rikoksumppani	94
11.1.2	Rangaistuksesta ja vastuusta	94
11.1.2.1	Rangaistuslajeja	96
11.1.2.2	Esimerkkejä rikoksista ja rikosten rangaistusmääristä	98
11.1.2.3	Turvallisuusalan rikosoikeudellinen vastuu ja rikkomusten kohteena oleminen.....	103
11.1.3	Rikoksen vanheneminen.....	108
11.2	Rikosprosessi	108
11.2.1	Esitutkinta	108
11.2.1.1	Syyteoikeudesta	110
11.2.1.2	Syytteen vireillepanosta	111
11.2.2	Oikeudenkäynnistä	111
11.2.2.1	Rikosasian pääkäsittely käräjäoikeudessa	112
11.2.2.2	Muutoksenhaku	113
11.2.2.3	Kirjallinen menettely	113
11.2.3	Vankeusrangaistuksesta	114
11.2.4	Nuorisorangaistuksesta	116
11.2.5	Ehdonalainen vapaus	117
12	YRITYKSISTÄ JA NIIDEN PERUSTAMISESTA.....	118
12.1	Yrityksen perustaminen	118
12.2	Peruskäsitteitä osakeyhtiöstä	119
12.3	Peruskäsitteitä avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä.....	120
12.3.1	Avoin yhtiö	120
12.3.2	Kommandiittiyhtiö	121
13	TULOKSET JA TULOSTEN TARKASTELU	121
14	KÄYTÄNNÖN TOTEUTUS JA ARVIOINTI.....	122
	LÄHTEET	123
	LIITTEET	128

Käytetyt lait ja asetukset

	Ampuma-aseasetus 27.2.1998/145
	Ampuma-aselaki 9.1.1998/1
AKL	Laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä 29.4.1988/389
	Valtioneuvoston asetus ehdonalaisen vapauden valvonnasta 21.6.2006/511
Elinkeinol	Laki elinkeinon harjoittamisen oikeudesta 27.9.1919/122
ETL	Esitutkintalaki 30.4.1987/449
	Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa 22.8.2003/761
JVL	Laki järjestyksenvalvojista 22.4.1999/533
	Järjestyslaki 27.6.2003/612
KokL	Kokoontumislaki 22.4.1999/530
	Laki majoitus- ja ravitsemistoiminnasta 28.4.2006/308
NRL	Laki nuorisorangaistuksesta 21.12.2004/1196
OK	Oikeudenkäymiskaari 1.1.1734/4
ROL	Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 11.7.1997/689
OYL	Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624
PKL	Pakkokeinolaki 30.4.1987/450
PelastusL	Pelastuslaki 13.6.2003/468
	Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta 787/2003
PolL	Poliisilaki 7.4.1995/493
	Laki poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta 29.9.2006/841
RL	Rikoslaki 19.12.1889/39
TTL	Työturvallisuuslaki 23.8.2002/738
	Valtioneuvoston asetus vankeudesta 21.6.2006/509
	Vankeuslaki 23.9.2005/767
	Yhdenvertaisuuslaki 20.1.2004/21
	Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista 12.4.2002/282
	Valtioneuvoston asetus yksityisistä turvallisuuspalveluista 19.6.2002/534
	Laki yksityisyyden suojasta työelämässä 13.8.2004/759

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön tarkoitus on kerätä Suomen lainsäädännöstä erityisesti turvallisuusalaa koskeva lainsäädäntö sekä lainsäädännöstä muita tarpeellisia säädöksiä, ja tehdä näistä opintokokonaisuus kyseisen alan opiskelijoille. Tavoitteena on, että tämä opintokokonaisuus on selkeä ja looginen. Tavoitteena on myös, että työ täyttää Länsi-Uudenmaan koulutuskeskuksen työlle asettamat tavoitteet. Näiden lisäksi tavoitteena on varmistaa opiskelijoiden riittävä tuntemus alaansa koskevista määräyksistä ja laeista. Työstä on sovittu Länsi-Uudenmaan koulutuskeskuksen turvallisuusalanopettaja Johanna Järviluoman kanssa, joka ehdotti minulle aihetta. Tutustuminen turvallisuusalaan ja sen lainsäädäntöön on kehittänyt osaamistani kyseisellä alalla. Samalla näkemykseni turvallisuusalasta on laajentunut.

Opinnäytetyö on muodoltaan toiminnallinen. Rajasin opinnäytetyöni lakeihin, jotka koskevat turvallisuusalaa suoraan tai välillisesti. Samalla olen ottanut mukaan muutakin opiskelijoille tarpeellista lainsäädäntöä muun muassa rikos- ja prosessioikeuteen sekä yritysoikeuteen liittyvää säännöstöä. Muusta lainsäädännöstä otin mukaan vain ne osat, jotka olivat työn kannalta oleellisia.

Sopivan lainsäädännön selvittämiseksi kävin läpi useita lakeja sekä turvallisuusalan ja poliisin Internet-sivuja. Tämän lisäksi tutkin joitain oppikirjoja, joista osa oli tarkoitettu suoraan turvallisuusosalalle. Sain myös Johanna Järviluomalta koulua koskevia esitteitä, joiden avulla pystyin tutustumaan kyseiseen kouluun ja sen opetussuunnitelmaan. Olin työntekoprosessin aikana jatkuvasti yhteyksissä Järviluomaan.

Opintokokonaisuuteni alkaa järjestyksenvalvojia koskevasta lainsäädännöstä, josta se jatkuu yksityisiä turvallisuuspalveluja koskevaan lainsäädäntöön. Tässä yhteydessä on tarkasteltu vartijoita, vartioimisliikettä, vastaavaa hoitajaa ja turvasuojaustehtäviä koskevia säädöksiä. Näiden säännösten jälkeen loogisinta oli siirtyä koko turvallisuusalaa koskevaan lainsäädäntöön, kuten ampuma-aseita koskevaan lainsäädäntöön, jota seuraavat muun muassa työturvallisuus- ja rikoslaki. Järjestyksenvalvojista annetun lain ja yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain olen käynyt läpi kokonaisuudessaan. Muista laeista olen etsinyt turvallisuusalaa koskevat osuudet tai muutoin tärkeät osuudet, jotka olen tiivistänyt mahdollisimman järkeväksi ja loogiseksi kokonaisuudeksi.

1.1 Tausta ja tavoitteet, teoreettiset lähtökohdat

Länsi-Uudenmaan koulutuskeskus on toisen asteen oppilaitos ja se toimii Nummelassa ja Lohjalla. Työ on tehty koulun Nummelan toimipisteelle, jossa ensimmäinen turvallisuusalan opiskelijoiden ryhmä aloitti vuonna 2007 ja valmistui kevään 2010 aikana. Turvallisuusalan koulutusohjelma on 3-vuotinen ja siihen sisältyvän lainsäädäntöä koskevan opintojakson pituus on 7 opintoviikkoa. Oleellinen osa koulutusta on alan ammatilliset opinnot, joissa opiskellaan turvallisuusalan perustaitoja, vartiointi- ja palvelutoimintaa, uhkatilanteiden hallintaa ja logistista turvallisuutta, joiden lisäksi koulutukseen kuuluu ammatillisia valinnaisia opintoja sekä muita ammatillisia aiheita työssäoppimisen kautta. Ammatillisissa opinnoissa opiskelijat suorittavat muun muassa kurssit Vartijan peruskurssi ja Vartijan työn perusteet, joiden laajuus on 100 tuntia. Tämän opintojakson lisäksi opiskelijoilla on yhteisiä opintoja, joissa he opiskelevat kieliä, matemaattisia aineita taide-aineita, liikuntaa ja terveystietoa sekä yhteiskunta-, yritys- ja työelämä tietoa. Opiskelijoilla on myös mahdollisuus suorittaa useita valinnaisia kursseja, kuten muun muassa opiskella espanjaa taikka suorittaa esimerkiksi erätaitokurssi. (www.lukk.fi/) Alan opiskelijat valmistuvat turvallisuusvalvojiksi, mikä mahdollistaa toimimisen useissa eri tehtävissä, kuten muun muassa järjestyksenvalvojina, erilaisina vartijoina ja turvallisuusalan yrittäjinä.

Idean työlle antoi Länsi-Uudenmaan koulutuskeskuksen opettaja Johanna Järviluoma, jonka tunnen vuosien takaa. Puhuessani Järviluomalla vaikeuksistani löytää opinnäytetyöaihe, hän toi esille idean, jonka pohjalta voisin tehdä työni. Saatuaani hyväksynnän aiheelle keskustelin lisää Järviluoman kanssa siitä, miten voisin tehdä opinnäytetyöni Länsi-Uudenmaan koulutuskeskuksella ja erityisesti hänen opettamalleen turvallisuusosalalle. Hän toi esille keskustelussa sen, että koulun ongelma oli, ettei turvallisuusalaa koskevaa lainsäädäntöä oltu koottu yhteen kokonaisuuteen ja alaa suoraan tai epäsuorasti koskevat lait olivat hajallaan ympäri opetusmateriaalia. Minua pyydettiin tekemään työ, johon olisi koottu opiskelijoiden kannalta tarpeellinen juridinen aineisto ja josta laatisin heille sopivan opintokokonaisuuden.

Lähtökohdat työlle eivät olleet oman tietämykseni pohjalta suuret, jonka vuoksi jouduin tutustumaan lähes täysin tuntemattomaan alueeseen lainsäädännöstä. Tämä on luonut koko työn ajan oman haasteensa, jotta pystyin löytämään tietoa niistäkin laeista, joita en uskonut työssä tarvitsevani. Vaikeinta oli rajata työtä sekä varmistaa kirjoittamani tiedon virheettömyys. Osa turvallisuusalaa koskevista laeista on täysin selkeästi alaan kuuluvia, kuten laki järjestyksenvalvojista, mutta muista esimerkiksi järjestyslaista oli osattava etsiä turvallisuusalan kannalta oleelliset asiat. Rajatessani materiaalia, jouduin ottamaan huomioon opiskelijoiden iän ja sen, että koulu on toisen asteen oppilaitos sekä sen, ettei kaikilla opiskelijoilla ole ikänsä ja koulutuksensa puolesta välttämättä valmiuksia opiskella

asioita suoraan lakiteksteistä. Tekstin oli näin ollen oltava tarpeeksi selkeä, jotta nuoret opiskelijat voivat ymmärtää sen ja tekstin selkeytys toi välillä suuria haasteita. Tämän lisäksi oli tarkkaan mietittävä, mikä on oleellista opiskelijoiden tulevien työtehtäviensä kannalta sekä huomioitava opintojakson pituus. Tällä hetkellä työssäni esiin tuomiani asioita on jonkun verran turvallisuusalan opintokirjoissa, mutta näitäkään asioita ei ole käsitelty kovin syvällisesti tai kirjoissa on vain osa näistä asioista, joita opettaja haluaa opettaa opiskelijoille ja sen vuoksi opettajat joutuvat käyttämään opettaessaan useita eri materiaaleja opetuksen apuna.

Tulevissa työtehtävissään turvallisuusvalvojat voivat osallistua vartioimisliiketoimintaan myös muuna kuin työntekijänä, jonka vuoksi oli tärkeää ottaa mukaan myös esimerkkejä siitä, miten yritys perustetaan ja mitä eroja laillisesti on yleisimmillä yhtiömuodoilla eli osakeyhtiöllä, avoimella yhtiöllä ja kommandiittiyhtiöllä. Yritystoimintaa harkitessaan opiskelijat voivatkin tämän kokonaisuuden perusteella miettiä, onko yrityksen perustaminen heille se oikea tapa toimia turvallisuusalalla. Tämän lisäksi mukana on rikos- ja prosessioikeuteen liittyvää lainsäädäntöä erityisesti siitä syystä, että järjestyksenvalvojilla ja vartijoilla on erityinen rikosoikeudellinen suoja ja heille on annettu joitakin yleensä vain virkamiehille annettavia velvollisuuksia. Työtehtävissään turvallisuusvalvojat joutuvat myös tekemään yhteistyötä muiden tahojen kanssa. Yksi tällainen taho on viranomaiset, joilta saamiaan määräyksiä heidän on noudatettava sekä tarvittaessa avustettava heitä rikosten tai onnettomuuksien selvittämisessä. Tämä olikin toisena perusteena rikos- ja prosessioikeuden lyhyelle selittämiselle sekä myös pelastuslain mukaan ottamiselle. Näiden seikkojen lisäksi katsoin tarpeelliseksi jo nuorten yleissivistyksen vuoksi lyhyesti selittää Suomen tuomioistuinten toimintaa sekä sitä mitä rikos on, miten se määritellään ja mitä siitä voi seurata. Tämän lisäksi katsoin nuorten pystyvän paremmin ymmärtämään omaa vastuutaan yhteiskunnassa ja erityisesti tulevissa työtehtävissään, jos he ymmärtävät pääpiirteittäin, mitä rikos tarkoittaa ja mitkä sen seuraamukset on. Tämän vuoksi työhön on myös sisällytetty esimerkkejä joistain rikoksista.

Tärkeimpänä ohjeena lakien valitsemiseen oli kyseisen koulun opetussuunnitelma, jonka mukaan opiskelijan on muun muassa tunnettava alaansa koskeva lainsäädäntö ja osattava työssään noudattaa tätä keskeistä lainsäädäntöä kuten muun muassa hätävarjelua, pakkotilaa, jokamiehen kiinniotto-oikeutta ja työturvallisuuslakia sekä pelastuslaista pelastusviranomaisen määritelmä ja toimivaltuudet. Tämän lisäksi koulutuksesta valmistuneen on osattava toimia oikeudenmukaisesti, vastuullisesti ja tehtyjen sopimusten mukaisesti sekä osattava tavallisimpien yritysmuotojen perusominaisuudet. (www.opi.fi/) Alan työehtosopimuksen ottaminen osaksi työtä oli itsestäänselvyys, sillä sen tunteminen varmistaa, että opiskelijat tuntevat oikeutensa siirtyessään mukaan työelämään. Myös kameravalvontaa koskevat osiot yksityisyyden suojasta annetusta laista olivat tarpeen, sillä

esimerkiksi kaupassa työskennellessään turvallisuusvalvojat joutuvat käyttämään kameravalvontaa, minkä vuoksi oli tarpeen selittää, miten kameravalvontaa säädellään kyseisessä laissa sekä milloin ja miten kameravalvontaa saa käyttää. Ampuma-aseita koskevan lainsäädännön taas otin mukaan jo siitä syystä, että turvallisuusvalvojilla on oikeus kantaa voimankäyttövälineitä. Työssä on osittain käytetty myös vankeinhoitoalan lainsäädäntöä, joka johtuu turvallisuusvalvojien mahdollisuudesta työllistyä vankeinhoitolaitoksiin.

Koska tarkoitus oli nimenomaan poimia turvallisuusalaa koskevaa lainsäädäntöä ja ottaa se osaksi työtä, en ole ottanut työn osaksi mitään valmiita opintomateriaaleja. Tästä syystä työhön ei ole sisällytetty sisäasiainministeriön järjestyksenvalvojien koulutusmateriaalia sellaisenaan, jota kuitenkin olen käyttänyt tukena työn tekemisessä. Koin, että työn idea häviää, jos korvaan saamieni ohjeiden vastaisesti järjestyksenvalvojista annetun lain kyseisellä sisäasiainministeriön koulutusmateriaalilla. Materiaali kuitenkin auttoi itseäni ymmärtämään joitakin asioita paremmin, mikä taas omalta osaltaan helpotti haastavan työn tekemistä.

1.2 Menetelmät ja aineiston keruu

Suurimman osan materiaalista etsin Finlexin Internet-sivuilta ajantasaisen lainsäädännön osiosta ja tukena käytin turvallisuusalan kahta oppikirjaa Tikkanen, Aapio, Kaarnalehto, Kammonen, Laitinen, Mikkonen & Pisto: Ammattina turvallisuus sekä Kerttula, Huttunen & Ojala: Vartijan ja järjestyksenvalvojan oikeusasema sekä yritystoiminnan osalta Kivelä & Nordell: Yrittäjän oikeutta. Suoraan turvallisuusalaa koskevat lait otin työhön mukaan sellaisenaan, mutta kirjoitin ne selventäen niin, ettei työhön jäänyt viittauksia toisen tai saman lain pykäliin. Syy tähän ratkaisuun oli se, että oman kokemukseni perusteella uskoin asioiden ymmärtämisen ja sisäistämisen olevan nuorille opiskelijoille huomattavasti helpompaa, kun heidän ei tarvitse etsiä tekstistä niitä kohtia, joihin on viitattu muualla tekstissä. Ainoa teksti, jonka käytin sellaisenaan, oli turvallisuusalan oma työehtosopimus. Syy tähän päätökseen oli se, että siinä asiat oli selitetty jo hyvin selkeästi. Tekstin uudestaan kirjoittaminen olisi ollut vain toistoa ja olisi mahdollisesti tehnyt selitetyistä asioista epäselvempiä. Muista laeista karsin materiaalia turvallisuusalan opintosuunnitelman tavoitteiden perusteella. Tukena käytin koko ajan sisäasiainministeriön turvallisuusalan opintomateriaalia, mutta yritin myös pitäytyä tehtävän annossa, mikä oli pitäytyä pelkkien lakien etsimisessä ja niiden selittämisessä.

Työskentely alkoi turvallisuusalan opettaja Johanna Järviluoman tapaamisella ja häneltä saamillani ohjeilla. Tapaamisessa keskustelimme omista ideoistani, jotka Järviluoma tarkasti samalla täydentäen näitä ja selvittäen, mitä tietoa hän kaipaa työhön. Tapaamisen jälkeen

etsin lakeja, jotka koin liittyvän turvallisuusalan ja tein esityksen Nummelan toimipisteellä siitä, mitä aion tehdä ja missä puitteissa. Tämän jälkeen aloin syventää tiedon etsimistä etsimällä myös alaan liittyviä asetuksia ja tarkoitus oli heti aluksi jo kerätä tarvitsemani materiaali käyttööni, jottei tietoa tarvitsisi enää myöhemmin etsiä. Tämä kuitenkin osoittautui vain teoriassa mahdolliseksi, sillä työn edetessä eteen tuli usein kohtia, joissa viitattiin jonkin toisen lain pykälään, joten työn tekeminen tietyssä järjestyksessä osoittautui mahdottomaksi.

Työskentelyn ajan olin yhteydessä kyseiseen opettajaan, jolta sain palautetta työlleni. Palautteen saaminen oli tärkeää, jotta pystyin tekemään työstä koulun tarpeiden mukaisen sekä varmistamaan kirjoittamieni asioiden virheettömyyden. Työn ongelmana jatkossa tulee kuitenkin olemaan se, että työn materiaali on suurimmalta osalta koottu Suomen lainsäädännöstä, mikä velvoittaa alan opettajia seuraamaan lainsäädännön muutoksia ja päivittämään tekemääni työtä sen mukaan, kun alaa koskevia lakeja muutetaan. Tätä päivittämistehtävää helpottaa se, että olen pyrkinyt tekemään työstäni hyvin selkeän myös lähteiden osalta. Tarkkoja lainkohtia en työhön merkinnyt, sillä en nähnyt sitä tarpeelliseksi. Pyrin kuitenkin otsikoimaan työni kappaleet selkeästi, jotta se helpottaisi työn päivittämistä. Toinen syy lainkohtien pois jättämisellä oli se, että yritin tehdä opiskelijoille oppikirjamaista tekstiä ja koin, että tekstissä olevat pykälät saattaisivat tuntua opiskelijoista epämukavilta.

Opin hyvin paljon uusia asioita työtä tehdessäni ja siitä on ollut apua työssäni käräjäsihteerinä. Opinnäytetyön kirjoittamisen ansiosta olin ehtinyt tutustua muun muassa pöytäkirjaa koskeviin pykäliin ennen kuin aloitin nykyisen työni. Myös työstäni on ollut apua opinnäytetyön tekemisessä, sillä varsinkin käräjäoikeuden asioiden käsittelynkulku oli huomattavasti helpompaa kirjoittaa, kun tämän prosessin tunsin oman työnsä kautta. Suurin osa oppimistani asioista on kuitenkin sellaisia, ettei niitä kovin helposti tule käytettyä tulevaisuudessa, ellen siirry työtehtäviin, joissa nämä lait ovat oleellinen osa työtä.

1.3 Perusoikeudet

Turvallisuusalan työntekijät joutuvat työtehtävissään tekemisiin perusoikeuksien kanssa, jonka vuoksi heidän on osattava tunnistaa missä rajoissa he voivat toimia. Yksi erityisen tärkeä perusoikeus on yhdenvertaisuus. Ketään ei saa asettaa eriarvoiseen asemaan ilman hyväksyttävää perustetta. Tämä merkitsee yleistä syrjintäperustetta, jolloin ketään ei saa syrjiä esimerkiksi kielen, uskonnon, sukupuolen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Alan työntekijöiden on huomioitava tämä oikeus, jotta he välttyisivät loukkaamasta kyseistä oikeutta. (Ojanen 2003, 28-29)

Turvallisuusalan kannalta ehkä kaikista tärkein perusoikeus on kuitenkin jokaisen oikeus henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen, sillä alan työntekijät saattavat joutua loukkaamaan näitä oikeuksia muun muassa ottamalla henkilön kiinni. Perusoikeuksien loukkaamiselle tulee aina olla peruste. Erityisesti voimakeinoja käyttäessään alan työntekijän tulee olla tarkkana, jottei hän ylitä sallittuja voimakeinoja, sillä ylittämisen tapahtuessa kyseessä voi olla jo syyllistyminen pahoinpitelyyn. (Ojanen 2003, 30) Voimakeinojen liioittelusta säädetään rikoslaissa. Rikoslain 4 luvun 6 pykälän mukaan voimakeinojen oltava tarpeellisia sekä oikeassa suhteessa tehtävään nähden. Nämä rajat ylittävä henkilö joutuu rangaistusvastuuseen teostaan, ellei voida katsoa, että liioitteluun syylistyneeltä ei olisi kohtuudella voinut vaatia muunlaista suhtautumista tilanteeseen, kun tapahtuma otetaan huomioon kokonaisuudessaan. (Rikoslaki)

2 JÄRJESTYKSENVALVOJAT

Järjestyksenvalvojia toimii Suomessa paljon ja heidän kannaltaan tärkeimmäksi laiksi nousee laki järjestyksenvalvojista. Jos henkilö on asetettu järjestyksenvalvojaksi merimieslain nojalla, tällöin häneen kuitenkin sovelletaan merimieslakia sekä muita merityöstä annettuja säännöksiä. Jos henkilö taas on saanut oikeuden olla apuna matkalippujen tarkastuksessa sekä oikeuden poistaa ilman matkalippua oleva matkustaja joukkoliikenteen kulkuneuvosta tai laiturialueelta, häneen sovelletaan joukkoliikenteen tarkastusmaksusta annettua lakia. (Laki järjestyksenvalvojista) Seuraavassa on esitelty tämä tärkein laki eli laki järjestyksenvalvojista.

2.1 Järjestyksenvalvojaksi hyväksyminen

Järjestyksenvalvojaksi voidaan hyväksyä 18 vuotta täyttänyt henkilö, joka tunnetaan rehelliseksi sekä luotettavaksi ja joka on henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan tehtävään sopiva. Hänen on pitänyt myös hyväksytysti suorittaa Poliisihallituksen vaatimukset täyttävä järjestyksenvalvojan peruskoulutus, joka sisältää vähintään järjestyksenvalvojatoimintaan, järjestyksenvalvojan tehtäviin, oikeuksiin ja velvollisuuksiin liittyvät opetusaiheet. Samalla vaaditaan myös valvojaksi asetettavan henkilön oma suostumus tehtävään. Jos järjestyksenvalvojaksi on erityisestä syystä hyväksytty poliisilaitoksen toimesta henkilö, joka täyttää järjestyksenvalvojalle asetetuista edellytyksistä vain, että hän on täyttänyt 18 vuotta ja että hän on henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan tehtävään sopiva sekä rehellinen ja luotettava, hän ei saa kantaa tehtävissään voimankäyttövälineitä. Hakijan kotikunnan poliisi voi myöntää hakemuksesta hyväksymisen järjestyksenvalvojaksi, ja tämä voimassa oleva hyväksyminen vaaditaan, jotta henkilö voi toimia järjestyksenvalvojana. Tämä hakemus, jolla

haetaan järjestyksenvalvojaksi hyväksymistä, tulee jättää henkilökohtaisesti, mutta se voidaan jättää myös muuhun kuin kotikunnan poliisilaitokselle. Jos hakija hyväksytään järjestyksenvalvojaksi, tästä ei anneta hakijalle erillistä päätöstä eikä myöskään valitusosoitusta. (Laki järjestyksenvalvojista)

Hakijan kotikunnan poliisilaitos antaa järjestyksenvalvojaksi hyväksytylle järjestyksenvalvojakortin. Tämä kortti on pidettävä mukana järjestyksenvalvontatehtävissä ja esitettävä se pyydettyäessä. Ennen kyseisen kortin saamista poliisi voi tarvittaessa antaa todistuksen hyväksymisestä järjestyksenvalvojaksi ja tällöin tämä hyväksyminen toimittaa kyseisen kortin virkaa siihen saakka, kunnes varsinainen järjestyksenvalvojakortti saadaan. Jos järjestyksenvalvojan henkilötiedot muuttuvat tai hän on suorittanut hyväksytysti lisäkoulutuksena järjestyksenvalvojan voimankäytön lisäkoulutuksen tai koulutuksen, joka mahdollistaa kaasusumuttimen kantamisen, hänen on haettava kotikuntansa poliisilaitokselta järjestyksenvalvojakortin kaksoiskappaletta silloin, kun näitä muuttuneita tietoja ei ole merkitty kyseiseen korttiin tai silloin, kun kortti on kadonnut tai vahingoittunut. Myös sille henkilölle, joka täyttää järjestyksenvalvojan vaatimuksista vain ikään ja henkilöön liittyvät vaatimukset, tulee antaa järjestyksenvalvojaksi hyväksymisestä todistus, mikä hänen on pidettävä mukanaan tehtäviä suorittaessaan ja esitettävä se pyynnöstä. (Laki järjestyksenvalvojista)

Järjestyksenvalvojaksi annettu hyväksyminen on voimassa enintään viisi vuotta. Jos hyväksymiseen on liitetty erityisestä syystä ajallisia ja alueellisia sekä järjestyksenvalvontatehtäviä koskevia ehtoja ja rajoituksia, näitä voidaan muuttaa sellaisten muutosten vuoksi, jotka tapahtuvat järjestyksenvalvojan koulutuksessa, järjestyksenvalvojan henkilökohtaisissa ominaisuuksissa tai muissa vastaavissa seikoissa. Näistä muutoksista vastaa järjestyksenvalvojan kotikunnan poliisilaitos. (Laki järjestyksenvalvojista)

Jos Poliisihallituksen vaatimukset täyttävä, järjestyksenvalvojan peruskoulutuksen saanut ja järjestyksenvalvojaksi jo aikaisemmin hyväksytty henkilö hakee uutta hyväksymistä järjestyksenvalvojaksi, hänen on pitänyt suorittaa Poliisihallituksen määrittämä järjestyksenvalvojan kertauskoulutus aikaisintaan kuusi kuukautta ennen tämän uuden hyväksymisen hakemista. Jos järjestyksenvalvojaksi hyväksymistä uudelleen hakeva on suorittanut järjestyksenvalvojan peruskoulutusta vastaavan aikaisemman koulutuksen, muttei Poliisihallituksen määrittelemää järjestyksenvalvojan koulutusta, voidaan hänen hakemuksensa kuitenkin hyväksyä uudelleen, jos hän hakee hyväksymistä kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun hänen aikaisempi järjestyksenvalvojaksi hyväksyminen on päättynyt. Myös tällöin hakijan on tullut suorittaa hyväksytysti järjestyksenvalvojan kertauskoulutus. Hakemuksen hyväksynnän näissäkin tapauksissa suorittaa hakijan kotikunnan poliisilaitos, ja

tämä hyväksyminen johtaa aiemmin voimassa olleen järjestyksenvalvojaksi hyväksymisen raukeamisen. (Laki järjestyksenvalvojista)

Poliisilaitos voi hyväksyä järjestyksenvalvojaksi, tilaisuuden laajuuden ja luonteen perusteella tai muusta erityisestä syystä, myös henkilön, joka täyttää järjestyksenvalvojan vaatimuksista vain ikään ja henkilöön liittyvät vaatimukset. Tällöin kyseessä olevan tilaisuuden on oltava yksittäinen tilaisuus tai sellaisia samanluonteisia tilaisuuksia, jotka järjestetään samassa paikassa saman järjestäjän toimesta. Näihin samanluonteisiin tilaisuuksiin voidaan valita aiemmin kuvailtu henkilö enintään neljäksi kuukaudeksi yhden vuoden aikana. Tällaisella järjestyksenvalvojaksi valitulla ei ole kuitenkaan kiinniotto- eikä säilössäpito-oikeutta. Tämän vuoksi tilaisuuksissa pitää olla riittävä määrä myös niitä järjestyksenvalvojia, jotka täyttävät järjestyksenvalvojille asetetut normaalit edellytykset. Toisinaan toimialueen poliisilaitos voi myös edellyttää järjestyksenvalvojan tehtävän tai työturvallisuuden vuoksi, ettei järjestyksenvalvojana saa toimia kuin sellainen henkilö, joka on Poliisihallituksen määrittämän koulutuksen lisäksi suorittanut hyväksytysti Poliisihallituksen määrittämän voimankäytön lisäkoulutuksen. (Laki järjestyksenvalvojista)

Niillä, jotka järjestävät järjestyksenvalvojakoulutuksen, on oikeus saada lausunto koulutukseen hakeutuneen henkilön sopivuudesta järjestyksenvalvojaksi tämän kotikunnan poliisilaitokselta. Järjestyksenvalvojaksi ei voida kuitenkaan hyväksyä poliisimiestä, rajavartiomiestä eikä tullivalvontaa tai tullirikostorjuntaa suorittavaa tullimiestä. (Laki järjestyksenvalvojista)

2.2 Järjestyksenvalvojan toiminta

Järjestyksenvalvojan on toimittava tehtävässään aina lain ja säännösten mukaisesti, ja tämän lisäksi hän on velvollinen myös noudattamaan viranomaisten antamia käskyjä ja määräyksiä. Nämä määräykset voidaan antaa etukäteen tai valvottavan tilaisuuden aikana poliisin, pelastus- tai muiden viranomaisten toimesta. (Laki järjestyksenvalvojista) Myös työnantaja voi antaa järjestyksenvalvojalle käskyjä ja määräyksiä, mutta jos nämä määräykset ovat ristiriidassa järjestyksenvalvojan viranomaisilta saamien käskyjen ja määräysten taikka lain tai asetusten kanssa, työnantajan määräys syrjäytyy. Jos tällaisessa tilanteessa järjestyksenvalvoja kuitenkin päättää noudattaa työnantajan määräystä, hän voi joutua rikosoikeudelliseen vastuuseen viranomaisen, lain tai asetuksen noudattamatta jättämisestä. Tämän lisäksi kyseinen toiminta voi johtaa järjestyksenvalvojaksi hyväksymisen peruuttamiseen. (Jv-koulutusmateriaali)

Omassa toiminnassaan järjestyksenvalvojan on edistettävä sovinnollisuutta ja asetettava etusijalle ne toimenpiteet, joilla edistetään yleisön turvallisuutta. Samalla hänen on toimittava asiallisesti ja tasapuolisesti sekä ensisijaisesti ylläpitää järjestystä ja turvallisuutta valvomallaan alueella. Tätä järjestystä ja turvallisuutta voidaan ylläpitää:

- neuvoin
- kehotuksin
- käskyin

Nämä alueen valvontaan liittyvät toimenpiteet on suoritettava aiheuttaen mahdollisimman vähän vahinkoa tai haittaa. Aiheutetun haitan ja vahingon hyväksyvyyttä arvioidaankin sen mukaan, miten välttämättömiä tehtävän suorittamisen kannalta tehty toimenpiteet ovat olleet. (Laki järjestyksenvalvojista)

Järjestyksenvalvojan tehtäviin toimialueellaan kuuluu:

- ylläpitää järjestystä
- ylläpitää turvallisuutta
- estää rikoksia ja onnettomuuksia

Toimialueella tarkoitetaan sitä aluetta tai tilaisuutta, jonne henkilö on palkattu järjestyksenvalvojaksi. Erityisesti järjestyksenvalvojan tehtäviin kuuluukin valvoa toimialuettaan ja sitä, ettei tällä alueella vaaranneta kenenkään turvallisuutta. Jos hänen tietoonsa tulee turvallisuutta todennäköisesti vaarantavia seikkoja, tulee hänen ilmoittaa näistä välittömästi tilaisuuden järjestäjälle tai alueen haltijalle. Saman tien on aloitettava myös ne kiireelliset toimenpiteet, jotka ovat tarpeellisia turvallisuuden säilyttämiseksi. Nämä toimenpiteet ovat esimerkiksi yleisön varoittaminen sekä yleisön ohjaaminen pois vaara-alueelta. Näihin toimenpiteisiin kuuluu myös vaaran aiheuttajan poistaminen. Järjestäjän tai alueen haltijan toimenpiteet yhteistyössä järjestyksenvalvojan kanssa voivat toisinaan olla riittämättömiä vaaran estämiseksi. Tällöin järjestyksenvalvojan velvollisuus on ilmoittaa poliisille kaikista seikoista, joiden hän katsoo vaarantavan turvallisuutta. Näistä seikoista on ilmoitettava tarpeen tullen myös pelastusviranomaiselle. (Laki järjestyksenvalvojista)

Alueen turvallisuuden valvomisen lisäksi järjestyksenvalvojan tehtäviin kuuluu valvoa, ettei tilaisuudesta aiheudu vaaraa tai kohtuutonta häiriötä sivullisille tai liikenteelle. Samalla on myös valvottava, ettei tilaisuus aiheuta kotirauhalle vaaraa tai kohtuutonta häiriötä ja ettei tilaisuudella aiheuteta ympäristölle enempää vahinkoa kuin, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä. Tässä arvioinnissa otetaan huomioon kyseisen tilaisuuden tarkoitus sekä muut olosuhteet. Näiden lisäksi järjestyksenvalvojan tulee myös valvoa, ettei toisten omaisuutta vahingoiteta hänen toimialueellaan. Jos järjestyksenvalvoja havaitsee toimialueellaan, että

tilaisuudesta aiheutuu vaaraa ja kohtuutonta häiriötä sekä vahinkoa ympäristölle ja toisen omaisuudella, tulee hänen ilmoittaa tästä tilaisuuden järjestäjälle tai alueen haltijalle. Samalla hänen on ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin, joita tarvitaan vaaran, vahingon tai häiriön estämiseksi. Jos tämän ilmoituksen tehtyään järjestyksenvalvoja katsoo, etteivät tilaisuuden järjestäjän tai alueen haltijan toimenpiteet ole riittäviä kyseisen vaaran, häiriön tai vahingon estämiseksi, hänen on ilmoitettava tästä vaarasta, häiriöstä tai vahingosta poliisille ja tarvittaessa myös pelastusviranomaiselle. (Laki järjestyksenvalvojista)

2.2.1 Järjestyksenvalvojan toimialueet

Järjestyksenvalvojan toimialue yleisissä kokouksissa on varsinainen kokouspaikka sekä sen välitön läheisyys. Myös yleisötilaisuuksissa toimialue on järjestämispaikka sekä sen välittömässä läheisyydessä sijaitsevat alueet, mutta tarvittaessa järjestyksenvalvoja voidaan asettaa myös parkkipaikoille, jotka ovat tarpeellisia tilaisuuden järjestämisen kannalta sekä niille johtaville kulkuväylille. Jos järjestyksenvalvoja toimii majoitus- ja ravitsemustoimintaan kuuluvassa toimipaikassa, hänen toimialueensa on kyseinen liikehuoneisto sekä sen välitön läheisyys. Tämän vuoksi esimerkiksi liikehuoneistoon asiakkaiksi pyrkivät jonottajat ovat myös hänen valvontansa alla. Matkustaja-aluksissa toimialue on alus sekä sen välitön läheisyys, kuten esimerkiksi satamassa sijaitseva terminaaliputki. Leirintäalueella toimialue on se, joka on rajattu leirintäalueelle sekä sen välitön läheisyys. Näitä toimialueita voidaan kuitenkin laajentaa poikkeuksellisesti, jos siihen on tarvetta esimerkiksi rikosentekijän kiinnisaamiseksi. (Jv-koulutusmateriaali)

2.2.2 Tilaisuuteen tutustuminen ja siinä toimiminen

Järjestyksenvalvojan tulisi tutustua etukäteen tapahtumapaikkaan ja omaan toimialueeseensa, erityisesti laajemmissa tilaisuuksissa. Tämän tutustumisen tarkoituksena on muun muassa selvittää pelastustiet ja pelastusvälineistöstä sekä tutustua kiinniotettujen tilapäiseen säilössäpitopaikkaan. Samalla on tutustuttava poliisin mahdollisesti antamiin päätöksiin ja määräyksiin, jotka koskeva tilaisuutta sekä liikennejärjestelyihin. Järjestyksenvalvoilla on oltava tilaisuudessa käytössään riittävä viestintäkalusto. (Jv-koulutusmateriaali)

Tilaisuudessa toimiessaan järjestyksenvalvojalla on oltava työasu sekä sovitut työvälineet. Mukana on oltava myös järjestyksenvalvojan tunnus sekä järjestyksenvalvojakortti. Järjestyksenvalvoja tehtäviä hoitaessaan järjestyksenvalvojan on oltava täysissä

ruumiinvoimissa eikä hän saa olla muun muassa krapulassa. Työtehtäviä hoitaessaan hänen on oltava jämpä ja rikkeisiin ja rikoksiin on puututtava. (Jv-koulutusmateriaali)

2.3 Järjestyksenvalvojan tunnus

Valvontatehtäviä suorittaessaan järjestyksenvalvojan on käytettävä asemaansa osoittavaa selkeää järjestyksenvalvojan tunnusta ja tätä tunnusta saa käyttää vain vartiointitehtäviä suorittava järjestyksenvalvoja. Tämän vuoksi on kiellettyä myös käyttää kyseistä tunnusta erehdyttävästi muistuttavaa merkkiä, tunnusta tai asua. (laki järjestyksenvalvojista) Kuvassa 1 on esitelty järjestyksenvalvojan määräysten mukaiset asut ja tunnukset.

Kuva 1. Järjestyksenvalvojan tunnisteliivi (www.intermin.fi/)

Kuvassa 2 esitellään järjestyksenvalvojan esimiehen asu ja tunnukset.

Kuva 2. Järjestyksenvalvojan esimiehen tunnisteliivi (www.intermin.fi/)

Kuvassa 3 on järjestyksenvalvojan tunnustelaatta.

Kuva 3. Järjestyksenvalvojan tunnustelaatta (www.intermin.fi/)

2.4 Järjestyksenvalvojan oikeudet

Järjestyksenvalvoja vastaa toimialueestaan, jonka vuoksi hänen on estettävä tälle toimialueelle pääsy sellaisilta ihmisiltä, joiden voidaan epäillä vaarantavan toimialueen järjestystä tai turvallisuutta päihtymyksensä, käyttäytymisensä tai varustautumisensa vuoksi. Samoin hänen on estettävä toimialueelle pääsy sellaisilta, jotka eivät ole saavuttaneet toimialueelle pääsyn edellyttämää ikää. Tällöin kyseessä voi olla esimerkiksi alaikäinen henkilö. Näiden lisäksi järjestyksenvalvojalla on oikeus estää toimialueelleen pääsy sellaisilta henkilöiltä, joiden aikaisempi käyttäytyminen antaa syytä epäillä hänen vaarantavan järjestystä tai turvallisuutta valvottavalla toimialueella. Samainen oikeus on myös silloin, kun on syytä epäillä, että kyseisellä henkilöllä on hallussaan esineitä tai aineita, joiden hallussapito valvottavalla toimialueella on kielletty joko lain, tilaisuuden järjestäjän tai poliisin asettamien ehtojen mukaan. (Laki järjestyksenvalvojista) Samalla on muistettava, ettei järjestyksenvalvoja saa päästää päihtynyttä henkilöä alkoholin anniskelupaikkaan (Jv-koulutusmateriaali).

Tämän lisäksi pääsy alueelle voidaan estää siltä henkilöltä, joka ei täytä niitä ehtoja, jotka on asetettu alueelle pääsemiselle tilaisuuden järjestäjän tai alueen haltijan toimesta. Tällöin ei kuitenkaan saa syyllistyä rikoslaissa tarkoitettuun syrjintään. (Laki järjestyksenvalvojista) Rikoslain mukaan järjestyksenvalvoja ei saa jättää palvelematta jotakuta yleisesti noudatettavilla ehdoilla, muutoin kuin hyväksyttävästä syystä, tilaisuuden järjestäjän tai alueen omistajan käskystä huolimatta. Samoin hän ei saa käskystä poistaa toimialueeltaan tai jättää päästämättä jotakuta tälle toimialueelle ilman hyväksyttävää syytä. Samalla on myös kiellettyä ilman perusteltua syytä asettaa käskystä joku ilmeisen eriarvoiseen tai muita olennaisesti huonompaan asemaan. Perusteltuna syynä näissä tapauksissa voidaan pitää sellaisia syitä, kuten humalatilaa. Näin yritetään välttää, ettei henkilöä esimerkiksi poisteta alueelta hänen ihonvärinsä tai sukupuolisen suuntautumisensa vuoksi. Syrjintään

syyllystyminen on rikos ja siitä voidaankin tuomita sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. (Rikoslaki)

2.4.1 Poistaminen

Järjestyksenvalvojalla on toimiessaan oikeus poistaa valvomaltaan toimialueelta sellaiset henkilöt, jotka päihtyneenä häiritsevät järjestystä tai muita ihmisiä. Sama oikeus heillä on niitä henkilöitä kohtaan, jotka esiintyvät uhkaavasti, häiritsevät järjestystä meluamalla tai väkivaltaisuudella tai vaarantavat turvallisuuden valvottavalla toimialueella. Jos järjestyksenvalvoja joutuu antamaan jollekin henkilölle huomautuksen, josta huolimatta huomautuksen saanut henkilö ei noudata järjestyksen tai turvallisuuden ylläpitämiseksi annettua tarpeellista käskyä, järjestyksenvalvojalla on oikeus poistaa kyseinen henkilö toimialueeltaan. (Laki järjestyksenvalvojista)

2.4.2 Kiinniottaminen

Niissä tapauksissa, kun voidaan katsoa, ettei paikalta poistaminen ole riittävä toimenpide eikä häiriötä tai vaaraa voida muilla keinoin poistaa, järjestyksenvalvoja on oikeutettu ottamaan henkilön kiinni. Kiinniottamisen on tällöin oltava välttämätön sen vaaran torjumiseksi mikä muutoin aiheutuisi muille ihmisille tai omaisuudelle, jos kiinniottamista ei suoritettaisi. Kiinniottamisen jälkeen järjestyksenvalvojan on ilman viivytystä luovutettava kiinni otettu henkilö poliisin haltuun. Tätä kiinniottamisen oikeutta järjestyksenvalvojalla ei kuitenkaan ole yleisissä kokouksissa. (Laki järjestyksenvalvojista)

2.4.3 Säilöissäpitäminen

Niissä tapauksissa, joissa kiinni otettua ei voida syystä tai toisesta luovuttaa ilman viivytystä poliisille, järjestyksenvalvojalla on oikeus pitää kiinni otettua säilössä enintään neljä tuntia kiinniottamisesta. Säilössä pitämiseen tarvitaan kuitenkin poliisin suostumus. Poliisi voi antaa suostumuksen vapaamuotoisesti esimerkiksi puhelimitse. Suostumuksen saamisen jälkeen kiinni otettu tarkastetaan mahdollisen vamman tai sairauden varalta, joka voisi vaarantaa hänen terveyttään säilytyksen aikana sekä ettei hänellä ole hallussaan esineitä tai aineita, joilla hän voisi vaarantaa säilöissäpidon taikka aiheuttaa vaaraa itselleen tai muille. Vaikka kiinni otettua saadaankin pitää säilössä enintään neljä tuntia, kiinniotto-oikeus on voimassa kuitenkin enintään siihen asti, kun tilaisuus on päättynyt ja yleisö poistunut valvottavalta alueelta tai muutoin kiinniottamisen peruste on lakannut. Nämä aikasäännökset eivät kuitenkaan koske aluksella kiinni otettua. Tällainen henkilö saadaan pitää säilytyksessä aluksen päällikön määräyksestä siihen saakka, kun alus saapuu seuraavan kerran satamaan. Hänet on kuitenkin vapautettava, jos peruste kiinniottamiseen tätä ennen lakkaa. (Laki järjestyksenvalvojista)

Järjestyksenvalvojan käyttämän säilytystilan tulee olla kihlakunnan poliisilaitoksen tarkastama ja hyväksymä, ja tämä tarkastus on pitänyt suorittaa ennen valvottavan tilaisuuden alkamista. Lain mukaan järjestyksenvalvoja ei saa sijoittaa kiinniotettua muunlaiseen kuin näin hyväksytyyn säilytystilaan. Jokaisesta säilöön otetusta henkilöstä tulee laatia allekirjoitettu säilöönottoilmoitus järjestyksenvalvojan toimesta, ja tämä ilmoitus tulee tilaisuuden päättymisen jälkeen toimittaa viipymättä kihlakunnan poliisilaitokselle. (Laki poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta)

2.4.3.1 Kiinniotetun tai säilyssäpidettävän kohtelu

Kiinni otetun oikeuksia ei saa rajoittaa enempää kuin kiinniottaminen ja muiden turvallisuus välttämättä vaativat. Samalla kiinni otettu tulee kohdella heidän ihmisarvoaan kunnioittaen ja muutoinkin oikeudenmukaisesti eikä heitä saa asettaa keskenään eri asemaan esimerkiksi ihonvärin tai kansallisen syyn perusteella, muutoin kuin hyväksyttävästä syystä. Jos kiinni otettu on alle 21-vuotias, tulee hänen kohdallaan kiinnittää erityistä huomiota hänen iästään ja kehitysvaiheestaan johtuviin tarpeisiin. Kiinni otettua tulee tarvittaessa hoitaa lääketieteellisesti lakia noudattaen. Jos kiinni otettu on sairas tai vammautunut eikä häntä voida hoitaa tai tutkia säilytystilassa, hänet on lähetettävä valvonnan alaisena säilytystilan ulkopuolelle tarvittavaan hoitoon tai tutkimukseen. (Laki poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta)

Jos kiinni otettua henkilöä ei voida välittömästi luovuttaa poliisille, saadaan hänet pitää kiinniotettuna enintään neljä tuntia kiinniotosta tai enintään siihen saakka, kun tilaisuus tai kiinniottamisen peruste on lakannut (Laki järjestyksenvalvojista). Pidettäessä kiinni otettua poliisin säilytystilassa yli 12 tuntia, hänelle tulee varata tilaisuus ilmoittaa tästä kiinniottamisesta lähiomaiselleen tai muulle läheiselleen. Jos kiinniottoaika on 12 tuntia lyhyempi, ei tätä tilaisuutta tarvitse varata, jos kiinniotettu vapautetaan 12 tunnin kuluessa kiinniottamisesta, mutta erityisestä syystä tämä sama oikeus voida antaa myös sille, joka on säilytyksessä alle 12 tuntia. Kiinni otetulle on myös ilmoitettava säilytystilaan tuotaessa sen oloista sekä kiinni otetun henkilön oikeuksista ja velvollisuuksista. Näiden tietojen on oltava tämän lisäksi saatavilla yleisimmin käytetyillä kielillä sen mukaan kuin kiinni otetut näitä tarvitsevat. Kiinni otetun tulee noudattaa säilytystilan järjestyssääntöjä sekä mahdollisia kehotuksia ja käskyjä, joita säilytystilan henkilökunta antaa. Samalla kiinniotetun tulee käyttäytyä asiallisesti säilytystilan henkilökuntaa, muita kiinni otettuja sekä muita henkilöitä kohtaan. Jos kiinni otettu on alle 18-vuotias, hänet täytyy pitää erillään muista kiinni otetuista, jollei hänen etunsa vaadi toisenlaista kohtelua. Myös miehet ja naiset on pidettävä toisistaan erillään. Kiinni otetut henkilöt tulisi mahdollisuuksien mukaan sijoittaa sellaisiin säilytystiloihin, joita he eivät joudu jakamaan toisen kiinni otetun kanssa eli mieluiten yhden hengen selliin. Tätä tulee noudattaa erityisesti silloin, kun tilan jakamisesta aiheutuisi vaaraa jommankumman kiinni otetun turvallisuudelle, kiinni ottamisen tarkoitukselle tai säilytystilan järjestykselle tai turvallisuudelle. (Laki poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta)

Säilytystilaa sekä kiinni otettuja tulee valvoa, jotta voidaan esimerkiksi taata kiinni otettujen ja muiden henkilöiden turvallisuus, sen mukaan kuin on tarpeen. Säilytystilassa on myös oltava hälytysjärjestelmä sekä muita teknisiä turvajärjestelmiä sen mukaisesti kuin, mitä turvallisuuden ylläpitäminen vaatii. Säilytystilassa suoritettava tekninen valvonta on

suoritettava siten kuin olosuhteet vaativat, jotta muun muassa pystytään takamaan turvallisuus säilytystilassa. Tästä valvonnasta on ilmoitettava valvonnan kohteena olevalle henkilölle viipymättä ja valvonnasta kertynyttä kuvaa tai muuta tietoa voidaan tallentaa, jotta voidaan turvata kiinni otettujen asianmukainen kohtelu. Tämän kohtelun selvittämiseksi tallennettua tallennetta saadaan käyttää, kun esimerkiksi selvitetään kiinni otettujen kohtelun asianmukaisuus tai pyritään selvittämään säilytystilassa tehdyksi epäilty rikos. (Laki poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta)

2.4.4 Henkilöntarkastus

Järjestyksenvalvojalla on oikeus tutkia teknistä laitetta käyttäen, kuten metallinilmaisinta, ne henkilöt, jotka pyrkivät hänen toimialueelleen tai jo toimialueella olevan henkilön varmistaakseen, ettei tällä ole yllään tai mukanaan esineitä tai aineita, joilla voidaan aiheuttaa vaaraa järjestykselle tai turvallisuudelle tai joiden hallussapito on kiellettyä toimialueella lain tai sen perusteella annetun määräyksen mukaan. Henkilö ja hänen mukanaan oleva omaisuus saadaan tarkastaa myös muulla sopivalla tavalla, jos on perusteltua syytä epäillä henkilöllä olevan hallussaan kyseisenlaisia esineitä tai aineita.

Järjestyksenvalvoja ei saa tehdä henkilönkatsastusta eikä hän saa tehdä henkilöntarkastusta väkisin, mutta hänen ei tarvitse päästää tarkastuksesta kieltäytyvää henkilöä toimialueelleen. Oikeus suorittaa henkilöntarkastus on myös tilaisuuden järjestäjän tai kokoontumislakiin perustuvan poliisin antaman määräyksen nojalla. (Laki järjestyksenvalvojista) Järjestäjällä ja poliisilla on oikeus järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi määrätä järjestyksenvalvoja tarkastamaan tilaisuuden osanottajat ja heidän mukana olevat tavarat, jos siihen on tarvetta tilaisuuden erityisluonteen vuoksi tai, jos on perusteltua syytä epäillä tilaisuuteen osallistuvalla olevan hallussaan esine, jota voidaan käyttää henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen tekemiseen, kuten teräase tai kun järjestäjällä ja poliisilla on oikeus kieltää päihdyttävien aineiden hallussapito pidettävässä tilaisuudessa. (Kokoontumislaki)

Järjestyksenvalvojalla on aiemmin kuvaillun kiinnioton yhteydessä oikeus tarkastaa kiinni otettu, jotta voidaan tarkastaa, ettei hänellä ole hallussaan sellaisia esineitä tai aineita, joilla tämä voi vaarantaa säilöissäpidon tai aiheuttaa vaaraa itselleen tai muille.

Järjestyksenvalvojalla on myös oikeus ottaa pois aiemmin kuvaillussa tarkastuksessa löydettyt vaaralliset aineet ja esineet. Hänellä on sama oikeus myös silloin, kun hänen toimialueellaan olevalta henkilöltä löydetään tarkastuksessa tai muutoin sellainen esine tai aine, jonka tuominen alueelle on lain tai sen perusteella annetun määräyksen mukaisesti kielletty tai jota voidaan käyttää henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen tekemiseen tai sellaisella rikoksella uhkaamiseen. Pois otetut esineet on luovutettava poliisille tai palautettava omistajalleen tai haltijalleen hänen poistuessaan tapahtuma-alueelta, jollei siihen ole lain mukaan estettä. (Laki järjestyksenvalvojista)

Järjestyksenvalvojalla on oikeus ottaa muun muassa alkoholijuoma pois, jos hänen toimialueellaan on rikottu alkoholin nauttimiskieltoa. Pois ottamisen jälkeen hänen on hävitettävä alkoholijuoma ja tehtävä tästä hävittämisestä todistus, josta käy ilmi muun muassa hävitetty aine, hävittämistapa ja -paikka sekä hävittämisen suorittajat. Samoin päihdyttävä aine saadaan ottaa pois, jos sen hallussapito on kielletty yleisessä kokouksessa tai yleisötilaisuudessa, mutta se on annettava takaisin tilaisuuden päätyttyä tai henkilön poistuessa alueelta, jos kyseessä on laillinen aine, jota kyseinen henkilö on saanut laillisesti pitää hallussaan. Myös väärennetyjen asiakirjojen, kuten väärennetyn henkilöllisyystodistuksen, esittäminen aiheuttaa järjestyksenvalvojalle velvollisuuden toimia tilanteessa. Jos asiakirjat ovat selvästi vääriä, järjestyksenvalvojan tehtävä on kutsua poliisi paikalle. Samoin on toimittava silloin, kun joku esittää oikean asiakirjan, esimerkiksi sisaruksen henkilöllisyystodistuksen. Oikean asiakirjan esittäminen ei ole rikos, joten järjestyksenvalvojalla ei ole oikeutta ottaa asiakirjaa haltuunsa, vaikka väärän hän saakin ottaa pois. (Jv-koulutusmateriaali)

2.4.5 Voimakeinojen käyttö ja niiden liioittelu

Tehtävänsä suorittaessaan järjestyksenvalvojalla on oikeus käyttää puolustettavina pidettäviä voimakeinoja, kun hän:

- estää henkilön pääsyn tapahtuma paikalle
- poistaa henkilön tapahtuma paikalta
- ottaa toimialueellaan kiinni henkilön
- tarkastaa kiinni otetun henkilön
- estää henkilön pakenemisen
- ei muutoin saa esinettä tai ainetta otettua pois henkilöltä
- tarvitsee voimakeinoja esteen poistamiseksi

Kun arvioidaan käytettyjen voimakeinojen puolustettavuutta, otetaan huomioon kaikki tehtävään liittyvät seikat, kuten:

- tehtävän tärkeys
- tehtävän kiireellisyys
- vastarinnan vaarallisuus
- käytettävissä olleet voimavarat
- kaikki muut tilanteeseen ja kokonaisarvosteluun vaikuttavat seikat

(Laki järjestyksenvalvojista)

Sallittuja voimankäyttövälineitä järjestyksenvalvojalla ovat:

- kaasusumutin
- käsiraudat
- muoviset siteet
- enintään 70 senttimetriä pitkä patukka

(Laki järjestyksenvalvojista)

Järjestyksenvalvontatehtävää suorittava järjestyksenvalvoja ei kuitenkaan saa kantaa voimankäyttövälinettä tarpeettomasti (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista).

Voimankäyttövälineet on kannettava vaatteiden alla niin, etteivät muut voi niitä havaita. Jos tämä ei ole mahdollista, voimankäyttövälineitä voidaan kantaa vyöhön kiinnitettävissä umpikoteloissa. Patukka saa kuitenkin näkyä siltä osin kuin sen kantaminen vaatteiden alla tai umpikotelossa ei ole mahdollista sen koon vuoksi. (Laki järjestyksenvalvojista)

Järjestyksenvalvojan käyttämällä kaasusumuttimella tarkoitetaan välinettä, jolla pystytään levittämään ilmaan kyynelkaasua tai muuta käyttötarkoitukseltaan ja vaikutukseltaan vastaavaa lamaannuttavaa ainetta (Ampuma-aselaki). Saadakseen oikeuden kantaa kaasusumutinta, järjestyksenvalvojan on suoritettava voimankäyttökoulutus, joka täyttää sisäasiainministeriön asettamat vaatimukset. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Jos järjestyksenvalvoja on toimissaan avustanut poliisia tämän pyynnöstä tai suostumuksella tilapäisesti sellaisessa tilanteessa, jossa on välttämätöntä turvautua sivulliselta saatavaan voimakeinoapuun poliisin erittäin tärkeän ja kiireellisen virkatehtävän suorittamisessa, on hänellä tällöin oikeus poliisin ohjauksessa suorittaa sellaisia välttämättömiä voimakeinoja, joihin poliisi toimivaltansa perusteella hänet valtuuttaa. (Poliisilaki)

Voimakeinojen liioittelusta säädetään tarkemmin rikoslaissa. Voimakeinojen on oltava puolustettavia, kun otetaan huomioon kaikki seikat, jotka ovat liittyneet siihen tilanteeseen, jossa voimakeinoja on jouduttu käyttämään. Jos käytettyjä voimakeinoja ei voida pitää puolustettavina, henkilö on syyllistynyt voimakeinojen käytön liioitteluun, mikä on rangaistava teko. Tähän syyllistynyt voi kuitenkin olla rangaistusvastuusta kokonaan tai osittain vapaa, jos kaikki tekijät huomioon ottaen liioitteluun syyllistyneeltä ei olisi voitu kohtuudella odottaa muunlaista toimintaa esimerkiksi tilanteen yllätyksellisyyden vuoksi. (Rikoslaki)

2.4.6 Koiran käyttö työtehtävissä

Jos järjestyksenvalvoja saa tilaisuuden toimeenpanopaikan poliisilaitokselta luvan, hän saa pitää tehtävissään mukanaan yhtä koiraa. Tämä lupa voidaan myöntää, kun koiran mukana pitämiseen on perusteltu syy ja järjestyksenpito tätä edellyttää tilaisuuden laajuuden, laadun tai järjestämispaikan vuoksi. Tällöin koiralla on pidettävä tilaisuudessa kuonokoppaa, joka kuitenkin voidaan poistaa poliisin määräyksestä, jos voidaan päätellä tilaisuuteen osallistuvien turvallisuuden olevan uhattuna joidenkin henkilöiden käyttäytymisen tai muun vastaavanlaisen syyn perusteella. (Laki järjestyksenvalvojista)

Mukana pidettävän ja lupaa koskevan koiran on pitänyt hyväksytysti suorittaa Poliisihallituksen määrittelemä tottelevaisuustarkastus ja järjestyksenvalvojan on pitänyt toimia samaisen koiran ohjaajana kyseisessä tarkastuksessa. Koiran on oltava iältään vähintään kaksi ja enintään kymmenen vuotta vanha ja sen on oltava ominaisuuksiltaan sopiva järjestyksenvalvontatehtävissä mukana pidettäväksi. Koiran on myös oltava luotettavasti yksilöity rekisteröinnillä ja tunnusmerkinnällä ja sen on pysyttävä järjestyksenvalvojan hallinnassa. Järjestyksenvalvoja saa pitää nämä kaikki ominaisuudet täyttävää koiraa mukanaan kaksi vuotta siitä, kun koira on hyväksytysti suorittanut tottelevaisuustarkastuksen. (Laki järjestyksenvalvojista)

2.5 Vaaratilanteissa toimiminen

Järjestyksenvalvoja voi tehtävissään kohdata monenlaista vaaraa, minkä vuoksi hänen on pystyttävä tunnistamaan vaaratekijät sekä voitava toimia niissä oikein. Toimiessaan näissä tilanteissa, hänen on erityisesti pyrittävä turvaamaan muun muassa muiden turvallisuus. Seuraavassa on ohjeita, miten tunnistaa joitain vaaratilanteita ja miten toimia niissä.

2.5.1 Toimiminen havaittujen tai epäiltyjen huumausainerikosten yhteydessä

Huumausaineenkäyttäjän voi tunnistaa esimerkiksi omituisesta käytöksestä, joka voi olla poikkeuksellista vilkkautta, masentuneisuutta tai pelokkuutta taikka silmät voivat olla normaalista poikkeavat, kuten punoittavat silmänvalkuaiset ja hänellä voi olla mukanaan huumausainevälineitä ja terä- tai ampuma-ase. (Jv-koulutusmateriaali)

Jos järjestyksenvalvoja havaitsee tehtävässään huumausainerikoksia tai hänellä on epäilyjä tällaisesta rikoksesta, on hänen tehtävä havainnoistaan ilmoitus poliisille. Puuttuessaan tilanteeseen ennen poliisin saapumista järjestyksenvalvojan on varauduttava niihin

työturvallisuusriskeihin, jotka usein liittyvät tällaisiin tilanteisiin. Epäilyllä voi olla hallussaan esimerkiksi teräaseita tai huumausaineiden käyttöön liittyviä välineitä. Jos järjestyksenvalvoja saa tällaisessa tilanteessa toimiessaan neulanpiston kehoonsa, on sairastumisriskin vuoksi otettava välittömästi yhteyttä terveydenhuollon ammattilaiseen. Tilanteessa toimiessaan järjestyksenvalvojan on pyrittävä estämään todistusaineiston hävittäminen ja eristettävä tekijät toisistaan mahdollisuuksien mukaan. Järjestyksenvalvojan tehtäviin ei kuulu selvittää epäilemänsä huumausaineen laatua, vaan tämä kuuluu poliisin tehtäviin. Jos hän kuitenkin joutuu käsittelemään huumausaineita tai niiden pakkauksia, tulee tämä suorittaa suojakäsineet kädessä eikä pakkauksia saa avata tai rikkoa. Samalla on seurattava huumausaineita tai lääkkeitä ottaneen henkilön tilaa, sillä hän saattaa tarvita sairaanhoitoa ja tällöin henkilön hoitoon saaminen on ensisijaisen tärkeää. Jos epäillään jonkun nauttineen tyrmäystippoja, tulee myös hänen tilaansa tarkkailla ja toimittaa hänet tarvittaessa saamaan sairaanhoitoa. Samalla tilanteesta on ilmoitettava poliisille. (Jv-koulutusmateriaali)

2.5.2 Toimiminen päihtyneen tai väkivaltaisen henkilön kanssa

Päihtymyksen tuntomerkkejä ovat muun muassa horjuminen, nuokkuminen, lasittunut katse, sammaltava tai kovaääninen puhe sekä epävarmat ja haparoivat liikkeet. Päihtyneen käytös voi olla hyvinkin arvaamatonta, minkä vuoksi hän saa helposti aikaiseksi häiriötilanteen. Tällainen henkilö on poistettava välittömästi, kun päihtymistila on selkeästi havaittavissa ja on riski, että henkilö aiheuttaa haittaa tai häiriötä. Poistaminen olisi ensisijaisesti suoritettava kehotuksin ja vasta toissijaisesti voimakeinoin. Järjestyksenvalvoja, tapahtuman järjestäjä tai liikkeenharjoittaja on huolehtimisvelvollisuudessa vahvasti päihtyneestä henkilöstä. Jos tämä velvollisuus laiminlyödään, saattaa laiminlyöjä joutua rikosoikeudelliseen vastuuseen. Huolehtimisvelvollisuuden vuoksi on aina varmistettava, onko henkilö todellisuudessa päihtynyt vai onko hänellä päihtymistilaa erehdyttävästi muistuttava sairaus. Jos häneltä löydetään sairauksista kertovia tunnuksia tai muutoin epäillään kyseessä olevan sairauskohtaus, on hänet toimitettava sairaanhoitohenkilöstön tarkastettavaksi. Samoin on toimittava silloin, jos epäillään päihtyneellä olevan lääkeaineen ja alkoholin yhteisvaikutuksena aiheutunut myrkytystila. Näissä tilanteissa on käytettävä erityistä tarkkuutta silloin, kun kyseessä on lapsi tai muutoin pienikokoinen henkilö. (Jv-koulutusmateriaali)

Väkivaltaisen henkilön voi tunnistaa muun muassa hänen käyttäytymisensä perusteella. Hän saattaa olla esimerkiksi levoton, hänen lihaksensa kiristyvät kehossa ja kasvoissa sekä katsekontakti voi olla uhmaavaa ja käytös muutenkin uhittelevaa, hengitys voi olla kiihkeää ja hänen puhenopeutensa ja tapansa voi olla kiihkeää ja äänen sävy uhitteleva. Hänellä voi olla

myös esimerkiksi koruja tai merkkejä, joiden perusteella väkivaltaista käyttäytymistä voi epäillä tulevan tapahtumaan. Samoin henkilön vaatteet voivat kertoa väkivaltaisen käyttäytymisen uhasta. Tällaisen henkilön kanssa kommunikointi voi olla hyvin vaikeaa ja hänen käyttäytymistään on vaikea ennakoida. Tämän vuoksi tällaista henkilöä ei milloinkaan saa esimerkiksi provosoida, vaan omalla käyttäytymisellä on pyrittävä saamaan tilanne ratkeamaan. Se mikä toimii kenenkin kanssa ja missäkin tilanteessa voi olla hyvinkin tapauskohtaista, jonka vuoksi on varauduttava erilaisiin toimintavaihtoehtoihin. Useissa tapauksissa järjestyksenvälvojan rauhallinen käytös voi saada tilanteen ratkeamaan. (Jv-koulutusmateriaali)

2.6 Järjestyksenvälvojaksi hyväksymisen peruuttaminen ja tästä päätöksestä valittaminen

Järjestyksenvälvojan pyytäessä järjestyksenvälvojaksi hyväksymisen peruuttamista, tämän peruuttamisen suorittaa hänen kotikuntansa poliisilaitos. Hyväksyminen voidaan perua myös ilman järjestyksenvälvojan pyyntöä, jos hän ei tapahtuneiden olennaisten muutosten vuoksi enää täytä rehellisyydeltään, luotettavuudeltaan tai henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan järjestyksenvälvojaksi hyväksymisen vaatimuksia. Hyväksyminen voidaan näin perua myös, jos hänet on tuomittu lainvoimaisella tuomiolla sellaisesta rikoksesta, josta voidaan nähdä hänen olevan sopimaton jatkamaan tehtävässään. Jos hän on tahallaan menetellyt tehtävässään olennaisen virheellisesti tai muutoin olennaisesti rikkonut niitä ehtoja ja rajoituksia, jotka on liitetty järjestyksenvälvojaksi hyväksymiseen, voidaan tällöinkin hyväksyminen peruuttaa. Hyväksymisen peruuttamisen yhteydessä voidaan tarvittaessa suorittaa poliisitutkinta. Jos hyväksymisen peruuttaminen ilman järjestyksenvälvojana toimivan pyynnöstä olisi kohtuutonta oloihin nähden, voi poliisilaitos antaa peruuttamisen sijasta järjestyksenvälvojalle varoituksen. Hyväksyminen voidaan myös väliaikaisesti peruuttaa, jos poliisin tietoon on tullut sellaisia seikkoja, joiden perusteella voidaan katsoa olevan todennäköistä, että seikat johtavat hyväksymisen peruuttamiseen. (Laki järjestyksenvälvojista)

Jos hyväksyminen päätetään väliaikaisesti peruuttaa, tästä ilmoitetaan välittömästi henkilön kotikunnan poliisilaitokselle. Tämä väliaikainen päätös on voimassa enintään kolme kuukautta. Väliaikaisen päätöksen voimassaoloaikaa voidaan kuitenkin jatkaa kotikunnan poliisilaitoksen toimesta enintään kuudella kuukaudella kerrallaan, jos järjestyksenvälvojaa epäillään sellaisesta rikoksesta, jonka voidaan katsoa johtavan hyväksymisen peruuttamiseen. (Laki järjestyksenvälvojista)

Jos järjestyksenvälvojaksi hyväksyminen on peruutettu tai hyväksymisen väliaikaiseen peruuttamiseen on perusteet, poliisilla on oikeus ottaa järjestyksenvälvojakortti haltuunsa

luovuttaakseen sen päällystään kuuluvalla poliisimiehelle. Tällöin kyseisen poliisimiehen on päätettävä 14 päivän kuluessa, peruutetaanko hyväksyminen väliaikaisesti. Kun poliisilla on oikeus ottaa järjestyksenvalvojakortti haltuunsa hyväksymisen peruuntumisen vuoksi, se voi suorittaa henkilötarkastuksen kortin pois ottamiseksi (Laki järjestyksenvalvojista) sen estämättä, että pakkokeinolaki sallii henkilötarkastuksen vain erityisen pätevistä syistä silloin, kun henkilöä ei epäillä rikoksesta. Tällöin pakkokeinolain mukaan henkilötarkastuksessa on tärkeää, että siinä voidaan olettaa saatavan esimerkiksi selvitystä tehdystä rikoksesta. Tämä vaatimus ei myöskään estä henkilöntarkastuksen tekemistä järjestyksenvalvojakortin pois ottamiseksi. (Pakkokeinolaki) Järjestyksenvalvoja voi hyväksymisen peruuntumisen johdosta luovuttaa kortin myös itse poliisille. Samoin hänen on luovutettava kortti myös silloin, kun hän saa uuden kortin aikaisemman kortin voimassaoloaikana. (Laki järjestyksenvalvojista)

Jos henkilö, jonka hyväksyntä järjestyksenvalvojaksi peruutetaan, valittaa tästä päätöksestä hallinto-oikeuteen, päätös peruuttamisesta pannaan tästä huolimatta täytäntöön, ellei valitusviranomainen määrää päätöstä täytäntöönpanokieltoon. Kielto voidaan antaa määrääjäksi tai koko käsittelyn ajaksi, jolloin päätöstä ei saa panna täytäntöön ennen määrääjän loppumista tai valitusviranomaisen antamaa hylkäävää päätöstä valitukseen. (Laki järjestyksenvalvojista)

2.7 Valvonta

Järjestyksenvalvojien valvonnasta ja ohjauksesta vastaa Poliisihallitus. Järjestyksenvalvojien toiminnan valvomisesta vastaavat taas poliisilaitokset toimialueensa mukaisesti. Näillä ja Poliisihallituksella on oikeus saada järjestyksenvalvojalta myös tietoja valvontatehtävien suorittamisesta ja muista vastaavista seikoista ilman, että yhteisön jäsentä, toimitusjohtajaa, tilintarkastajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittava yrityssalaisuus estää. (Laki järjestyksenvalvojista)

3 MUUT JÄRJESTYKSENVALVOJAA KOSKEVAT SÄÄDÖKSET

Sen lisäksi, mitä järjestyksenvalvojia suoraan koskevassa laissa järjestyksenvalvojista on säädetty, on myös useita muita lakeja, joista löytyy järjestyksenvalvojia koskevia määräyksiä. Seuraavassa on esitelty järjestyksenvalvojia koskevia lakeja pääsääntöisesti sen mukaan, miten ne koskevat järjestyksenvalvontatoimintaa.

3.1 Majoitus- ja ravitsemustoimintaa koskevat säännökset ja määräykset

Se, joka harjoittaa majoitus- ja ravitsemustoimintaa, on oikeutettu kieltämään asiakkaaksi pyrkivältä pääsyn liikkeeseen. Tällöin kiellon perusteena on oltava perusteltu syy, joka johtuu järjestyksenpidosta tai liikkeen toiminta-ajatuksesta. Samainen oikeus on myös liikkeen henkilökunnalla. Toiminnanharjoittajalla ja liikkeen henkilökunnalla on myös oikeus poistaa asiakas liikkeestä, jos siihen on tarvetta siitä syystä, että asiakas häiritsee muita asiakkaita, aiheuttaa muutoin häiriötä liikkeessä tai ei täytä asetettuja edellytyksiä liikkeeseen asiakkaaksi pääsemiseksi. Näitä toimenpiteitä tehdessään toiminnanharjoittaja ja liikkeen henkilökunta ei kuitenkaan saa rikkoa yhdenvertaisuuslaissa määrättyä syrjinnän kieltoa. (Laki majoitus- ja ravitsemustoiminnasta) Tämän lain mukaan ketään ei saa syrjiä esimerkiksi iän, kansalaisuuden, etnisen alkuperän, ihon värin, uskonnon, terveydentilan, vammaisuuden tai sukupuolisen suuntautumisen perusteella. Syrjinnällä tarkoitetaan muun muassa, että jotakuta kohdellaan huonommin kuin muita kohdeltaisiin vastaavassa tilanteessa sekä ohjetta tai käskyä syrjiä jotakuta (Yhdenvertaisuuslaki). Jos yhdenvertaisuuslakia ei noudateta ja syyllistytään syrjintään, syrjinnästä tuomitaan sakkoa tai vankeutta enintään kuusi kuukautta (Rikoslaki). Näiden säännöksiä noudattamista valvovat kihlakunnan poliisilaitokset omalla toimialueellaan (Laki majoitus- ja ravitsemustoiminnasta).

Toiminnanharjoittaja voi asettaa liikkeeseen ja sen välittömään läheisyyteen järjestyksenvalvojia ylläpitämään järjestystä ja turvallisuutta. Jos liikkeen toiminnassa on ilmennyt toistuvasti järjestyshäiriöitä tai muutoin järjestyksen ja turvallisuuden säilyttämiseksi on liikkeen toiminnan kannalta erityinen syy, voi se kihlakunnan poliisilaitos, jonka toimialueella liike sijaitsee, määrätä toiminnanharjoittajan toistaiseksi tai määräajaksi asettamaan liikkeeseen tai sen välittömään läheisyyteen riittävän määrän järjestyksenvalvojia. (Laki majoitus- ja ravitsemustoiminnasta)

3.2 Kokoontumislain säännökset

Kokoontumislakia sovelletaan yleisötilaisuuksiin ja yleisiin kokouksiin. Yleisötilaisuudessa on kyse yleisölle avoimesta tilaisuudesta, joka voi sisältää esimerkiksi näytöksiä ja kilpailuja. Yleisessä kokouksessa on taas kyse esimerkiksi mielenosoituksesta. Kyseistä lakia ei sovelleta esimerkiksi julkisyhteisöjen järjestämiin virallisiin tilaisuuksiin. Tilaisuudet on järjestettävä rauhanomaisesti ja turvallisesti ja aiheuttamatta haittaa ympäristölle. Järjestelyissä ei saa asettaa ketään eri asemaan kuin muita henkilöön liittyvän syyn perusteella, muutoin kuin hyväksyttävästä syystä. (Kokoontumislaki)

3.2.1 Yleinen kokous ja yleisötilaisuudet

Pääsääntöisesti *yleisen kokouksen* saa järjestää yhteisö, säätiö ja täysivaltainen henkilö ja siihen saa osallistua jokainen. Poikkeuksellisesti järjestämisoikeus voidaan antaa esimerkiksi 15 vuotta täyttäneelle, jos voidaan katsoa, että hän pystyy vastaamaan järjestäjän velvollisuuksista. Järjestäjän on tehtävä yleisestä kokouksesta suullinen tai kirjallinen ilmoitus kokouspaikan poliisille. Ilmoituksen on sisällettävä tiedot muun muassa kokouksen järjestäjästä ja sen tarkoituksesta, kokouksen alkamisaika ja päättymisaika sekä siihen asetettavat järjestyksenvallot. Samalla kokouksenjärjestäjän on nimettävä yhteyshenkilö, jonka täytyy olla poliisin tavoitettavissa kokousta koskevissa asioissa. Yleisen kokouksen saa järjestää esimerkiksi yleisellä torilla tai aukiolla ilman omistajan tai haltijan lupaa. Omistaja tai haltija voi kuitenkin estää tällaisen käytön, jos kokouksesta on odotettavissa kohtuutonta haittaa esimerkiksi ympäristölle. Jos samassa paikassa aiotaan järjestää samaan aikaan useita yleisiä kokouksia, etusijan saa se kokous, joka on ilmoitettu ensimmäisenä. Jos kokouksen järjestäminen vaarantaisi esimerkiksi ihmisten turvallisuuden, poliisi voi määrätä sen siirrettäväksi toiseen järjestämispaikkaan, jossa se ei aiheuta vaaraa tai haittaa. Yleisessä kokouksessa saadaan käyttää esimerkiksi julisteita ja äänenvahvistimia, mutta ne eivät saa aiheuttaa kohtuutonta haittaa tai vaaraa esimerkiksi sivullisille. (Kokoontumislaki)

Yleisötilaisuuden saa järjestää yhteisö, säätiö ja täysivaltainen henkilö. Yleisötilaisuutta varten järjestäjän on hankittava paikan käyttämiseen suostumus järjestämispaikan omistajalta tai haltijalta. Järjestäjän on tehtävä tilaisuudesta kirjallinen ilmoitus järjestämispaikan poliisille. Jos tilaisuus on niin pienimuotoinen, ettei se edellytä toimenpiteitä esimerkiksi järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, siitä ei tarvitse tehdä ilmoitusta. Poliisi voi kieltää yleisötilaisuuden järjestämisen esimerkiksi, jos tilaisuuden järjestäminen on vastoin lakia, se aiheuttaa huomattavaa haittaa ympäristölle ja vaaraa terveydelle eikä järjestystä voida tilaisuuden vuoksi ylläpitää. Tilaisuuden järjestäjältä voidaan vaatia vastuuvakuutuksen ottamista poliisin toimesta, jos tilaisuuden järjestämisestä voi aiheutua vahinkoa. Tämä vakuutus mahdollistaa korvausvelvollisuuden täyttämisen. (Kokoontumislaki)

Tilaisuuden järjestäjän on muiden velvollisuuksien lisäksi muistettava, että tilaisuuden päätyttyä hän on vastuussa rakennelmien poistamisesta alueelta ja alueen puhdistamisesta (Kokoontumislaki). Poliisi voi myös tarvittaessa määrätä tapahtuman järjestäjän laatimaan turvallisuussuunnitelman. Suunnitelman tarkoitus on varmistaa tilaisuuden järjestys ja turvallisuus sekä taata tilaisuus, joka on mahdollisimman häiriötön. Suunnitelmassa on otettava huomioon muun muassa, mikä on riittävä määrä järjestyksenvallot ja mihin heidät tulisi sijoittaa sekä mitä toimenpiteitä tarvitaan liikenteenohjaukseen ja pysäköintiin. Tilaisuutta järjestäessään järjestäjän on huomioitava myös, mitä säädetään

kuluttajapalveluiden ja kulutustavaroiden tarjoamisesta. Järjestäjän tarjotessa tilaisuudessa kuluttajapalveluita ja kulutustavaroita tulee hänen varmistaa, etteivät tarjotut tavarat tai palvelut aiheuta vaaraa asiakkaiden tai näihin verrattavien henkilöiden tai muiden palveluksen vaikutuspiirissä olevien hengelle tai terveydelle. Tästä syystä palvelun tarjoajalla on oltava tarjoamistaan palveluista riittävät ja oikeat tiedot ja tieto niihin mahdollisesti liittyvistä riskeistä, jonka lisäksi hänen on annettava tarvittavat ja oikeat tiedot tarjoamistaan palveluista. Näiden tietojen on oltava ymmärrettävässä muodossa. (Jv-koulutusmateriaali)

3.2.2 Järjestyksenpito tilaisuuksissa ja tilaisuuden keskeyttäminen

Tilaisuuden järjestäjä on vastuussa järjestyksen ja turvallisuuden säilymisestä. Tämän vuoksi järjestäjä voi asettaa tilaisuuteen tai sen välittömään läheisyyteen järjestyksenvalvoja ylläpitämään järjestystä ja turvallisuutta. (Kokoontumislaki)

Poliisin tehtävä on valvoa, että järjestäjä noudattaa tilaisuudessa lakia sekä turvaa järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen. Tämän vuoksi poliisi voi tarpeen mukaan antaa tilaisuutta koskevia ohjeita ja määräyksiä joko ennakolta tai tilaisuuden aikana. Nämä ohjeet ja määräykset voivat koskea esimerkiksi yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä. (Kokoontumislaki)

Järjestäjän on keskeytettävä, päätettävä tai peruutettava tilaisuus, jos siitä aiheutuu esimerkiksi vaaraa terveydelle tai ympäristölle. Poliisilla on myös oikeus estää, keskeyttää tai päättää tilaisuus. Samainen oikeus on järjestyksenvalvojalla, mutta vain yleisötilaisuuksissa (Kokoontumislaki)

3.2.3 Kielletyt aineet ja esineet sekä seuraamukset järjestyksenvalvojille

Tilaisuuteen tai sen välittömässä läheisyydessä ei saa pitää hallussa esimerkiksi ampuma-asetta, teräasetta tai räjähdysainetta. Tämä ei kuitenkaan koske muun muassa tehtävän vuoksi tarpeellista tai virkapukuun kuuluvaa aseistusta. Järjestäjä ja poliisi voivat kieltää päihdyttävien aineiden hallussapidon tilaisuudessa sekä määrätä järjestyksenvalvoja tarkastamaan tilaisuuden osanottajat ja heidän mukana olevat tavarat. (Kokoontumislaki)

Jos järjestyksenvalvoja rikkoo olennaisesti poliisin antamien määräysten noudattamisen, on hänet tuomittava rikkomuksesta sakkoon (Kokoontumislaki).

3.3 Järjestyslain säännökset

Järjestyslain mukaan yleisellä paikalla on kiellettyä häiritä järjestystä tai turvallisuutta esimerkiksi metelöimällä, uhkaavalla käytöksellä tai ampumalla tai heittämällä esineitä. Tämän lisäksi päihdyttävän aineen nauttiminen taajama-alueella on kiellettyä yleisellä paikalla, paitsi jos paikalle on erityisen luvan tai ilmoituksen perusteella tehty anniskelualue. Päihdyttävien aineiden nauttiminen on myös julkisen liikenteen kulkuneuvossa kiellettyä. Yleisellä paikalla on muutoinkin käyttäydyttävä hyvin, jonka vuoksi yleisellä paikalla esimerkiksi virtsaaminen ja ulostaminen on kiellettyä, jos se aiheuttaa häiriötä järjestykselle. Osa määräyksistä kattaa ihmisten lisäksi myös muun muassa eläimet, sillä koira on taajama-alueella pidettävä kytkettynä, sitä ei saa päästää muun muassa lasten leikkipaikoille ja sen jätökset on korjattava hoidetuilta alueilta. Nämä säännökset koskevat myös muun muassa kissoja. Koirasta annetut säännöt eivät kuitenkaan koske muun muassa vartiointitehtävässä olevan vartijan koira muutoin kuin viimeisen, jätöksiä koskevan säännön kohdalta. (Järjestyslaki)

Yleisellä paikalla on kiellettyä pitää halussaan tietynlaisia esineitä. Tämä kiello koskee muun muassa teräaseita, ilma-aseita, terveydelle vaarallisia laserosoittimia sekä syövyttäviä ja lamauttamiseen soveltuvia aineita. Myös ampuma-aseiden hallussapito on kiellettyä. Nämä säännökset eivät kuitenkaan koske niitä esineitä tai aineita, joiden hallussapito on esimerkiksi työtehtävän vuoksi tarpeellista. Tämän vuoksi vartija ja järjestyksenvalvoja saavat työtehtävissään kantaa teleskooppipatukkaa, vaikka muutoin sen kantaminen yleisellä paikalla on kiellettyä. Teleskooppipatukoiden kauppa on myös kiellettyä, jos luovutuksen saajana ei ole vartioimisliike tai vartijan voimankäyttökoulutuksen järjestäjä. (Järjestyslaki)

3.3.1 Järjestyksenvalvojan asettaminen ja järjestyksenvalvontatehtävät järjestyslain mukaan

Poliisilaitos voi antaa hakemuksesta luvan asettaa järjestyksenvalvoja kauppakeskukseen, liikenneasemalle tai joukkoliikenteen kulkuneuvon ylläpitämään järjestystä ja turvallisuutta poliisin apuna. Tällaisen luvan saamiseksi on tarpeen, ellei järjestyksen ylläpitäminen ole muilla tavoin asianmukaista ja jos järjestys ja turvallisuus edellyttävät tällaista toimintatapaa. Saadussa päätöksessä on rajattava järjestyksenvalvojen toimialue hakemuksen mukaiselle toimialueelle, kuten esimerkiksi kauppakeskukseen. Saatua lupa on voimassa enintään viisi vuotta ja siihen voidaan liittää ehtoja, jotka liittyvät järjestyksenvalvojen koulutukseen, toimialueeseen, voimankäyttövälineiden kantamiseen sekä järjestyksenvalvojen sijoitteluun ja lukumäärään. Tämän luvan antanut poliisilaitos voi myös perua samaisen luvan, muuttaa sen ehtoja tai voimassaoloa, jos tapahtuu muutoksia,

jotka vaikuttavat olennaisesti toimialueen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen. (Järjestyslaki)

Tällaisia toimeksiantoja saa ottaa vastaan ja suorittaa vain lain mukainen vartioimisliike ja järjestyksenvalvontatehtäviä saa suorittaa vain sellainen vartioimisliikkeen palveluksessa oleva järjestyksenvalvoja, jolla on voimassaoleva hyväksyminen järjestyksenvalvojaksi ja vartijaksi. Järjestyslain mukaisella järjestyksenvalvojalla ei ole oikeutta estää henkilön pääsyä toimialueelleen eikä oikeutta poistaa toimialueeltaan sellainen henkilö, joka jättää noudattamatta järjestyksenvalvojan antamaa tarpeellista käskyä. Samoin järjestyksenvalvojalla ei myöskään ole säilössäpito-oikeutta eikä oikeutta henkilöntarkastukseen esimerkiksi metallipaljastimella tai ottaa kiellettyjen aineiden tai esineiden poisottamiseen. Tämän lain mukainen järjestyksenvalvoja saa kuitenkin kiinnioton yhteydessä tarkastaa kiinni otetun sekä hänen hallussaan olevat tavarat. Samalla hän saa ottaa pois vaaralliset esineet tai aineet, jotka on luovutettava poliisille. Kiinnioton edellytyksenä on, ettei henkilön poistaminen paikalta ole riittävä toimenpide eikä häiriötä tai vaaraa voida muuten poistaa ja kiinnioton on oltava välttämätön muille henkilöille tai omaisuudelle aiheutuvan vakavan vaaran torjumiseksi. Järjestyksenvalvojan on toimittava valvontatehtäviä suorittaessaan hyvän vartioimistavan mukaisesti. Tästä hyvästä vartioimistavasta säädetään yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa. (Järjestyslaki)

Vartioimisliiketoiminnassa tai vartioimistehtäviä suorittaessa järjestyksenvalvoja ei saa vaikeuttaa rikosten ennalta ehkäisemistä, selvittämistä tai syyteharkintaa eikä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä. Tämän vuoksi hänen on viipymättä ilmoitettava poliisille, jos hän saa vartioimistehtävässä tietoonsa jo tehdyn rikoksen, jossa on kyse esimerkiksi:

- joukkotuhorikoksesta
- rikoksesta ihmisyyttä vastaan
- sotarikoksesta
- valtiopetoksesta
- raiskauksesta
- ryöstöstä
- ihmiskaupasta
- kaappauksesta
- törkeästä ympäristön turmelemisesta tai
- törkeästä huumausainerikoksesta

Tätä ilmoitusvelvollisuutta ei kuitenkaan ole, jos järjestyksenvalvoja joutuisi ilmoituksen yhteydessä antamaan ilmi esimerkiksi perheenjäsenensä. Järjestyksenvalvojan

ilmoitusvelvollisuus poikkeaa muista kansalaisista, joilla ilmoitusvelvollisuus edellä mainituista rikoksista on vain tekohetkellä. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

3.3.2 Muita määräyksiä ja kieltoja

Järjestyslaissa sovelletaan osittain yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain säännöksiä. Kyseistä lakia noudatetaan järjestyslaissa mainituissa kiellossa osallistua vartioimisliiketoimintaan, vartijan tehtäviin liittyvissä määräyksissä, salassapitovelvollisuudessa. Tämän vuoksi toiston välttämiseksi luvun 4 osioissa 7.1 ja 4.1 löytyvää tekstiä ei selvitetä tässä uudestaan, sillä tekstit ovat kokonaisuudessaan sellaisia, että niitä sovelletaan myös järjestyslaissa.

Se joka harjoittaa vartioimisliiketoimintaa tai toimii vastaavana hoitajana tai vartijana, ei saa oikeudettomasti ilmaista eikä käyttää omaksi tai toisen hyödyksi tai vahingoksi mitään tietoa, jota hän on saanut tehtävässään tietää toimeksiannon osapuolten salassa pidettävistä turvallisuusjärjestelyistä, yksityiseen kuuluvista seikoista tai liike- tai ammattisalaisuudesta. Tämä salassapitovelvollisuus säilyy myös tehtävän päätyttyä. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Samalla on noudatettava toimeksiantosopimuksesta ja toimintaohjeista annettuja määräyksiä sekä määräyksiä tapahtumailmoituksen tekemisestä. Myös voimankäyttövälineiden ja niiden kantamisen suhteen noudatetaan niitä määräyksiä, jotka on annettu yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa. (Järjestyslaki)

Vartioimisliikkeen on sisällytettävä henkilö- ja työvuorotiedostoihin sekä vuosi-ilmoitukseen tiedot niistä toimeksiannoista, jotka ovat sisältäneen järjestyksenvalvontatehtäviä sekä tiedot niistä järjestyksenvalvojista, jotka ovat osallistuneet näihin toimeksiantoihin (Järjestyslaki).

Järjestyksenvalvontatehtäviä suorittaessa, järjestyksenvalvojalla on oltava lain mukainen asu. Näin ollen sen on oltava tunnistettavissa järjestyksenvalvojan asuksi ja sen merkkien on selkeästi erotuttava muista virallisesti käytettävistä merkeistä ja teksteistä. Samalla asusta on huolehdittava asianmukaisesti. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Järjestyslainkin mukaan se, joka harjoittaa vartioimisliiketoimintaa ilman lupaa tai ottaa kielletyn toimeksiannon järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, on tuomittavaa vartioimisliikerikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi (Rikoslaki). Samoin tuomitaan vartioimisliikerikkomuksesta myös vartija, joka on tahallaan tai huolimattomuudesta esimerkiksi laiminlyönyt tapahtumailmoitusta koskevan velvollisuuden

tai se, joka kuuluu esimerkiksi poliisin henkilöstöön, on lain vastaisesti osallistunut esimerkiksi vartioimisliiketoimintaan sekä vartijan asua oikeudettomasti käyttänyt. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Järjestysrikkomuksesta voidaan tuomita sakkoa. Rikkomuksessa voi olla kyse esimerkiksi siitä, että on rikottu yleistä järjestystä koskevia määräyksiä, nautittu päihteitä yleisellä paikalla, virtsattu yleisellä paikalla järjestystä häiriten tai jätetty noudattamatta koiran kiinnipito määräystä taajama-alueella. Myös esimerkiksi vaarallisen esineen hallussapidosta yleisellä paikalla tuomitaan sakkoa tai vankeutta enintään yksi vuosi. Jos taas hallussapidetyllä esineellä voidaan vahingoittaa toista ja sitä pidetään hallussa yleisellä paikalla, tuomitaan tekijä sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. (Järjestyslaki)

4 LAKI YKSITYISISTÄ TURVALLISUUSPALVELUISTA

Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista koskee vartioimisliiketoimintaa, turvasuojaustoimintaa, vartioita, vastaavaa hoitajaa ja turvasuojaajaa. Tällä hetkellä vartijoita toimii Suomessa noin 7000 ja yksityisiä vartiointialan yrityksiä on yli 200. (www.ttl.fi/Internet/Suomi/) Seuraavassa on esitelty kyseinen laki.

4.1 Määritelmiä

- yksityinen turvallisuuspalvelu on
 - vartioimisliiketoimintaa
 - turvasuojaustoimintaa
- vartioimisliiketoiminta on vartioimistehtävien hoitamista, jotka
 - perustuvat toimeksiantosopimuksiin
 - suoritetaan ansiotarkoituksessa
- vartioimistehtävään kuuluu
 - omaisuuden vartioiminen
 - henkilön koskemattomuuden suojaaminen
 - vartioimiskohteeseen kohdistuneiden rikosten paljastaminen
 - toimeksiantajaan kohdistuneiden rikosten paljastaminen
 - tehtävien valvomista
 - myymälätarkkailussa vartioidaan myymälässä myytävää omaisuutta
 - henkivartijatehtävässä suojataan tietyn henkilön koskemattomuutta
 - arvokuljetustehtävässä vartioidaan kuljettavana olevaa arvo-omaisuutta
- vartioimisliikkeessä

- luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö harjoittaa vartioimisliiketoimintaa
- vastaava hoitaja on vartioimisliikkeen palveluksessa oleva henkilö, joka vastaa, että liikettä hoidetaan lakia noudattaen
- vartija suorittaa vartioimistehtäviä vartioimisliikkeen palveluksessa
- turvasuojaustehtävä on
 - rakenteellisen suojauksen, sähköisten valvontajärjestelmien
 - suunnittelemista
 - asentamista
 - korjaamista
 - muuttamista
 - muiden turvallisuusjärjestelyjen suunnittelemista
- hyväksymistä edellyttävä turvasuojaustehtävä
 - tehtäviin liittyy pääsy toimeksiantajan turvallisuusjärjestelyjä koskeviin salaisiin tietoihin
 - näiden avulla mahdollista tunkeutua tai helpompaa tunkeutua toimeksiantajan omistamaan ulkopuolisilta suljettuun paikkaan
- turvasuojaustoiminta
 - turvasuojaustehtävien hoitamista, jotka
 - perustuvat toimeksiantosopimuksiin
 - suoritetaan ansiotarkoituksessa
- turvasuojausliikkeessä
 - luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö harjoittaa turvasuojaustoimintaa
 - turvasuojaaja on henkilö, joka on turvasuojausliikkeen palveluksessa, joka suorittaa hyväksymistä edellyttäviä turvasuojaustehtäviä

(Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

4.2 Vartioimisliikelupa

Vartioimisliiketoimintaa saa harjoittaa luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, joka on saanut poliisihallitukselta luvan harjoittaa vartioimisliiketoimintaa eli vartioimisliikeluvan (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista). Vartioimisliikeluvan saamiseksi luonnollisen henkilön on oltava suomalainen yhteisö tai säätiö tai sillä on oltava asuinpaikka Euroopan talousalueella. Ulkomaalainen yhteisö tai säätiö, joka on rekisteröinyt Suomessa sivuliikkeen, on myös oikeutettu saamaan vartioimisliikeluvan. Samalla kyseisellä yhteisöllä tai säätiöllä on kuitenkin oltava kotipaikka, keskushallinto tai toimipaikka sellaisessa valtiossa, joka kuuluu Euroopan talousalueeseen. (Laki elinkeinon harjoittamisen oikeudesta)

Näiden säännösten estämättä patentti- ja rekisterihallitus voi kuitenkin myöntää myös muunlaiselle luonnolliselle henkilölle sekä ulkomaalaiselle yhteisölle tai säätiölle luvan harjoittaa vartioimisliiketoimintaa. Kyseinen luvan tarvitsee myös se, joka harjoittaa elinkeinoa avoimen yhtiön yhtiömiehenä tai kommandiittiyhtiön vastuunalaisena yhtiömiehenä. Tätä lupaa ei kuitenkaan tarvita, jos vähintään yksi yhtiömies tai vastuunalainen yhtiömies on luonnollinen henkilö, jolla on Euroopan talousalueella asuinpaikka taikka suomalainen yhteisö tai säätiö tai ulkomaalainen yhteisö tai säätiö, joka on perustettu Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion lainsäädännön mukaan ja jolla on esimerkiksi päätoimipaikka samaiseen talousalueeseen kuuluvassa valtiossa. (Laki elinkeinon harjoittamisen oikeudesta)

Saatu vartioimisliikelupa antaa oikeuden vartioimistehtäviin kaikkialla maassa ja lupa on voimassa toistaiseksi. Lupa voidaan liittää ajallisia ja alueellisia sekä vartioimistehtäviä koskevia ehtoja ja rajoituksia. Nämä ehdot ja rajoitukset voivat johtua vartioimisliiketoiminnan laajuudesta, vartioimisliikkeen toimipaikkojen lukumäärästä ja sijainnista tai muista vastaavista seikoista. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Jos luvanhaltija joutuu konkurssiin tai kuolee, hänen konkurssi- tai kuolinpesällään on oikeus jatkaa vartioimisliiketoimintaa enintään vuoden ajan siitä, kun konkurssi on alkanut tai luvanhaltijan kuolinpäivästä. Tästä konkurssin alkamisesta tai luvanhaltijan kuolemasta on ilmoitettava Poliisihallitukselle 30 päivän kuluessa konkurssin alkamisesta tai kuolinpäivästä konkurssipesän hoitajan, kuolinpesän osakkaan tai muun pesää hoitavan henkilön toimesta. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

4.2.1 Vartioimisliikeluvan myöntäminen sekä sen ehtojen ja rajoitusten muuttaminen

Vartioimisliikelupa voidaan myöntää Poliisihallituksen toimesta sellaiselle luonnolliselle henkilölle, joka on täyttänyt 18 vuotta ja tunnetaan rehelliseksi ja luotettavaksi ja joka on myös henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan sopiva tähän tehtävään. Hän ei saa olla konkurssissa eikä hänen toimintakelpoisuutta ole saatu rajata ja hänen on myös varallisuutensa puolesta oltava kykenevä huolehtimaan toiminnastaan hyvin. Lupa voidaan myöntää oikeushenkilölle Poliisihallituksen toimesta, jos oikeushenkilö on varallisuutensa puolesta kykenevä huolehtimaan toiminnastaan hyvin ja sen hallintoelimiin kuuluvat henkilöt ja toimitusjohtaja täyttävät myös luonnolliselle henkilölle asetetut ikään, henkilöön ja toimintakelpoisuuteen sekä varallisuusasemaan liitetyt vaatimukset. Myös avoimen yhtiön yhtiömiesten ja kommandiittiyhtiön vastuunalaiset yhtiömiesten on täytettävä nämä samat vaatimukset. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Vartioimisliikelupaa haetaan kirjallisesti ja siinä on mainittava:

- hakijan tiedot
- yrityksen tiedot
- tiedot hallintoelimiin kuuluvista henkilöistä, avoimen yhtiön yhtiömiehistä tai kommandiittiyhtiön vastuunalaisista yhtiömiehistä
- tiedot päätoimipaikasta ja muista toimipaikoista

Tämän lisäksi hakemukseen on liitettävä muun muassa:

- liikkeessä käytettävät toimintaohjeet
- selvitys organisaatiosta, henkilöistä, taloudellisesta tilanteesta ja muusta vastaavasta
- tuloslaskelma ja tase
- toimintakertomus

Näiden lisäksi hakijalta voidaan tarpeen mukaan vaatia muutakin selvitystä. (Asetus yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Vartioimisliikelupaan voidaan liittää ehtoja ja rajoituksia, joita tarvittaessa muuttaa Poliisihallitus. Ehtoja ja rajoituksia voidaan muuttaa sellaisten muutosten vuoksi, jotka tapahtuvat vartioimisliiketoiminnan laajuudessa, vartioimisliikkeen toimipaikkojen lukumäärässä tai sijainnissa sekä muiden vastaavien seikkojen vuoksi. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

4.2.2 Vartioimisliikeluvan ilmoittaminen sekä muutositmoitukset

Kun Poliisihallitus on myöntänyt vartioimisliikeluvan, sen on ilmoitettava tästä sekä lupaan liitetyistä ehdoista ja rajoituksista niille poliisilaitoksille, joiden toimialueella luvan hakija tai haltija on ilmoittanut perustavansa toimipaikan tai toimipaikkoja (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista).

Jos vartioimisliikkeessä tapahtuu joitakin muutoksia, on tästä ilmoitettava kirjallisesti Poliisihallitukselle muutositmoituksella. Tämä muutositmoitus on tehtävä silloin, kun:

- liikkeen nimi tai yhtiömuoto muuttuu
- liikkeen toimipaikka perustetaan tai lakkautetaan
- liikkeen osoite muuttuu
- liikkeen hallintoelimiin kuuluva henkilö tai toimitusjohtaja vaihtuu, avoimessa yhtiössä yhtiömiehen vaihtuu, ja kommandiittiyhtiössä vastuunalainen yhtiömiehen vaihtuu
- liikkeen harjoittaminen lopetetaan tai keskeytetään yhtä kuukautta pidemmäksi ajaksi

Edellä mainitut muutokset on ilmoitettava myös kaupparekisteriin silloin, kun muutoksentehtäjä on oikeushenkilö. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Muutosilmoitus on tehtävä mahdollisuuksien mukaan ennen muutosta, mutta viimeistään seitsemäntenä päivänä muutoksen jälkeen. Kun tehdään ilmoitus hallintoelimiin kuuluvan henkilön ja toimitusjohtajan vaihtumisesta, avoimessa yhtiössä yhtiömiehen ja kommandiittiyhtiössä vastuunalaisen yhtiömiehen vaihtumisesta, on ilmoitukseen liitettävä todisteena asiakirjoja, joilla todistetaan tilalle tulleen henkilön täyttävän aiemmin kerrotut vaatimukset, jotka vaaditaan näissä tehtävissä toimivilta henkilöiltä, kuten ikävaatimus. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Kun muutosilmoitus koskee liikkeen nimen tai yhtiömuodon muuttamista, liikkeen toimipaikan osoitteen muuttumista, sen perustamista tai lakkauttamista, Poliisihallituksen on toimitettava tieto näistä muutoksista niille poliisilaitoksille, joiden toimialueella vartioimisliikkeen päätoimipaikka ja muutosilmoituksessa tarkoitettu toimipaikka sijaitsevat. Jos muutosilmoitus koskee liikkeen harjoittamisen lopettamista tai keskeyttämistä yhtä kuukautta pidemmäksi ajaksi, on tämä muutosilmoitus toimitettava niille poliisilaitoksille, joiden toimialueella liikkeen toimipaikkoja sijaitsee. Avoimen yhtiön yhtiömiehen, kommandiittiyhtiön vastuunalaisen yhtiömiehen, hallintoelimiin kuuluvan henkilön tai toimitusjohtajan vaihtumisesta johtuva muutosilmoitus on kirjallisesti tehtävä poliisihallitukselle ja toimitettava sille poliisilaitokselle, jonka toimialueella liikkeen päätoimipaikka sijaitsee. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

4.2.3 Vartioimisliikeluvan peruuttaminen

Poliisihallitus voi peruuttaa vartioimisliikeluvan. Tämä peruuttaminen voi tapahtua luvanhaltijan pyynnöstä tai jos vartioimisliiketoiminta on lopetettu. Poliisihallituksen on peruutettava vartioimislupa myös, jos luvanhaltija ei enää täytä vaadittuja edellytyksiä eli ei ole enää suomalainen yhteisö tai säätiö taikka luonnollinen henkilö, jonka asuinpaikka sijaitsee Euroopan talousalueella. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Vartioimisliikelupa voidaan peruuttaa kokonaan, mutta myös määräajaksi. Tämä peruuttaminen voi tapahtua siitä syystä, että vartioimisliiketoiminta on keskeytetty kolmea kuukautta pidemmäksi ajaksi tai luvanhaltija on olennaisesti rikkonut niitä ehtoja ja rajoituksia, jotka on liitetty vartioimisliikelupaan. Lupa voidaan peruuttaa myös siitä syystä, ettei luvan saanut luonnollinen henkilö enää täytä henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan asetettuja vaatimuksia, hän on joutunut konkurssiin tai hänen toimintakelpoisuuttaan on rajoitettu tai hän ei enää pysty varallisuutensa puolesta huolehtimaan toiminnasta eikä ole myöskään korjannut näitä puutteita. Oikeushenkilön kohdalla lupa voidaan perua, jos vartioimisliikkeenharjoittaja tai vastuuhenkilö, kuten esimerkiksi yhtiömies tai toimitusjohtaja, on tuomittu lainvoimaisella tuomiolla rikoksesta, jonka perusteella hänen

voidaan katsoa olevan sopimaton hoitamaan tehtäväänsä tai hän on muutoin vartioimisliiketoiminnassa toiminut tahallisesti olennaisen virheellisesti. Kaikissa edellä mainituissa tapauksissa Poliisihallitus voi antaa luvanhaltijalle peruuttamisen sijasta varoituksen, jos luvan peruuttaminen olisi kokonaisuutena arvioiden kohtuutonta. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Jos lupa perutaan tai annetaan varoitus, on Poliisihallituksen ilmoitettava tästä niille poliisilaitoksille, joiden toimialueella vartioimisliikkeen toimipaikat sijaitsevat (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista).

Vartioimisliikeluvan hyväksyminen voidaan peruuttaa myös väliaikaisesti Poliisihallituksen toimesta. Tämän perumisen edellytyksenä on, että poliisin tietoon on tullut sellaisia seikkoja, jotka todennäköisesti aiheuttavat vartioimisliikeluvan hyväksymisen peruuttamisen. Kyseinen väliaikainen peruutus on voimassa enintään kolme kuukautta, mutta Poliisihallitus voi jatkaa tätä voimassaoloaikaa enintään kuudella kuukaudella kerrallaan. Tämän jatkamisen edellytyksenä on, että vartioimisliikkeen harjoittajaa tai vartioimisliikkeen hallintoelimiin kuuluvaa henkilöä tai toimitusjohtajaa taikka avoimen yhtiön yhtiömiestä tai kommandiittiyhtiön vastuunalaista yhtiömiestä, epäillään sellaisesta rikoksesta, joka todennäköisesti aiheuttaa vartioimisliikeluvan peruuttamisen. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Vartioimisliikeluvan väliaikaisesta peruuttamisesta on ilmoitettava Poliisihallituksen toimesta niille poliisilaitoksille, joiden toimialueilla vartioimisliikkeellä on toimipaikkoja (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista).

4.3 Vartioimisliikkeen velvollisuudet

Vartioimisliikkeen toimintaan kuuluu erinäisiä velvollisuuksia. Näiden velvollisuuksien noudattaminen on tärkeää, sillä niiden rikkominen tai laiminlyöminen voi johtaa rikosoikeudellisiin seuraamuksiin. Seuraavassa on esitelty nämä velvollisuudet.

4.3.1 Vuosi-ilmoitus

Vartioimisliikkeen tulee ilmoittaa Poliisihallitukselle kirjallisesti vuosi-ilmoitus kultakin kalenterivuodelta ja tämä on toimitettava seuraavan tammikuun loppuun mennessä. Vuosi-ilmoituksesta on löydyttävä tiedot:

- toimeksiantojen lukumäärästä
- henkilöstön lukumäärä
- toimipaikkojen lukumäärä ja osoitteet
- toimipaikoittain eriteltyinä tiedot niistä, jotka kalenterivuoden aikana ovat toimineet:
 - vastaavina hoitajina
 - vartijoina
 - väliaikaisina vartijoina
- tiedot vartioimisliikkeen ja vartijoiden hallussapitoluvista, jotka koskevat:
 - ampuma-asetta
 - kaasusumutinta
- tiedot niistä toimeksiannoista, joiden vartioimistehtävissä vartija on pitänyt mukanaan:
 - ampuma-asetta
 - koiraa tai
 - muuta kuin vartijan asua
- tiedot niistä tilanteista, joissa vartija on käyttänyt:
 - ampuma-asetta
 - kaasusumutinta tai
 - koiraa voimankäyttövälineenä

Tieto tästä vuosi-ilmoituksesta on toimitettava Poliisihallituksen toimesta niille poliisilaitoksille, joiden toimialueella on vartioimisliikkeen toimipaikkoja. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

4.3.2 Henkilöstö- ja työvuorotiedostot

Poliisi suorittaa viranomaisvalvontaa, jonka vuoksi vartioimisliikkeen on pidettävä henkilöstötiedostoa vastaavista hoitajista ja vartijoista. Tästä henkilöstötiedostosta on voitava löytää:

- tiedot vastaavista hoitajista ja vartijoista
 - sukunimi, etunimet ja henkilötunnus
- vartijaksi hyväksymisen voimassaoloaika ja hyväksynnän antanut viranomainen
- viranomainen, joka on antanut hyväksynnän vastaavaksi hoitajaksi
- vastaavan hoitajan suorittama vastaavan hoitajan koulutus, joka täyttää sisäasiainministeriön asettamat vaatimukset
- vartijan suorittama vartijan peruskoulutus, joka täyttää sisäasiainministeriön asettamat vaatimukset
- väliaikaisen vartijan koulutus, joka täyttää sisäasiainministeriön asettamat vaatimukset
- vartijan suorittama voimankäyttökoulutus, joka täyttää sisäasiainministeriön asettamat vaatimukset
- vartijan suorittama koiran mukana pitämiseen liittyvä koulutus, joka täyttää sisäasiainministeriön asettamat vaatimukset
- tiedot vartijoiden kantamien ampuma-aseiden ja kaasusumuttimien hallussapitoluvista
- vastaavien hoitajien palvelussuhteen alkamis- ja päättymispäivä sekä syy palvelussuhteen päättymiseen
- vartijoiden palvelussuhteen alkamis- ja päättymispäivä sekä syy palvelussuhteen päättymiseen

Turvatakseen viranomaisvalvonnan vartioimisliikkeen työvuorokirjanpito tulee suorittaa niin, että asiakirjoista voidaan saada selville kunkin vartijan työvuorot, vartioimisalueet ja vartioimiskohteet. Nämä asiakirjat muodostavat työvuorotiedoston, johon saadaan tallettaa vartijoiden nimet. Jos tiedot tallennetaan käyttämällä automaattista tietojenkäsittelyä, niiden tietojen, joita tarvitaan vartioimisliikkeen valvonnassa, on oltava selväkielisiä. Vartioimisliikkeen on hävitettävä palveluksessaan olleen henkilön tiedot henkilöstötiedostosta, kun palvelussuhteen päättymisestä on kulunut viisi vuotta. Tiedot työvuorotiedostosta on taas hävitettävä asiakirjan laatimista seuraavan toisen kalenterivuoden lopussa. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

4.3.3 Toimintaohjeet

Vartioimisliikkeellä on oltava kirjalliset toimintaohjeet, joiden avulla vartija pystyy suorittamaan tehtävänsä oikein ja turvallisesti. Vartioimisliikkeellä on oltava tämän lisäksi erilliset vartioimisalue- tai vartioimiskohdekohtaiset toimintaohjeet, silloin kun olot vartioimisalueella tai vartioimiskohteessa näitä edellyttävät. Vartioimisliikkeen tulee pitää toimintaohjeet nähtävillä toimipaikoissaan, jotta vartijat voivat perehtyä niihin. Ne on pidettävä tarvittaessa nähtävillä myös vartioimisalueilla ja vartioimiskohteissa. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

4.3.4 Toimeksiantosopimus ja siihen liittyvät kiellot

Toimeksiantosopimus koskee vartioimistehtävien hoitamista ja tällainen sopimus on laadittava kahtena kappaleena. Toinen kappaleista jää vartioimisliikkeelle ja toinen annetaan toimeksiantajalle. Toimeksiantosopimuksessa on löydettävä ainakin tiedot toimeksiantajasta, tiedot vartioimisliikkeestä, sopimuksen mukaiset vartioimistehtävät, vartioimisalueet ja vartioimiskohteet, toimeksiannon alkamispäivä ja voimassaoloaika sekä toimeksiannosta suoritettava korvaus tai korvauksen määräytymisperusteet yksilöitynä. (Asetus yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Lukuun ottamatta niitä toimeksiantoja, joissa annetaan vartioimistehtävä osaksi toisen vartioimisliikkeen tehtäväksi, on toimeksiannoista laadittava kirjallinen toimeksiantosopimus ennen kuin ryhdytään toimeksiannon edellyttämiin tehtäviin. Jos tätä sopimusta ei ole voitu tehtävien kiireellisyyden vuoksi tehdä ennen tehtäviin ryhtymistä, sopimus on tehtävä viimeistään toisena arkipäivänä siitä, kun tehtäviin on ryhdytty. Toimeksiantosopimukset täytyy säilyttää kuuden vuoden ajan toimeksiannon päättymisestä. Tietojen tallentamisessa voidaan käyttää automaattista tietojenkäsittelyä, mutta tällöin näiden tietojen on oltava saatavina selväkielisinä. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Vartioimisliike ei saa ottaa vastaan sellaisia toimeksiantoja, joihin sisältyy sitoumus ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta, mutta se saa kuitenkin ottaa vastaan sellaisen toimeksiannon, jossa järjestyksenvalvojan tehtävät täyttävät järjestyksenvalvojista annetun lain määräykset (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista).

Toimeksiantajalle tai tämän edustajalle on luovutettava kirjallinen palvelutodistus hyväksymistä edellyttävästä turvasuojaustehtävästä, jollei tästä tehtävästä tehdä erillistä kirjallista toimeksiantosopimusta (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista).

Palvelutodistuksessa on mainittava tiedot elinkeinonharjoittajasta, tehdystä tehtävästä,

tehtäväpaikasta ja -ajasta sekä elinkeinonharjoittajan ja tehtävän suorittaneen turvasuojaajan nimi (Asetus yksityisistä turvallisuuspalveluista).

4.3.5 Vartioimistehtävien teettäminen

Vartioimisliike saa teettää vartioimistehtäviä vain sellaisella palkollisellaan, jolla on voimassa oleva hyväksyminen vartijaksi. Vartioimisliike voi kuitenkin tämän estämättä antaa vartioimistehtäviä osittain toisen vartioimisliikkeen tehtäväksi. Tällaisesta tehtävän antamisesta on ilmoitettava toimeksiantajalle toimeksiantosopimuksen tehneen vartioimisliikkeen toimesta, ja ilmoitus on tehtävä ennen tehtävän aloittamista viimeistään toisena arkipäivänä tehtävän aloittamisesta. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Vartioimisliikkeellä saa olla jokaista kolmea vartijan peruskoulutuksen saanutta vartijaa kohden yksi väliaikainen vartija, joka ei ole saanut vartijan peruskoulutusta, mutta voi toimia vartijana yhden kalenterivuoden aikana maksimissaan neljän kuukauden ajan, jos on suorittanut hyväksytysti sisäasiainministeriön vaatimukset täyttävän koulutuksen. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

4.4 Vartijaksi tai väliaikaiseksi vartijaksi hyväksyminen

Vartijaksi voidaan hyväksyä 18 vuotta, muttei 65 vuotta täyttänyt henkilö, joka tunnetaan rehelliseksi sekä luotettavaksi ja joka on henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan tehtävään sopiva. Hyväksynnän myöntää hakijan kotikunnan poliisilaitos. Vastaavan hoitajan ja vartijan koulutusta järjestävillä on oikeus saada lausunto koulutukseen hakeutuneen henkilön sopivuudesta vastaavaksi hoitajaksi tai vartijaksi tämän kotikunnan poliisilaitokselta. Vartijaksi haluavan on pitänyt myös hyväksytysti suorittaa sisäasiainministeriön vaatimukset täyttävät, joko ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisen vartijan peruskoulutuksen tai sitä vastaavan ammattitutkinnon osat. Tämän koulutuksen tulee sisältää vähintään vartiointialaan, vartioimisliiketoimintaan, vartijan oikeuksiin ja velvollisuuksiin sekä tehtäviin liittyvät opetusaiheet. Myös nuorisoasteella suoritettavassa vartijan peruskoulutuksessa noudatetaan aiemmin mainittua ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettua lakia. Hyväksymiseen voidaan liittää erityisestä syystä ajallisia ja alueellisia sekä vartioimistehtäviä koskevia ehtoja ja rajoituksia. Näitä ehtoja voidaan muuttaa sellaisten muutosten vuoksi, jotka tapahtuvat vartijan koulutuksessa, vartijan henkilökohtaisissa ominaisuuksissa tai muissa vastaavissa seikoissa. Nämä ehtojen muutokset voidaan suorittaa sen poliisilaitoksen toimesta, jonka toimialueella vartijan kotikunta on. (laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Kun henkilö hyväksytään vartijaksi, hyväksyminen on voimassa viisi vuotta, mutta kuitenkin enintään siihen saakka, kun vartija täyttää 65 vuotta. Jos vartijalla on voimassa aikaisempi vartijaksi hyväksyminen, tämä raukeaa uuden hyväksymisen johdosta. Henkilö, joka on suorittanut aiemmin vartijan peruskoulutusta vastaavan koulutuksen, voidaan normaalin koulutusvaatimuksen estämättä hyväksyä vartijaksi uudelleen, kun hän hakee hyväksymistä vartijaksi kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun aikaisempi vartijaksi hyväksyminen on päättynyt. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Henkilö, joka ei ole saanut vartijan peruskoulutusta, voidaan hyväksyä toimimaan vartijana yhden kalenterivuoden aikana enintään neljä kuukautta jos hän on vähintään 18-vuotias, henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan sopiva toimimaan vartijana, tunnetaan rehelliseksi ja luotettavaksi ja on suorittanut hyväksytysti sisäasiainministeriön vaatimukset täyttävän koulutuksen, joko ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisen vartijan tai sitä vastaavan erikoisammattitutkinnon osat, joihin sisältyy vähintään vartiointialaan, vartijan oikeuksiin, velvollisuuksiin ja tehtäviin sekä vartioimisliiketoimintaan liittyvät opetusaiheet. Väliaikaisen vartijan koulutus on lyhyt kestoisempi ja suppeampi kuin varsinaisen vartijan koulutus. Väliaikaiseksi vartijaksi hyväksymiseen voidaan liittää erityisestä syystä ajallisia ja alueellisia sekä vartioimistehtäviä koskevia ehtoja ja rajoituksia, ja hyväksymisen antaa hakijan kotikunnan poliisilaitos. Näitä voivat johtua vartijan koulutuksessa, vartijan henkilökohtaisissa ominaisuuksissa tai muista vastaavista seikoista. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Vartijaksi ja väliaikaiseksi vartijaksi hyväksymistä haetaan paikkallispoliisilta kirjallisesti ja hakemuksessa on mainittava hakijan tiedot. Tämän lisäksi hakemukseen on liitettävä selvitys hyväksytysti suoritetusta vartijan tai väliaikaisen vartijan koulutuksesta, hyväksytysti suoritetusta voimankäyttökoulutuksesta, hyväksytysti suoritetusta koiran tottelevaisuustarkastuksesta sekä kaksi valokuvaa hakijasta. Näiden lisäksi tarpeen mukaan voidaan vaatia muutakin selvitystä hakemuksen liitteeksi. (Asetus yksityisistä turvallisuuspalveluista) Tämä hakemus on jätettävä henkilökohtaisesti, mutta se voidaan jättää myös muulle poliisilaitokselle kuin hakijan kotikunnan poliisilaitokselle. Jos hyväksyminen myönnetään hakemuksen mukaisesti, hakija ei saa erillistä päätöstä tai valitusosoitusta. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

4.4.1 Vartijan yleiset velvollisuudet

Vartijan on tehtävissään toimittava:

- oikein
- tasapuolisesti
- edistään sopua ja rauhaa

Tehtävät on suoritettava niin, ettei niillä aiheuteta enempää vahinkoa kuin on välttämätöntä eikä niitä suoritettaessa saa myöskään puuttua kenenkään oikeuksiin enempää kuin on välttämätöntä. Näihin tehtäviin kuuluvien toimenpiteiden tulee olla perusteltuja koko tilanteeseen sekä sen tärkeyteen ja kiireellisyyteen nähden. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

4.4.1.1 Vartijan asuun ja vartijakorttiin liittyvät velvollisuudet ja muut määräykset

Vartijan asusta tulee tunnistaa, että kyseessä on vartija ja samalla sen tulee olla sekä siisti että asianmukainen. Asusta tulee käydä myös ilmi se vartiointiliike, jonka palveluksessa vartija on. Puvun ja sen merkkien ja tekstien on erotuttava selkeästi muista virkapuvuista ja sotilaspuvuista sekä niiden merkeistä ja teksteistä, kuten:

- poliisiin
- rajavartiolaitoksen
- tullilaitoksen
- vankeinhoitolaitoksen
- pelastushallinnon virkapuvuista ja sotilaspuvuista

Poliisihallitus voi kieltää sellaisen asun, merkin tai tekstin käyttämisen, joka on yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain tai sen perusteella annetun valtioneuvoston asetuksen vastainen. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Vartioimistehtäviä suorittaessaan, vartijan tulee pukeutua vartijan asuun. Vartijoiden on pukeuduttava yhdenmukaisesti silloin, kun kyseessä on samanlaisia tehtäviä suorittavat vartijat, jotka ovat myös saman vartioimisliikkeen palveluksessa. Vain vartija saa käyttää vartioimistehtävissään vartijan asua. Tämän vuoksi asusta tulee huolehtia, jotteivät siihen kuuluvat asusteet joutuisi asiattomien haltuun. Tehtävän sitä edellyttäessä, vartija voi

tehtävissään käyttää muuta kuin vartijan asua, ja tästä päättää vastaava hoitaja toimeksiannoittain. Tämän oikeuden saadakseen, tehtävässä on oltava kyseessä:

- myymätarkkailu tai muut vastaavat tehtävät, jotka liittyvät rikosten paljastamiseen
- henkivartijatehtävä
- arvokuljetustehtävä

(Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Kun vartija hyväksytään vartijaksi, hän saa kotikuntansa poliisilaitokselta vartijakortin. Tämä kortti tulee pitää mukana vartioimistehtävissä sekä esittää se pyydettyä. Hyväksynnän saanut voi tarvittaessa saada poliisilta todistuksen vartijaksi hyväksymisestä, jolloin tämä todistus toimii vartijakorttina siihen saakka, kun hyväksynnän saaneelle luovutetaan varsinainen vartijakortti. Vartijan on haettava kotikuntansa poliisilaitokselta vartijakortin kaksoiskappale silloin, kun hänen henkilötietonsa ovat muuttuneet sekä, jos hän on suorittanut hyväksytysti voimankäyttökoulutuksen tai koulutuksen, joka mahdollistaa koiran mukana pitämisen vartioimistehtävissä eikä näitä tietoja suorituksesta ole merkitty vartijakorttiin tai koulutusta koskevat suorittamistiedot ovat vanhentuneet. Samoin kaksoiskappale on haettava, jos kortti on kadonnut tai vahingoittunut. Jos vartijaksi hyväksyminen peruutetaan tai vartijalle luovutetaan uusi vartijakortti edellisen kortin voimassaoloaikana, on hänen luovutettava hallussaan oleva kortti poliisille. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

4.4.1.2 Tapahtumailmoitukset

Vartijan on laadittava kirjallisesti tapahtumailmoitus vartiointitehtävissään sattuneista tapahtumista, jotka ovat johtaneet toimenpiteisiin, esimerkiksi jonkun poistamiseen vartioimisalueelta, turvallisuustarkastuksen tekemiseen taikka voimankäyttövälineiden käyttämiseen. Tapahtumailmoituksen tarkoituksena on turvata toimeksiantajien tietojensaantioikeus, toimenpiteiden kohteena olleiden henkilöiden oikeusturva sekä poliisin suorittama viranomaisvalvonta. Tässä tapahtumailmoituksessa on tehtävä selvitys tapahtumista, kuten selvitys vartijan tapahtumaan liittyvät havainnot ja tehdyt toimenpiteet sekä toimenpiteiden kohteena olleen henkilön sukunimi, etunimet, henkilötunnus ja osoitetiedot. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Kun tehtävä toimenpide kohdistuu johonkuhun, tulee tämän tehtävän peruste ilmoittaa sille, johon toimenpide kohdistuu tai tämän edustajalle, ellei se ole mahdotonta olosuhteiden tai tämän henkilön tilan vuoksi, johon toimenpide kohdistuu. Samalla se, johon tehty toimenpide

on kohdistunut tai tämän henkilön edustaja, on tarpeen vaatiessa ohjattava ottamaan yhteyttä vastaavaan hoitajaan, jos on tarve todeta tehdyn toimenpiteen oikeellisuus. Samalla tätä yhteydenottoa varten tulee kertoa vastaavan hoitajan nimi ja yhteystiedot. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Vartijan joutuessa tekemään tapahtumailmoitus tapahtuneesta, tässä ilmoituksessa on mainittava vartijan nimi ja hänen työnantajanaan toimiva vartioimisliike, tapahtuma-aika ja -paikka, tehty toimenpide, käytetyt voimakeinot sekä se onko hän tai toimenpiteen kohteena ollut henkilö saanut tilanteessa vammoja. (Asetus yksityisistä turvallisuuspalveluista) Tämän lisäksi ilmoituksessa on oltava kirjallinen selvitys toimenpiteisiin johtaneista tapahtumista, vartijan tapahtumaan liittyvät havainnot ja tiedot toimenpiteiden kohteena olleista henkilöistä. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista) Näiden tietojen lisäksi tapahtumailmoitukseen voidaan tarpeen mukaan merkitä toimenpiteen kohteena olleen henkilön tunnusmerkit, joiden tarkoitus on auttaa henkilön tunnistamisessa sekä tehdyt havainnot kohdehenkilön tilasta ja käyttäytymisestä. Tapahtumailmoituksessa on oltava tarkemmat tiedot tapahtuneesta ja tapahtuman vuoksi tehdyistä toimenpiteistä. (Asetus yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Tapahtumailmoitukset on säilytettävä viiden vuoden ajan niiden laatimispäivästä vartioimisliikkeen toimesta, jonka jälkeen ne on hävitettävä. Nämä ilmoitukset on säilytettävä järjestettyinä, jotta jokaiseen toimeksiantoon liittyvät ilmoitukset voidaan esittää viivytyksettä. Tietojen tallentamisessa voidaan käyttää automaattista tietojenkäsittelyä, mutta tällöin niiden on oltava selväkielisinä. Toimeksiantajilla, Poliisihallituksella ja poliisilaitoksilla toimialueellaan on oikeus saada jäljennös tapahtumailmoituksista. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

4.4.2 Vartijan oikeudet

Vartijalla on oikeus poistaa vartioimisalueeltaan henkilö, joka:

- ei noudata vartioimisalueen omistajan, sen haltijan tai haltijan edustajan antamaa poistumiskehotusta
- on todennäköisesti vartioimisalueella luvatta ja vartija on kehottanut häntä poistumaan tältä alueelta

(Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Vartijalla on kiinniotto-oikeus hänen suorittaessaan vartioimistehtävää. Tämä kiinniotto-oikeus koskee niitä rikoksentekijöitä, jotka otetaan kiinni verekseltään ja tavataan pakenemasta. Tämä oikeus on vain, jos tehdystä rikoksesta saattaa seurata vankeutta tai tehdyssä rikoksessa on kyse lievästä pahoinpitelystä, näpistyksestä, lievästä kavalluksesta, lievästä moottorikulkuneuvon käyttövarkaudesta, lievästä luvattomasta käytöstä, lievästä vahingosta tai lievästä petoksesta. Tämän lisäksi vartija saa ottaa myös kiinni henkilön, joka on viranomaisen toimesta etsintäkuulutettu ja on tämän etsintäkuulutuksen mukaan pidätettävä tai vangittava. Vartijan on luovutettava kiinni otettu viipymättä poliisille. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Vartijan käyttäessä kiinniotto-oikeuttaan hänellä on oikeus tarkastaa kiinni otettu sekä tämän mukana olevat tavarat varmistaakseen, ettei kiinni otetulla ole hallussaan sellaisia esineitä tai aineita, joilla hän voisi aiheuttaa vaaraa itselleen tai muille. Jos tarkastuksessa löydetään vaarallisia esineitä tai aineita, vartijalla on oikeus ottaa ne pois kiinni otetulta ja tällöin hänen on luovutettava ne poliisille ilman viivytystä. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Jos kiinni otettu, alueelta poistettava tai turvallisuustarkastuksen kohteeksi joutunut henkilö tekee vastarintaa ja yrittää näin välttää kiinni ottamisen, poistamisen tai turvallisuustarkastuksen suorittamisen, vartijalla on oikeus käyttää tarpeellisia voimakeinoja saadakseen suoritettua tehtävänsä. Sama oikeus on myös silloin, kun henkilö yrittää pakenemalla välttää kiinni ottamisen. Käytettyjen voimakeinojen tulee olla puolustettavia, kun otetaan huomioon kaikki asiaan vaikuttaneet olosuhteet ja vastarintaa tehneen tai paenneen henkilön käyttäytyminen. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Voimakeinojen liioittelu on rikoslain mukaan rangaistavaa. Voimakeinojen on oltava puolustettavia, kun otetaan huomioon kaikki seikat, jotka ovat liittyneet siihen tilanteeseen, jossa voimakeinoja on jouduttu käyttämään. Jos käytettyjä voimakeinoja ei voida pitää puolustettavina, henkilö on syyllistynyt voimakeinojen käytön liioitteluun. Tähän syyllistynyt voi kuitenkin olla rangaistusvastuusta kokonaan tai osittain vapaa, jos kaikki tekijät huomioon ottaen liioitteluun syyllistyneeltä ei olisi voitu kohtuudella odottaa muunlaista toimintaa esimerkiksi tilanteen yllätyksellisyyden vuoksi. (Rikoslaki)

4.4.2.1 Voimankäyttövälineet ja niiden kantaminen

Voimankäyttövälineillä tarkoitetaan:

- ampuma-asetta
- kaasusumutinta

- käsirautoja
- enintään 70 senttimetriä pitkää patukkaa
- teleskooppipatukkaa, jonka pituus avattuna on vähintään 45 senttimetriä ja enintään 70 senttimetriä, ja se voidaan painaa kuljetusta varten kokoon

(Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Vartijalla tulee vartioimistehtävissä olla peruste voimankäyttövälineiden kantamiseen. Tämä pätee erityisesti ampuma-aseisiin, sillä niitä saa kantaa vain henkivartija- tai arvokuljetustehtävissä sekä erittäin merkittävän kohteen vartioinnissa, kun olosuhteiden vuoksi on tehtävän suorittamisen kannalta edellytettävä ampuma-aseen kantamista. Saadakseen taas luvan kantaa kaasusumutinta, teleskooppipatukkaa ja ampuma-asetta vartijan on täytynyt suorittaa erityinen sisäasiainministeriön vaatimukset täyttävä voimankäyttökoulutus. Hänen on myös osoitettava vuosittain omaavansa riittävän ampumistaidon ja ampuma-aseen käsittelytaidon. Väliaikainen vartija ei kuitenkaan saa kantaa ampuma-asetta. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Vartioimisliikkeen vastaava hoitaja päättää toimeksiannoittain ampuma-aseen ja kaasusumuttimen kantamisesta. Vartioimisliikkeen velvollisuuksiin taas kuuluu, että sen on ilmoitettava, jos vartija on käyttänyt ampuma-asetta vartioimistehtävässä. Tämä ilmoitus on tehtävä ilman viivytystä aseenkäyttöpaikan poliisille. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Jos vartioimisliikkeen palveluksessa olevat vartijat kantavat tehtävissään voimankäyttövälineitä, on kyseisen vartioimisliikkeen järjestettävä vartijoilleen koulutustilaisuus, jossa harjoitellaan voimankäyttövälineiden käyttöä ja kerrataan niiden käyttöä koskevien säännösten sisältö. Tällainen koulutustilaisuus on järjestettävä vähintään kerran vuodessa. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Voimankäyttövälineet tulee kantaa asunsa alla siten, etteivät ne ole havaittavissa. Jos tämä ei kuitenkaan ole mahdollista, ne tulee kantaa vyöhön kiinnitettävissä umpikoteloissa. Tämä ei kuitenkaan päde ampuma-aseeseen, jota saadaan kantaa vain poikkeuksellisesti muiden havaittavissa, jos tehtävä tai tilanteen vaarallisuus tätä edellyttää. Patukkaa taas saadaan kantaa näkyvissä niiltä osin, kuin sen koon vuoksi ei ole mahdollista kantaa sitä asun alla tai umpikotelossa. Silloin taas, kun vartioimistehtävissä käytetään muuta kuin vartijan asua, on kaikkia voimankäyttövälineitä kannettava asun alla siten, etteivät ne ole havaittavissa. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

4.4.2.2 *Koiran mukana pitäminen*

Koiran pitäminen mukana vartiointitehtävissä voi olla tarpeen ja tällöin koiran ja siitä vastaavan vartijan täytyy täyttää vaadittavat ominaisuudet. Vartija saa tällöin pitää mukanaan yhtä koira. Tämä ei kuitenkaan koske väliaikaista vartijaa, jolla ei ole laisinkaan tätä koiranpito-oikeutta. Koiran pitämiseen mukana on oltava aina tarpeellista vartiointitehtävän suorittamisen kannalta. Tästä koiran mukana pitämisestä päättää vartioimisliikkeen vastaava hoitaja toimeksiannoittain. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Mukana pidettävän ja lupaa koskevan koiran on pitänyt hyväksytysti suorittaa sisäasiainministeriön määrittelemä tottelevaisuustarkastus ja vartijan on pitänyt toimia samaisen koiran ohjaajana kyseisessä tarkastuksessa. Koiran on oltava iältään vähintään kaksi ja enintään kymmenen vuotta vanha, ja sen on oltava ominaisuuksiltaan sopiva vartioimistehtävissä mukana pidettäväksi. Koiran on myös oltava luotettavasti yksilöity rekisteröinnillä ja tunnusmerkinnällä, ja sen on pysyttävä järjestyksenvalvojan hallinnassa. Järjestyksenvalvoja saa pitää nämä kaikki ominaisuudet täyttävää koira mukanaan kaksi vuotta siitä, kun koira on hyväksytysti suorittanut tottelevaisuustarkastuksen. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

4.4.3 *Vartijaksi hyväksymisen peruuttaminen ja väliaikainen peruuttaminen*

Hyväksymisen vartijaksi peruuttaa se poliisilaitos, jonka toimialueeseen vartijan kotikunta kuuluu. Hyväksyminen voidaan peruuttaa pyynnöstä, mutta se voidaan peruttaa myös jos vartija on tuomittu lain voimaisella tuomiolla sellaisesta rikoksesta, jonka perusteella hänen voidaan katsoa olevan sopimaton tehtäväänsä tai jos hän toiminut tahallisesti tehtävissään olennaisen virheellisesti. Tällöin hyväksyminen voidaan peruuttaa kokonaan tai määrääjäksi. Hyväksyminen voidaan peruuttaa kokonaan tai määrääjäksi myös silloin, jos vartija on olennaisesti rikkonut niitä ehtoja tai rajoituksia, jotka on liitetty hänelle annettuun hyväksymiseen. Hyväksyminen on peruutettava myös silloin, jos vartija ei enää täytä henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan vartijalle asetettuja vaatimuksia. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Peruuttamisen sijasta poliisilaitos voi antaa vain varoituksen, jos peruuttaminen olisi kokonaisuutena katsoen kohtuutonta. Kun hyväksyminen vartijaksi peruutetaan taikka annetaan varoitus, tulee poliisilaitoksen ilmoittaa tästä sille vartioimis- tai turvasuojausliikkeelle, jonka palveluksessa vartija on. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Vartijaksi hyväksyminen voidaan väliaikaisesti peruuttaa päällystään kuuluvan poliisimiehen toimesta, jos poliisin tietoon on tullut sellaisia seikkoja, joiden katsotaan todennäköisesti johtavan vartijaksi hyväksymisen peruuttamiseen (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista).

Poliisi ottaa vartijakortin haltuunsa, jos hyväksyminen vartijaksi on peruutettu. Sama oikeus on myös silloin, kun on edellytykset vartijaksi hyväksymisen väliaikaiseen peruuttamiseen. Tällöin pois otettu kortti on luovutettava päällystään kuuluvalla poliisimiehelle, jonka tehtävänä on päättää 14 päivän kuluessa siitä, peruutetaanko vartijaksi hyväksyminen väliaikaisesti. Poliisimies voi ottaa kortin haltuunsa myös silloin, kun vartijaksi hyväksyminen on peruutettu. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Kun poliisilla on oikeus ottaa vartijakortti haltuunsa hyväksymisen peruuntumisen johdosta, se voi suorittaa henkilöntarkastuksen kortin pois ottamiseksi (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista) sen estämättä, että pakkokeinolaki sallii henkilötarkastuksen vain erityisen pätevältä syystä silloin, kun henkilöä ei epäillä rikoksesta. Tällöin pakkokeinolain mukaan henkilöntarkastuksessa on tärkeää, että siinä voidaan olettaa saatavan esimerkiksi selvitystä tehdystä rikoksesta. Tämä vaatimus ei myöskään estä henkilötarkastuksen tekemistä vartijakortin pois ottamiseksi. (Pakkokeinolaki)

Jos vartijaksi hyväksyminen peruutetaan väliaikaisesti, siitä on ilmoitettava sen henkilön kotikunnan poliisilaitokselle, jota peruuttaminen koskee. Väliaikaista peruuttamista koskeva päätös on voimassa enintään kolme kuukautta. Peruuttamista koskevan vartijan kotikunnan poliisilaitos voi kuitenkin jatkaa tämän peruuttamisen kestoja enintään kuudella kuukaudella kerrallaan. Tälle jatkamiselle tulee olla perusteena se, että vartijaa epäillään sellaisesta rikoksesta, joka todennäköisesti aiheuttaa hyväksymisen peruuttamisen. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Jos vartijaksi hyväksyminen peruutetaan väliaikaisesti, poliisilaitoksen on ilmoitettava tästä sille vartioimisliikkeelle, jonka palveluksessa vartija toimii. Näille on ilmoitettava poliisilaitoksen toimesta myös siitä, jos vartijakortti otetaan haltuun vartijalta. Vartijaksi annetun luvan ja hyväksymisen peruuttamisen yhteydessä asiassa voidaan tarpeen vaatiessa suorittaa poliisitutkinta. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

4.5 Vastaava hoitaja

Vartioimisliikkeellä tulee olla palveluksessaan yksi tai useampi vastaava hoitaja ja tämän lukumäärän määrää Poliisihallitus sen perusteella, kuinka laajaa vartioimisliiketoiminta on,

kuinka paljon vartioimisliikkeellä on toimipaikkoja ja mikä niiden sijainti on sekä muista vastaavista seikoista. Valituilla vastaavilla hoitajilla tulee olla voimassa oleva hyväksyminen toimia juuri kyseisen vartioimisliikkeen vastaavana hoitajana. Poliisihallituksen tehtäviin kuuluu myös määrätä vastaavien hoitajien vastualueet. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Kun vartioimisliikeluvan hakija tai haltija jättää hakemuksen vartioimisliikeluvan saamiseksi, sen on samalla tai välittömästi hakemuksen jättämisen jälkeen tehtävä hakemus myös vastaavan hoitajan hyväksymiseksi ja tämä hakemus toimitetaan Poliisihallitukselle. Ennen kuin Poliisihallitus on hyväksynyt vartioimisliikkeelle vastaavan hoitajan, ei vartioimisliiketoimintaa saa aloittaa. Jos vastaavaksi hoitajaksi valittu eroaa tehtävästään tai muutoin lopettaa hoitamasta tehtävänsä, tulee seitsemän päivän kuluessa edellisen vastaavan hoitajan tehtävän päättymisestä, tehdä hakemus uuden vastaavan hoitajan hyväksymiseksi. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Vartioimisliike voi käyttää myös vastaavan hoitajan sijaisia ja sille voidaan tällaisia sijaisia hyväksyä yksi tai useampi. Sijaisen tehtävänä on suorittaa vastaavan hoitajan tehtävät tämän ollessa estynyt suorittamaan näitä tehtäviään. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

4.5.1 Vastaavaksi hoitajaksi ja väliaikaiseksi vastaavaksi hoitajaksi hyväksyminen

Vartioimisliikkeen vastaavaksi hoitajaksi hyväksymistä haetaan kirjallisesti, kuten myös väliaikaiseksi vastaavaksi hoitajaksi hyväksymistä. Kummassakin tapauksessa hakemuksessa on mainittava:

- hakijan tiedot
- yrityksen tiedot
- tehtävään ehdotetun tiedot
- ehdotus vastaavien hoitajien tai väliaikaisten vastaavien hoitajien lukumäärästä sekä toimenkuvan sisällöstä
- ehdotus hyväksymisen voimassaoloajaksi

Näiden tietojen lisäksi hakemukseen on liitettävä selvitys muun muassa:

- sisäasiainministeriön vaatimukset täyttävän vastaavan hoitajan koulutuksen hyväksytystä suorittamisesta
- tehtävään ehdotetun suostumuksesta tehtävään
- tehtävään ehdotetun olemisesta vartioimisliikkeen palveluksessa

Näiden lisäksi hakijalta voidaan tarpeen mukaan vaatia muutakin selvitystä. (Asetus yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Vastaavaksi hoitajaksi voidaan hyväksyä se, joka harjoittaa vartioimisliiketoimintaa tai se henkilö, joka on vartioimisliikkeen palveluksessa. Tällöin tämän palveluksessa olevan henkilön on oltava vähintään 18 vuotta ja hänen on oltava henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan sopiva kyseiseen tehtävään sekä tunnetusti rehellinen ja luotettava. Hänen on myös täytynyt hyväksytysti suorittaa sisäasiainministeriön vaatimukset täyttävän vastaavan hoitajan koulutuksen, joko ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisen turvallisuusvalvojan koulutuksen tai sitä vastaavan erikoisammattitutkinnon osat, joihin sisältyy vähintään vartioimisliiketoimintaan ja turvallisuuslainsäädäntöön liittyvät opetusaiheet. Hyväksyminen vastaavaksi hoitajaksi on voimassa toistaiseksi, mutta enintään niin kauan kuin tehtävään hyväksytty henkilö toimii vastaavan hoitajan tehtävässä, ja tämän hyväksynnän antaa Poliisihallitus. Hyväksymiseen voidaan liittää erityisestä syystä ajallisia ja alueellisia sekä vartioimistehtäviä koskevia ehtoja ja rajoituksia. Nämä ehdot ja rajoitukset voivat johtua koulutuksesta, henkilökohtaisista ominaisuuksista tai muista vastaavista seikoista. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Henkilö, joka ei ole saanut vastaavan hoitajan koulutusta, voidaan hyväksyä vastaavaksi hoitajaksi enintään yhdeksi vuodeksi, jos hän on vähintään 18-vuotias ja tunnetaan rehelliseksi ja luotettavaksi ja hän on henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan sopiva tähän tehtävään. Hyväksyntä tällaiseksi väliaikaiseksi vastaavaksi hoitajaksi voidaan suorittaa vain silloin, kun vastaava hoitaja kuolee tai sairastuu tai jos vastaavan hoitajan vaihtumiseen on jokin muu vastaava ennalta arvaamaton syy ja tämän hyväksynnän antaa Poliisihallitus. Jos henkilö saa hyväksynnän väliaikaiseksi vastaavaksi hoitajaksi, voidaan tähän liittää erityisestä syystä ajallisia ja alueellisia sekä vartioimistehtäviä koskevia ehtoja ja rajoituksia. Nämä ehdot ja rajoitukset voivat johtua koulutuksesta, henkilökohtaisista ominaisuuksista tai muista vastaavista seikoista. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

4.5.2 Ilmoittaminen vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisestä sekä hyväksymisen ehtojen ja rajoitusten muuttaminen

Kun joku hyväksytään vastaavaksi hoitajaksi, Poliisihallituksen on ilmoitettava tästä sekä hyväksymiseen liitettyjen ehtojen ja rajoitusten muuttamisesta niille kaikille poliisilaitoksille, joiden toimialueella sijaitsee niitä toimipaikkoja, jotka kuuluvat vastaavan hoitajan vastuualueeseen. Hyväksymiseen liitettyjä ehtoja ja rajoituksia voidaan muuttaa Poliisihallituksen toimesta sellaisten muutosten vuoksi, jotka tapahtuvat vastaavan hoitajan

saamassa koulutuksessa, hänen henkilökohtaisissa ominaisuuksissa tai muissa vastaavissa seikoissa. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

4.5.3 Vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisen peruuttaminen

Jos vastaava hoitaja tai vartioimisliike pyytää vastaavan hoitajan hyväksymisen peruuttamista, on Poliisihallituksen peruutettava tämä hyväksyminen. Hyväksyminen voidaan peruuttaa myös ilman pyyntöä, joko kokonaan tai määräajaksi, jos vastaava hoitaja on rikkonut olennaisesti niitä keskeisiä ehtoja ja rajoituksia, jotka liitetty vastaavaksi hoitajaksi hyväksymiseen sekä jos hänet on tuomittu sellaisesta rikoksesta, jonka perusteella voidaan katsoa hänen oleva sopimaton hoitamaan tehtäväänsä tai hän tahallisesti menetellyt olennaisen virheellisesti tehtäväänsä hoitaessaan. Samoin hyväksyminen voidaan peruuttaa, jos vastaavaksi hoitajaksi hyväksytyn ei enää katsota olevan henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan tehtävään sopiva eikä hän muutoinkaan täytä rehellisyys ja luotettavuus vaatimuksia. Edellä mainittujen perumisperusteiden perusteella Poliisihallitus voi toisinaan perumisen sijasta antaa varoituksen vastaavalle hoitajalle, mutta vain jos hyväksymisen peruuttaminen olisi kohtuutonta olosuhteisiin nähden. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Kun hyväksyminen vastaavaksi hoitajaksi perutaan tai vastaavalle hoitajalle annetaan varoitus, on näistä ilmoitettava Poliisihallituksen toimesta sille vartioimisliikkeelle, jonka palveluksessa kyseinen hyväksynnän peruuttamisen tai varoituksen saanut henkilö on (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista).

Vastaavaksi hoitajaksi hyväksyminen voidaan peruuttaa väliaikaisesti Poliisihallituksen toimesta. Tämän perumisen edellytyksenä on, että poliisin tietoon on tullut sellaisia seikkoja, jotka todennäköisesti aiheuttavat vastaavaksi hoitajaksi hyväksymisen peruuttamisen. Kyseinen väliaikainen peruutus on voimassa enintään kolme kuukautta, mutta Poliisihallitus voi jatkaa tätä voimassaoloaikaa enintään kuudella kuukaudella kerrallaan. Tämän jatkamisen edellytyksenä on, että vastaavaa hoitajaa epäillään sellaisesta rikoksesta, joka todennäköisesti aiheuttaa vastaavan hoitajan hyväksymisen peruuttamisen. Vastaavan hoitajan hyväksymisen peruuttamisesta on taas ilmoitettava samaisen Poliisihallituksen toimesta sille vartioimisliikkeelle, jonka palveluksessa vastaaja hoitaja on. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

4.6 Turvasuojaustehtävät

Hyväksymistä edellyttäviä turvasuojaustehtäviä, joita voivat olla esimerkiksi sähköisten valvontajärjestelmien suunnittelemisen ja asentamisen, turvasuojausliike saa teettää vain niillä palveluksessaan olevilla henkilöillä, joilla on voimassa hyväksyminen turvasuojaajaksi. Tämän estämättä turvasuojausliike voi kuitenkin antaa hyväksymistä edellyttävän turvasuojaustehtävän toisen turvasuojausliikkeen tehtäväksi. Tällaisesta tehtävän antamisesta toiselle turvasuojausliikkeelle, on tehtävän antavan turvasuojausliikkeen ilmoitettava toimeksiantajalleen ennen kyseisen tehtävän aloittamista tai viimeistään toisena arkipäivänä siitä, kun tehtävä on aloitettu. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

4.6.1 Turvasuojaajaksi hyväksyminen

Turvasuojaajaksi hyväksymistä haetaan kirjallisesti ja hakemuksessa on mainittava hakijan tiedot. Tämän lisäksi hakemuksesta on löydettävä selvitys turvasuojaustehtävien hoitamisesta tai selvitys hakeutumisesta koulutukseen, joka valmentaa turvasuojaustehtäviin ja kaksi valokuvaa hakijasta. Näiden selvitysten lisäksi voidaan vaatia tarpeen mukaan muutakin selvitystä hakemuksen liitteeksi. (Asetus yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Turvasuojaajaksi voidaan hyväksyä vähintään 18 vuotta täyttänyt rehelliseksi ja luotettavaksi tunnettu henkilö, joka on myös henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan sopiva tähän tehtävään. Hänen on myös hoidettava turvasuojaustehtäviä tai hän hakeutunut koulutukseen, joka valmentaa turvasuojaustehtäviin. Hyväksymiseen voidaan liittää erityisestä syystä ajallisia ja alueellisia sekä turvasuojaustehtäviä koskevia ehtoja ja rajoituksia. Näitä seikkoja voidaan liittää hyväksymiseen koulutuksesta, henkilökohtaisista ominaisuuksista sekä muista vastaavista syistä. Jos turvasuojaajaksi hyväksymiseen on liitetty ehtoja ja rajoituksia, niitä voidaan muuttaa, jos turvasuojaajan saamassa koulutuksessa tai henkilökohtaisissa ominaisuuksissa tapahtuu muutoksia sekä muiden vastaavien seikkojen muutosten vuoksi. Näitä ehtoja ja rajoituksia muuttaa turvasuojaajan kotikunnan poliisilaitos. Turvasuojaajaksi hyväksyminen on voimassa enintään viisi vuotta ja sen antaa hakijan kotikunnan poliisilaitos. Samalla voimassa oleva aikaisempi hyväksyminen turvasuojaajaksi raukeaa uuden hyväksymisen johdosta. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Hakemus, jolla haetaan turvasuojaajaksi hyväksymistä, on jätettävä henkilökohtaisesti, mutta hakemus voidaan jättää myös muullekin poliisilaitokselle kuin hakijan kotikunnan poliisilaitokselle. Jos hyväksyminen myönnetään hakemuksen mukaisesti, ei tästä anneta hakijalle erillistä päätöstä eikä valitusosoitusta. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

4.6.2 Turvasuojaajakortti

Turvasuojaajaksi hyväksytty saa kotikuntansa poliisilaitokselta turvasuojaajakortin. Tarvittaessa poliisi voi antaa todistuksen hyväksymisestä ja tämä todistus toimii turvasuojaajakorttina siihen saakka, kunnes turvasuojaaja saa varsinaisen korttinsa. Turvasuojaajan on pidettävä kortti mukanaan niissä turvasuojaustehtävissä, jotka edellyttävät hyväksymistä ja esitettävä se pyydettyä. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Jos turvasuojaajakortti katoaa tai vaurioituu tai turvasuojaajan henkilötiedot muuttuvat, on hänen haettava viipymättä kotikuntansa poliisilaitokselta turvasuojaajakortin kaksoiskappale. Jos hyväksyminen turvasuojaajaksi taas peruutetaan, turvasuojaajakortti on luovutettava välittömästi poliisille. Samoin on toimittava myös silloin, kun turvasuojaajalle luovutetaan uusi kortti aikaisemman kortin voimassaoloaikana. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

4.6.3 Turvasuojaajaksi hyväksymisen peruuttaminen

Hyväksymisen turvasuojaajaksi peruuttaa se poliisilaitos, jonka toimialueeseen turvasuojaajan kotikunta kuuluu. Hyväksyminen voidaan peruuttaa pyynnöstä, mutta se voidaan peruttaa myös, jos turvasuojaaja on tuomittu lain voimaisella tuomiolla sellaisesta rikoksesta, jonka perusteella hänen voidaan katsoa olevan sopimaton tehtäväänsä taikka jos hän toiminut tahallisesti tehtävissään olennaisen virheellisesti. Tällöin hyväksyminen voidaan peruuttaa kokonaan tai määräajaksi. Hyväksyminen voidaan peruuttaa kokonaan tai määräajaksi myös silloin, jos turvasuojaaja on olennaisesti rikkonut niitä ehtoja tai rajoituksia, jotka on liitetty hänelle annettuun hyväksymiseen. Hyväksyminen on peruutettava myös silloin, jos turvasuojaaja ei enää täytä henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan turvasuojaajalle asetettuja vaatimuksia. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Kaikista näistä syistä, lukuun ottamatta omaa pyyntöä, hyväksyminen voidaan peruuttaa, mutta peruuttamisen sijasta poliisilaitos voi antaa vain varoituksen, jos peruuttaminen olisi kokonaisuutena katsoen kohtuutonta. Kun hyväksyminen turvasuojaajaksi peruutetaan tai annetaan varoitus, tulee poliisilaitoksen ilmoittaa tästä sille turvasuojausliikkeelle, jonka palveluksessa turvasuojaaja on. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Turvasuojaajaksi hyväksyminen voidaan väliaikaisesti peruuttaa päällystään kuuluvan poliisimiehen toimesta, jos poliisin tietoon on tullut sellaisia seikkoja, joiden katsotaan todennäköisesti johtavan turvasuojaajaksi hyväksymisen peruuttamiseen (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista).

Poliisi voi ottaa turvasuojaajakortin haltuunsa, jos hyväksyminen turvasuojaajaksi on peruutettu. Sama oikeus on myös silloin, kun on edellytykset turvasuojaajaksi hyväksymisen väliaikaiseen peruuttamiseen. Tällöin pois otettu kortti on luovutettava päällystään kuuluvalla poliisimiehelle, jonka tehtävänä on päättää 14 päivän kuluessa siitä, peruutetaanko turvasuojaajaksi hyväksyminen väliaikaisesti. Poliisimies voi ottaa kortin haltuunsa myös silloin, kun vartijaksi hyväksyminen on peruutettu. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Kun poliisilla on oikeus ottaa turvasuojaajakortti haltuunsa hyväksymisen peruuntumisen johdosta, se voi suorittaa henkilötarkastuksen kortin pois ottamiseksi (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista) sen estämättä, että pakkokeinolaki sallii henkilötarkastuksen vain erityisen pätevältä syystä silloin, kun henkilöä ei epäillä rikoksesta. Tällöin pakkokeinolain mukaan henkilötarkastuksessa on tärkeää, että siinä voidaan olettaa saatavan esimerkiksi selvitystä tehdystä rikoksesta. Tämä vaatimus ei myöskään estä henkilötarkastuksen tekemistä vartijakortin tai turvasuojaajakortin pois ottamiseksi. (Pakkokeinolaki)

Jos turvasuojaajaksi hyväksyminen peruutetaan väliaikaisesti, siitä on ilmoitettava sen henkilön kotikunnan poliisilaitokselle, jota peruuttaminen koskee. Väliaikaista peruuttamista koskeva päätös on voimassa enintään kolme kuukautta. Peruuttamista koskevan turvasuojaajan kotikunnan poliisilaitos voi kuitenkin jatkaa tämän peruuttamisen kestoja enintään kuudella kuukaudella kerrallaan. Tälle jatkamiselle tulee olla perusteena se, että turvasuojaajaa epäillään sellaisesta rikoksesta, joka todennäköisesti aiheuttaa hyväksymisen peruuttamisen. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Jos turvasuojaajaksi hyväksyminen peruutetaan väliaikaisesti, poliisilaitoksen on ilmoitettava tästä sille turvasuojausliikkeelle, jonka palveluksessa turvasuojaaja toimii. Sille on ilmoitettava poliisilaitoksen toimesta myös siitä, jos turvasuojaajakortti otetaan haltuun turvasuojaajalta. Turvasuojaajaksi annetun luvan ja hyväksymisen peruuttamisen yhteydessä asiassa voidaan tarpeen vaatiessa suorittaa poliisitutkinta. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

4.7 Muita säädöksiä

Vartioimisliiketoimintaan kuuluu myös muita säädöksiä kuin edellä mainitut, jotka koskevat kaikkia tähän liiketoimintaan osallistuvia tasapuolisesti. Niissä on annettu myös määräyksiä, jotka koskevat vartioimisliiketoiminnan suhdetta viranomaisiin.

4.7.1 Kielto osallistua vartioimisliiketoimintaan

Vartioimisliiketoimintaan ei saa osallistua henkilö, joka kuuluu poliisin, rajavartiolaitoksen tai tullilaitoksen henkilöstöön. Mainitut henkilöt eivät myöskään saa kuulua vartioimisliikkeen hallintoelimiin, olla vartioimisliikkeen yhtiömiehenä, toimitusjohtajana, vastuunalaisena yhtiömiehenä tai vastaavana hoitajana taikka suorittaa vartioimistehtäviä ansiotarkoituksessa. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

4.7.2 Salassapitovelvollisuus

Se, joka harjoittaa vartioimisliiketoimintaa tai toimii vastaavana hoitajana tai vartijana, ei saa oikeudettomasti ilmaista eikä käyttää omaksi tai toisen hyödyksi tai vahingoksi mitään tietoa, jota hän on saanut tehtävässään tietää toimeksiannon osapuolten salassa pidettävistä turvallisuusjärjestelyistä, yksityiseen kuuluvista seikoista tai liike- tai ammattisalaisuudesta. Tämä salassapitovelvollisuus säilyy myös tehtävän päätyttyä. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Se, joka harjoittaa turvasuojaustoimintaa tai toimii turvasuojaajana, ei saa oikeudettomasti ilmaista eikä käyttää omaksi hyödyksi tai toisen hyödyksi tai vahingoksi tehtävässään saamiaan salaisia tietoja toimeksiannon osapuolista, kuten turvallisuusjärjestelyistä, yksityisyyteen kuuluvista seikoista ja liike- tai ammattisalaisuuksista. Tämä salassapitovelvollisuus säilyy myös tehtävän päätyttyä. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Vartioimisliiketoiminnan harjoittajan, vastaavan hoitajan ja vartijan on noudatettava salassapitovelvollisuutta, jonka vuoksi he eivät saa ilmaista mitään toimeksiannon osapuolen salassa pidettäviä tietoja edes tehtävän päättymisen jälkeen. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Jos salassapitovelvollisuutta rikotaan, rikkoja voidaan tuomita salassapitorikoksesta tai salassapitorikkomuksesta. Salassapitorikoksessa paljastetaan toimeksiannon kautta saatu salassa pidettävä tieto ja käytetään tätä tietoa omaksi tai toisen hyödyksi. Rangaistus tästä rikoksesta on sakkoa tai vankeutta enintään yksi vuosi. Jos salassapitorikos on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, tämä teko tuomitaan salassapitorikkomuksena. Rangaistus tällaisesta rikkomuksesta on sakkoa. (Rikoslaki)

4.7.3 Suhde viranomaistoimintaan

Vartioimisliiketoiminnassa tai vartioimistehtäviä suorittaessa ei saa vaikeuttaa rikosten ennalta ehkäisemistä, selvittämistä tai syyteharkintaa eikä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä. Jos vartija saa vartioimistehtävässä tietoonsa jo tehdyn rikoksen, esimerkiksi:

- joukkotuhorikoksen
- rikoksen ihmisyyttä vastaan
- sotarikoksen
- valtiopetoksen
- raiskauksen
- ryöstön
- ihmiskaupan
- kaappauksen
- törkeän ympäristön turmelemisen tai
- törkeän huumausainerikoksen

on hänen viipymättä ilmoitettava siitä poliisille. Tätä ilmoitusvelvollisuutta ei kuitenkaan ole, jos vartija joutuisi ilmoituksen yhteydessä antamaan ilmi esimerkiksi perheenjäsenensä. Vartijan ilmoitusvelvollisuus poikkeaa muista kansalaisista, joilla ilmoitusvelvollisuus edellä mainituista rikoksista on vain tekohetkellä. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

4.7.4 Tietojensaantioikeus

Poliisihallituksella on oikeus saada tietoja vartioimisliikkeeltä ja turvasuojausliikkeeltä, joita tarvitaan niiden valvontaan, kuten tietoja:

- liikkeen toiminnasta
- henkilöstöstä
- taloudellisesta asemasta
- muista vastaavista seikoista

Tätä tietojen saantioikeutta ei estä yrityssalaisuus, joka velvoittaa toimitusjohtajaa, hallituksen jäsentä, tilintarkastajaa, yhteisön jäsentä tai työntekijää. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

4.7.5 Yksityisten turvallisuuspalveluiden valvonta ja turvallisuusalan neuvottelukunta

Poliisihallitus vastaa yksityisten turvallisuuspalveluiden valvonnasta ja yleisestä ohjauksesta. Tästä valvonnasta vastaavat myös poliisilaitokset toimialueellaan. Ne vastaavat toimialueellaan myös vastaavien hoitajien, vartijoiden ja turvasuojaajien toiminnan valvonnasta. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Poliisilaitoksen toimialueella sijaitsevat vartioimisliikkeiden toimipaikat tarkastetaan kyseisen poliisilaitoksen toimesta joka toinen vuosi. Tästä tarkastuksesta tulee laatia pöytäkirja, joka toimitetaan Poliisihallitukselle. Poliisi myös valvoo turvallisuusalaa ja kerää turvallisuusalan valvontatietoja. Nämä valvontatiedot sisältävät tietoja vartioimisliikkeistä sekä niiden hallintoelimiin kuuluvista henkilöistä ja toimitusjohtajista, avoimen yhtiön yhtiömiehistä ja kommandiittiyhtiön vastuunalaisista yhtiömiehistä. Tämän lisäksi se sisältää tietoja vartijoista, vastaavista hoitajista, turvasuojaajista sekä voimankäyttökoulutuksen antajista, järjestyksenvalvojista ja järjestyksenvalvojakouluttajista. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Poliisi saa tallettaa hallintoasiain tietojärjestelmään turvallisuusalan valvontatiedot eli tarpeelliset tiedot yksityisiä turvallisuuspalveluita koskevista hakemuksista, päätöksistä, korteista, esteistä, poliisin toimenpiteistä, huomautuksista, ilmoituksista ja tarkastuksista sekä tiedot järjestyksenvalvoja koskevista hakemuksista, päätöksistä, korteista, luvista, esteistä, poliisin toimenpiteistä, huomautuksista ja ilmoituksista. (Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa)

Poliisihallituksen apuna toimii neuvoa-antava turvallisuusalan neuvottelukunta, jonka jäsenet Poliisihallitus määrää. Tässä neuvottelukunnassa on oltava edustettuina Turvallisuusalan kannalta keskeiset hallinnonalat sekä työnantajat, työntekijät elinkeinoelämä ja kuluttajat, ja sen tehtäviin kuuluvat:

- turvallisuusalaa koskevien yleisten suuntaviivojen määrittäminen
- turvallisuusalaa koskevien aloitteiden tekeminen
- viranomaisten ja yksityisten turvallisuuspalveluiden välisen yhteistyön edistäminen
- turvallisuusalan kansainvälisen yhteistyön edistäminen ja seuraaminen
- antaa pyynnöstä turvallisuusalaa koskevien lausuntojen antaminen
- turvallisuusalan kehityksen seuraaminen
- turvallisuusalan koulutuksen ja tutkimuksen seuraaminen
- turvallisuusalaa koskevan ohjeistuksen ja tiedottamisen seuraaminen

(Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

4.8 Muutoksenhaku

Yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain nojalla annettuihin päätöksiin haetaan muutosta hallintolainkäyttölain mukaisesti hallinto-oikeudelta. Jos henkilö, jonka hyväksyntä tai lupa peruutetaan, valittaa tästä päätöksestä hallinto-oikeuteen, päätös peruuttamisesta laitetaan tästä huolimatta täytäntöön, ellei valitusviranomainen määrää päätöstä täytäntöönpanokielttoon. Kielto voidaan antaa määräajaksi tai koko käsittelyn ajaksi, jolloin päätöstä ei saa panna täytäntöön ennen määräajan loppumista tai valitusviranomaisen antamaa hylkäävää päätöstä valitukseen. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

5 MUITA JÄRJESTYKSENVALVOJIA JA VARTIJOITA KOSKEVIA SÄÄNNÖKSIÄ

Seuraavassa on esitelty järjestyksenvalvojan ja vartijan kannalta tärkeimmät säännökset:

- Pakkotila
 - Pakkotilassa oikeudellisesti suojattu etu on välittömästi uhattuna tai kyseessä on pakottava vaara, jonka torjumiseksi tekijän on tehtävä pakkotilateko eli teko, joka muissa olosuhteissa olisi rangaistava teko. Tämä teko on sallittu, jos sen voidaan katsoa kokonaisuudessaan olevan puolustettava, kun otetaan huomioon pelastettava etu suhteessa aiheutettuun vahinkoon ja haittaan sekä vaaran alkuperään ja muihin olosuhteisiin. Jos tekoa ei edellä olevin kriteerein voida pitää sallittuna, on teko rangaistava teko. Tekijä on kuitenkin rangaistusvastuusta vapaa, jos häneltä ei olisi kohtuudella voitu vaatia muunlaista suhtautumista, kun otetaan huomioon muun muassa pelastettava etu sekä tilanteen yllätyksellisyys ja pakottavuus. (Rikoslaki)
- Voimakeinojen käyttö
 - Voimakeinoja käytettäessä saa turvautua vain sellaisiin toimenpiteisiin, jotka ovat tehtävän suorittamisen kannalta tarpeellisia ja joita voidaan pitää kokonaisuutena arvioiden puolustettavina, kun otetaan huomioon tehtävän tärkeys, kiireellisyys, vastarinnan vaarallisuus ja koko tilanne kokonaisuudessaan. Jos rangaistusvastuusta vapautumisen rajat on ylitetty, on teko rangaistava teko. Tekijä voi kuitenkin vapautua rangaistusvastuusta, jos häneltä ei ole voitu kohtuudella vaatia muunlaista suhtautumista tilanteeseen, kun otetaan huomioon hänen asemansa, koulutuksensa sekä tehtävän tärkeys ja tilanteen yllätyksellisyys. (Rikoslaki)

- Hätävarjelu
 - Se joku joutuu aloitetun tai välittömästi uhkaavan oikeudettoman hyökkäyksen kohteeksi, on oikeutettu puolustautuakseen käyttämään tarpeellista hätävarjelua eli suorittamaan teon, joka muissa olosuhteissa olisi rangaistava teko. Puolustusteon on oltava kokonaisuutena arvioiden oikeassa suhteessa hyökkäykseen ja muihin olosuhteisiin. Jos näin ei ole, puolustautuja on syyllistynyt hätävarjeluun, joka on rangaistava teko. Hän voi kuitenkin olla rangaistusvastuusta vapaa, jos häneltä ei ole voitu kyseisessä tilanteessa vaatia muunlaista reagointia esimerkiksi hyökkäyksen yllätyksellisyyden vuoksi. (Rikoslaki)
- Jokamiehen kiinniotto-oikeus
 - Jokaisella on oikeus ottaa kiinni rikoksentekijä, joka tavataan verekseltään tai pakenemasta, jos:
 - rikoksesta saattaisi seurata vankeutta tai
 - rikos on:
 - lievä pahoinpitely
 - näpistys
 - lievä kavallus
 - lievä moottorikulkuneuvon käyttövarkaus
 - lievä vahingonteko
 - lievä luvaton käyttö
 - lievä petos
 - tai jos viranomainen on antanut rikoksentekijästä etsintäkuulutuksen, jonka mukaan hänet on tavattaessa pidätettävä tai vangittava.
 - Kiinni otettu on luovutettava mahdollisimman pian poliisin haltuun. Jos kiinni otettava pakenee tai tekee vastarintaa, kiinniottaja on oikeutettu käyttämään olosuhteisiin nähden tarpeellisia voimakeinoja kiinniottamisen toteuttamiseksi. Tällöin on varottava syylistymästä voimakeinojen liioitteluun, joka on rikoslain mukaan rangaistava teko. (Pakkokeinolaki)
- Itseapu
 - Muun muassa varastetun tavaran takaisin saamisessa on turvauduttava viranomaisen apuun, mutta omaisuus saadaan ottaa takaisin itseapuna esimerkiksi silloin, kun omaisuuden omistajalla ei ole ollut mahdollisuus saada riittävää ja oikea-aikaista viranomaisapua omaisuuden takaisinsaamiseksi. Itseavun yhteydessä omaisuuden omistaja saa käyttää sellaisia voimakeinoja, jotka ovat olosuhteisiin nähden tarpeellisia. (Pakkokeinolaki)

6 AMPUMA-ASELAKI

Ampuma-aselakia sovelletaan ampuma-aseisiin, aseiden osiin, patruunoihin ja erityisen vaarallisiin ammuksiin. Ampuma-aseella tarkoitetaan välinettä, jolla voidaan räjähdyspaineen avulla ampua luoteja, hauleja tai muita ammuksia tai lamaannuttavia aineita, niin että siitä aiheutuu vaaraa. Tämän lisäksi ampuma-aseina voidaan pitää muunkinlaisia välineitä, esimerkiksi rakennustyössä käytettävät naulaimet, jos nämä välineet ovat ilman erityistietoja ja -taitoja muutettavissa välineiksi, joilla voidaan ampua luoteja ja hauleja aiheuttaen näin vaaraa ihmiselle. Määritelmiä ampuma-aseesta:

- aseiden osa
 - irrallinen patruunapesä tai sitä vastaava osa
 - piippu
 - putki
 - sulkulaite
- ammus
 - ihmisille vaaraa aiheuttava ja räjähdyspaineella ammuttava
 - luoti
 - hauli
 - muu tarvike
- patruuna
 - aseessa käytettäväksi soveltuva käyttövalmis
 - hylsyn, nallin, ruudin ja ammuksen yhdistelmä
 - nallin, ruudin ja ammuksen yhdistelmä
 - muu vastaava tarvike

(Ampuma-aselaki)

6.1 Ampuma-aseiden ja muiden vastaavien vienti, tuonti, siirto ja hankkiminen

Luvanvaraista eli lupa tarvitaan, on muun muassa käydä kauppaa, hankkia, pitää hallussa ja valmistaa ampuma-aseita, aseiden osia, patruunoita sekä korjata tai muuntaa ampuma-aseita ja aseiden osia. Tällaiseen toimintaan voidaan antaa lupa, jos sen antamiselle on hyväksyttävä peruste ja samalla ei ole syytä epäillä, että saatua lupaa tai sen nojalla hankittuja tai hallussapidettyjä esineitä käytettäisiin väärin. Luvanvaraista eli lupaa ei tarvita, ei kuitenkaan ole esimerkiksi ampuma-aseiden, aseiden osien ja patruunoiden vienti yksityistä tarkoitusta varten eikä sellaisen ampuma-aseen tai aseiden osan korjaaminen yksityistä tarkoitusta varten, jota pidetään hallussa asianmukaisen luvan perusteella. (Ampuma-aselaki)

6.1.1 Kaupalliset luvat ja niiden hakeminen

Se joka haluaa tuoda esimerkiksi ampuma-aseita Suomeen kaupallista tarkoitusta varten, tarvitsee *kaupallisen tuontiluvan*, jonka antaa Poliisihallitus. Poliisihallitus antaa luvan myös, jos joku haluaa siirtää esimerkiksi ampuma-aseita pois Suomesta, jolloin kyseessä on *kaupallinen siirtolupa*. Poliisihallitus voi myös peruuttaa nämä kummatkin luvat. Kaupallinen siirtolupa voidaan antaa vain ase-elinkeinonharjoittajalle, jolla on oikeus harjoittaa tällaista siirtotoimintaa elinkeinonaan. Jos henkilö vie Suomesta esimerkiksi ampuma-aseita kaupallista tarkoitusta varten, hän tarvitsee *kaupallisen vientiluvan* Poliisihallitukselta, joka voi myös peruuttaa samaisen luvan. Tämä lupa voidaan antaa vain ase-elinkeinonharjoittajalle, jolla on oikeus harjoittaa tällaista esimerkiksi ampuma-aseiden vientiä elinkeinonaan. Poliisihallitus antaa luvan ja peruuttaa sen, myös kauttakuljetukseen kaupallista tarkoitusta varten, jolloin kyseessä on *kaupallinen kauttakuljetuslupa*. Tämä lupa voidaan antaa sellaiselle hakijalle, joka pystyy esittämään loppukäyttötodistuksen tai muun luotettavan selvityksen, jolla voidaan varmistaa, ettei luvan antamiselle ole estettä. (Ampuma-aselaki)

Kaupallista tuontilupaa haetaan kirjallisesti ja hakemuksessa on mainittava muun muassa hakijan tiedot, tuotavien ampuma-aseiden ja aseiden osien tiedot ja lukumäärä sekä lähtömaa. Myös kaupallista siirtolupaa on haettava kirjallisesti ja hakemuksessa on mainittava muun muassa hakijan tiedot, lähtöpäivä ja arvioitu saapumispäivä sekä kuljetusväline ja siirtoreitti. Kaupallinen siirtolupa voi olla myös määräaikainen ja tällaista määräaikaista lupaa haetaan kirjallisesti ja hakemuksessa on mainittava muun muassa hakijan tiedot. Kun siirtoa tehdään kaupallisen siirtoluvan nojalla, on siirrosta tehtävä ilmoitus, jossa on mainittava muun muassa ilmoittajan tiedot, lähtöpäivä ja arvioitu saapumispäivä sekä kuljetusväline ja siirtoreitti. Muiden lupien tavoin myös kaupallista kauttakuljetuslupaa ja kaupallista vientilupaa haetaan kirjallisesti ja hakemuksessa on mainittava muun muassa hakijan tiedot, määrämaa sekä tiedot ampuma-aseista ja aseiden osista. (Ampuma-aseasetus)

6.1.2 Hankkimislupa yksityiselle

Ampuma-aseen ja aseiden osien hankkimiseen tarvitaan hankkimislupa, jonka antaa sekä peruuttaa luvan hakijan kotikunnan tai kotipaikan poliisilaitos. Tämä lupa antaa myös oikeuden aseeseen ja aseiden osien väliaikaiseen hallussapitoon. Lupa on jätettävä pääsääntöisesti henkilökohtaisesti, mutta poliisilaitos voi antaa oikeuden jättää hakemus myös muulla tavalla. Normaalityyppisestä poikettaessa poliisilaitoksen on pitänyt jo aiemmin antaa hakijalla lupa, joka oikeuttaa ampuma-aseen tai aseiden osien hallussapitoon. Hankkimislupa voidaan sellaisiin

käyttötarkoituksiin, joissa ase on esimerkiksi välttämätön työn kannalta. Hankkimislupa voidaan antaa vain sellaisia ampuma-aseita tai aseiden osia varten, jotka oikeassa suhteessa soveltuvat hakijan ilmoittamaan käyttötarkoitukseen. Tämä lupa voidaan myöntää henkilölle, joka on vähintään 18-vuotias, jota voidaan henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan pitää sopivana pitämään hallussaan ampuma-aseita ja aseiden osia. Esimerkiksi ampumaharrastusta tai metsästystä varten lupa voidaan antaa huoltajien suostumuksella myös alle 18-vuotiaalle, mutta vähintään 15-vuotiaalle henkilölle, ja tällöinkin ampuma-aseen on sovellettava hakijan ilmoittamaan käyttötarkoitukseen. Jos lupaa haetaan työtä varten, hakijan on selvitettävä perehtymisensä ampuma-aseen turvalliseen käsittelemiseen koulutuksessaan tai muutoin riittävällä tavalla sekä se, että hänellä on oikeus kantaa ampuma-asetta työssään. Hankkimislupa annetaan maksimissaan kuudeksi kuukaudeksi. (Ampuma-asetaki)

Hankkimislupaa haetaan kirjallisesti ja hakemuksessa on mainittava muun hakijan tiedot, tiedot ampuma-aseista ja aseiden osista, aseestaavan nimi sekä hakemuksen peruste (Ampuma-asetus). Hankkimislupa oikeuttaa hankkimaan ja pitämään hallussaan tavanomaisiksi katsottavia patruunoita, jotka soveltuvat käytettäväksi ampuma-aseessa (Ampuma-asetaki).

6.1.3 Hankkimislupa yhteisölle ja säätiölle

Hankkimislupa voidaan myöntää muun muassa Suomessa rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle, jota voidaan kokonaisuutena arvioiden pitää sopivana pitämään hallussaan ampuma-aseita ja aseiden osia. Samalla hakijalla täytyy olla poliisilaitoksen hyväksymä säilytystila ampuma-aseille ja aseiden osille. Tällaisella yhteisöllä ja säätiöllä on oltava aseestaava, joka vastaa lain ja lupaehtojen noudattamisesta. Yhteisön tai säätiön kotipaikan poliisilaitos hyväksyy sekä peruuttaa hyväksymisen aseestaavaksi. Aseestaavaksi voidaan hyväksyä vähintään 18-vuotias henkilö, joka on henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan sekä perehtyneisyydeltään sopiva tehtävään. Aseestaavia voi olla useampia kuin yksi, jos poliisilaitos näin vaatii yhteisön tai säätiön toiminnan vuoksi. (Ampuma-asetaki)

6.1.4 Hallussapitolupa

Kun hankkimisluvan perusteella hankitaan ampuma-ase tai aseiden osa, on tämän luvan voimassa ollessa haettava hallussapitolupaa ampuma-aseen tai aseiden osan hallussapitoon. Tämän luvan antaa sekä peruuttaa hakijan kotikunnan tai kotipaikan poliisilaitos. Hallussapitolupaa haettaessa ampuma-ase ja aseiden osa sekä hankkimislupa on esitettävä poliisille. Hankkimislupa on myös luovutettava poliisille, jos sitä pyydetään. Hallussapitolupa

on voimassa toistaiseksi, mutta erityisestä syystä se voidaan antaa määräajaksi. Jos lupa annetaan sellaisesta työtä varten, jossa ampuma-ase on välttämätön, lupa on kuitenkin voimassa enintään viisi vuotta kerrallaan, ja tällaiseen lupaan liitetään ehto siitä, että annettu lupa on voimassa niin kauan kuin luvansaaaja toimii kyseisessä työtehtävässä. (Ampuma-aselaki)

Jos ampuma-aseessa ei ole sarja tai tunnistenumeroa hallussapitolupaa haettaessa, poliisilaitoksen on lähetettävä ase tunnistenumeron merkitsemistä varten Poliisihallitukselle, jota ennen hallussapitolupaa ei voida antaa. Hallussapitolupa antaa oikeuden hankkia ja pitää hallussaan tavanomaisiksi katsottavia patruunoita, jotka soveltuvat käytettäväksi ampuma-aseessa. (Ampuma-aselaki)

6.1.5 Kaasusumutinlupa

Hakijan kotikunnan tai kotipaikan poliisilaitos antaa ja peruuttaa myös kaasusumutinlupan, joka oikeuttaa kaasusumuttimen hankkimisen ja hallussapidon, ja se annetaan enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Jos tämä lupa annetaan yhteisölle, yhteisöllä on oikeus antaa palveluksessaan oleville, vähintään 18-vuotiaille henkilöille kaasusumutin kannettavaksi työssään, jos henkilö omaa riittävän perehtyneisyyden kaasusumuttimen turvalliseen käsittelyyn sekä jos kaasusumuttimen kantaminen on välttämätöntä oman tai toisen koskemattomuuden taikka omaisuuden suojaamiseksi. Jos luvan hakija on luonnollinen henkilö tai asevastaava, tulee hänen osoittaa omaavansa riittävän perehtyneisyyden kaasusumuttimen turvalliseen käsittelemiseen koulutuksensa tai muun riittävän perehtyneisyytensä vuoksi. Lupa voidaan liittää ehtoja esimerkiksi siitä, ettei kaasusumutinta saa kantaa kuin lupaan merkityssä työtehtävässä tai paikassa ja ettei lupa oikeuta hankkimaan kaasusumutinta. (Ampuma-aselaki)

Jos kyseessä on kaasusumuttimen kaupallinen tuontilupa, sitä haetaan kirjallisesti ja hakemuksessa on mainittava muun muassa hakijan tiedot, tiedot siirrettävistä ja tuotavista kaasusumuttimista sekä lähtömaa. Tämän lisäksi kaasusumuttimen kaupallista kauttakuljetuslupaa ja kaasusumuttimen kaupallista vientilupaa haetaan kirjallisesti ja hakemuksessa on mainittava muun muassa hakijan tiedot, määräämää ja tiedot kaasusumuttimista. Myös tavallista kaasusumutinlupaa haetaan kirjallisesti ja hakemuksessa on mainittava muun muassa hakijan tiedot, tiedot kaasusumuttimista, asevastaavan nimi sekä hakemuksen peruste. (Ampuma-aseasetus)

6.1.6 Ampumatarvikelupa

Ampumatarvikeluvan antaa ja peruuttaa hakijan kotikunnan tai kotipaikan poliisilaitos ja kyseinen lupa antaa oikeuden muun muassa hankkia ja pitää hallussa patruunoita. Lupa on pääsääntöisesti voimassa toistaiseksi, mutta se voidaan erityisestä syystä antaa myös määräajaksi. Tämä lupa voi raueta esimerkiksi siitä syystä, että luvanhaltija kuolee tai jos luvanhaltija pysyvästi luovuttaa toiselle ampuma-aseen. Lupa voidaan peruuttaa esimerkiksi luvanhaltijan pyynnöstä tai jos luvanhaltija on syylistynyt jonkinlaiseen ampuma-aserikokseen. (Ampuma-aselaki) Ampumatarvikelupaa haetaan kirjallisesti ja hakemuksessa on mainittava muun muassa hakijan tiedot, tiedot patruunoista ja hakemuksen peruste. (Ampuma-aseasetus)

6.1.7 Siirto ja tuonti Suomeen hallussapito lupien nojalla

Hankkimislupa, hallussapitolupa ja kaasusumutintilupa oikeuttavat yksityistä tarkoitusta varten siirtämään ja tuomaan Suomeen luvassa mainitun ampuma-aseen, aseosien ja tähän soveltuvia patruunoita. Ampumatarvikeluvalla taas saadaan oikeus siirtää ja tuoda Suomeen niitä patruunoita ja ammuksia, jotka mainitaan luvassa. (Ampuma-aselaki)

Esimerkiksi ampuma-aseen ja aseosien siirtoon ja tuontiin Suomeen yksityistä tarkoitusta varten voidaan saada *yksityinen tuontilupa*, jonka antaa ja peruuttaa kotikunnan poliisilaitos. Tämä lupa annetaan maksimissaan kolmeksi kuukaudeksi. (Ampuma-aselaki) Yksityistä tuontilupaa haetaan kirjallisesti ja hakemuksessa on mainittava muun muassa tiedot hakijasta, hakemuksen peruste, tiedot kaasusumuttimista sekä ampuma-aseista ja aseosista ja niiden tunnusmerkit sekä lähtömaa. (Ampuma-aseasetus)

Yksityisen siirtoluvan antaa ja peruuttaa hakijan kotikunnan tai kotipaikan poliisilaitos ja kyseinen lupa oikeuttaa yksityistä tarkoitusta varten muun muassa ampuma-aseen ja aseosien siirtämisen Suomesta. (Ampuma-aselaki) Lupaa haetaan kirjallisesti ja hakemuksessa on mainittava muun hakijan tiedot, lähtöpäivä ja arvioitu saapumispäivä sekä kuljetusväline ja siirtoreitti. (Ampuma-aseasetus) Lupa on pidettävä mukana, kun esineitä siirretään ja siirtoolosuhteiden tulee olla turvalliset. (Ampuma-aselaki)

6.1.8 Euroopan ampuma-asepassi

Luonnollinen henkilö voi saada Euroopan ampuma-asepassin kotikuntansa poliisilaitokselta, jos hänellä on esimerkiksi hallussapitoluvan nojalla oikeus pitää hallussaan ampuma-asetta tai aseosia. Tämä lupa on esitettävä poliisille ampuma-asepassia haettaessa. Ampuma-asepassiin voidaan tehdä merkintöjä, jos esimerkiksi passin haltijan henkilötiedot ovat muuttuneet. Ampuma-asepassi on voimassa sen ajan kuin siihen merkittyjen ampuma-aseiden ja aseosien hallussapitoluvat ovat voimassa, mutta kuitenkin enintään viisi vuotta siitä päivästä, kuin passi on annettu. Voimassaoloaikaa voidaan kuitenkin jatkaa. Euroopan ampuma-asepassia käytetään ampuma-urheilussa ja metsästyksessä käytettävien ampuma-aseiden ja niiden osien siirtämiseen ja tuomiseen Suomeen, jonka vuoksi sitä on pidettävä mukana, kun luvassa tarkoitettuja esineitä kannetaan tai kuljetetaan. Kun oikeus niiden ampuma-aseiden ja aseosien, jotka on merkitty Euroopan ampuma-asepassiin, hallussapitoon päättyy, päättyy samalla myös kyseisen passin voimassaolo. (Ampuma-aselaki)

Euroopan ampuma-asepassia haetaan kirjallisesti ja siinä on mainittava muun muassa hakijan tiedot sekä tiedot passiin merkittävistä ampuma-aseista ja aseiden osista. Myönnettyssä passissa on oltava passin haltijan valokuva ja siinä on mainittava tiedot muun muassa passin haltijasta ja passin voimassaoloaika. (Ampuma-aseasetus)

6.2 Asealan elinkeinolupa

Jos henkilö haluaa harjoittaa asealan elinkeinoa, hän tarvitsee tähän asealan elinkeinoluvan, jonka antaa Poliisihallitus (Ampuma-aselaki). Asealan elinkeinolupaa haetaan kirjallisesti ja hakemuksessa on mainittava muun muassa hakijan tiedot, vastuuhenkilön tiedot, tiedot säilytystiloista sekä toiminta, jota tullaan harjoittamaan (Ampuma-aseasetus). Hakijan on oltava samalla oikeutettu harjoittamaan elinkeinoa ja jos hakija on luonnollinen henkilö, hänellä on myös oltava aseenkäsittelylupa. Poliisilaitoksen tulee myös hyväksyä ne säilytystilat, joissa hakija aikoo säilyttää elinkeinon harjoittamiseen liittyviä välineitä, kuten ampuma-aseita. Asealan elinkeinolupa annetaan pääasiallisesti toistaiseksi ja siinä määriteltä tarkasti mitä toimintaa lupa koskee sekä muun muassa millaisia aseita ja niiden osia lupa koskee. Elinkeinotoimintaa saa tällaisella luvalla harjoittaa vain siinä toimipaikassa, joka on mainittu luvassa. Jos toiminnassa tapahtuu muutoksia, nämä tiedot on ilmoitettava lupaviranomaiselle. Lupa voi raueta jos esimerkiksi elinkeinotoimintaa ei ole aloitettu vuoden kuluessa siitä päivästä, jona lupa on annettu. Lupa voi myös raueta esimerkiksi luvanhaltijan pyynnöstä. Ase-elinkeinoharjoittajan on ilmoitettava säilytystilojen muutoksista myös sille poliisilaitokselle, jonka toimialueella säilytystilat sijaitsevat. (Ampuma-aselaki)

Ase-elinkeinoharjoittajalla on oltava palveluksessaan vastuuhenkilö, joka vastaa muun muassa toiminnan harjoittamisesta lain mukaisesti. Vastuuhenkilöitä voi olla useampia, jos hyväksynnän antava viranomainen sitä vaatii ja vastuuhenkilön hyväksyy Poliisihallitus. Poliisihallitus suorittaa myös hyväksynnän peruuttamisen. Vastuuhenkilöllä on oltava muun muassa perehtyneisyys ampuma-aseisiin ja aseiden osiin sekä aseenkäsittelylupa. (Ampuma-aselaki) Ase-elinkeinoharjoittajan vastuuhenkilöiltä edellytetään myös Poliisihallituksen järjestämän kokeen suorittamista, jonka suorittaminen antaa kelpoisuuden vastuuhenkilönä toimimiseen (Ampuma-aseasetus). Aseenkäsittelylupa on oltava vastuuhenkilöiden lisäksi myös muilla henkilöillä, jotka kuljettavat, säilyttävät tai muutoin käsittelevät muun muassa ampuma-aseita ja niiden osia (Ampuma-aselaki).

Aseenkäsittelyluvan antaa luvan hakijan kotikunnan poliisilaitos, joka myös voi peruuttaa luvan. Tämä lupa voidaan antaa henkilölle, joka vähintään 18-vuotias, on ominaisuuksiltaan sopiva käsittelemään muun muassa ampuma-aseita ja aseiden osia. Lupa annetaan enintään viideksi vuodeksi kerrallaan, ja siihen voidaan sisällyttää ehtoja esimerkiksi siitä, ettei

ampuma-aseella saa ampua. Lupa voidaan peruuttaa luvanhaltijan pyynnöstä, mutta se voidaan peruuttaa myös esimerkiksi siitä syystä, että luvanhaltija on syyllistynyt jonkinlaiseen ampuma-aserikokseen. (Ampuma-aselaki) Ase-elinkeinonharjoittajan, joka on oikeutettu harjoittamaan kauppaa, on pidettävä tiedostoa, johon on merkittävä muun muassa tiedot hankituista ja luovutetuista aseista sekä niiden lukumäärästä, luovutuksensaajan nimi sekä hankkimis- ja luovutusaika (Ampuma-aseasetus).

Asevastaavalle annettavaa hyväksyntää haetaan kirjallisesti ja hakemuksessa on mainittava muun muassa hakijan tiedot ja sen yhteisön tai säätiön tiedot, jonka asevastaavana hakija tulisi toimimaan (Ampuma-aseasetus). Hyväksyntä, joka on annettu asevastaavalle, lakkaa esimerkiksi silloin jos asevastaava kuolee. Hyväksyntä voidaan peruuttaa yhteisön, säätiön tai asevastaavan pyynnöstä, ja se voidaan peruuttaa esimerkiksi jos asevastaava on syyllistynyt jonkinlaiseen ampuma-ase rikokseen. (Ampuma-aselaki)

6.3 Ampuma-aseen kantaminen ja lainaaminen sekä sen osan lainaaminen

Jos ampuma-aseen hallussapitolupa on annettu työtä varten, oikeuttaa tämä lupa kantamaan luvan mukaisessa työtehtävässä vain ampuma-asetta, jonka hallussapitoon lupa on annettu tai luvan mukaista asetta ominaisuuksiltaan vastaavaa asetta (Ampuma-aselaki). Ampuma-aseen saa lainata muun muassa sille, jolla on hallussapitolupa kyseisenlaiseen aseeseen ja kaasusumuttimen ollessa kyseessä vain sille, jolla on hallussapitolupa kaasusumuttimeen. Lainauksen yhteydessä saadaan samalla luovuttaa aseeseen soveltuvia patruunoita tarpeellinen määrä. Jos hallussapitolupa on sisällytetty ehtoja, tulee myös lainaajan noudattaa näitä ehtoja. (Ampuma-aselaki)

6.4 Pysyvä luovuttaminen ja haltuunotto

Ampuma-aseita, aseiden osia ja patruunoita ei pääasiallisesti saa luovuttaa toiselle. Näitä saa kuitenkin ase-elinkeinonharjoittaja luovuttaa pysyvästi, kun kyse on kaupallisesta tarkoituksesta ja hänellä on siihen myös lain mukainen oikeus. Niitä saa myös pääasiallisesti luovuttaa yksityiseen tarkoitukseen hallussapitoluvan tai kaasusumutinluvan haltija, jonka lisäksi patruunoita saa luovuttaa myös ampumatarvikeluvan haltija. Ampuma-aseiden, aseiden osien tai patruunoiden saa luovuttaa pysyvästi vain sille, jolla on oikeus hankkia kyseinen esine. Jos ne luovutetaan kuljetettavaksi tai säilytettäväksi, saadaan ne luovuttaa kuljetettavaksi vain sille, jolla on oikeus kuljettaa esinettä, ja säilytyksen ollessa kyseessä, vain sille, jolla on oikeus esineen säilyttämiseen. Jos ampuma-ase tai aseiden luovutetaan pysyvästi, on tästä tehtävä luovutusilmoitus poliisilaitokselle. (Ampuma-aselaki) Luovutusilmoituksessa on

mainittava muun muassa luovuttajan tiedot, tiedot luovutettavasta ampuma-aseesta tai aseiden osasta, luovutuksensaajan tiedot sekä luovutusaika (Ampuma-aseasetus).

Yksityisen käytön hallussapitoluvan ja asealan elinkeinoluvan raukeamisen tai peruuntumisen jälkeen poliisi tekee päätöksen muun muassa ampuma-aseiden haltuunotosta. Nämä esineet voidaan ottaa haltuun myös väliaikaisesti esimerkiksi siitä syystä, että ampuma-aseen väärinkäytön vaara on todennäköinen. Jos poliisi joutuu turvautumaan väliaikaiseen haltuunottoon, nämä hallussapitoluvat tai elinkeinoluvat lakkaavat olemasta voimassa. Väliaikaisen haltuunoton päätös on voimassa enintään kolme kuukautta, mutta erityisestä syystä sitä voidaan jatkaa enintään kuudella kuukaudella kerrallaan. (Ampuma-aselaki)

Asealan elinkeinoluvan, yksityistä käyttöä koskevan hankkimisluvan tai hallussapitoluvan sekä annetun suostumuksen voimassaolon lakattua, lupatodistus tai suostumus on luovutettava poliisille. Poliisilla on myös oikeus ottaa lupatodistus tai suostumus haltuunsa. (Ampuma-aselaki)

6.5 Kadonnut tai anastettu ampuma-ase tai aseiden osa sekä aseiden osasta tehtävä ilmoitus

Jos ampuma-ase tai aseiden osa anastetaan tai katoaa, tulee tästä ilmoittaa viipymättä poliisille ja ilmoituksen yhteydessä on esittävä todistus ampuma-aseiden tai aseiden osan hallussapito-oikeudesta. Jos lupatodistus tai Euroopan ampuma-asepassi katoaa tai anastetaan, ja omistaja on saanut tilalle uuden lupatodistuksen tai ampuma-asepassin, on mahdollisesti löytynyt vanha passi tai todistus luovutettava poliisille. (Ampuma-aselaki) Aseiden osasta on muutoinkin tehtävä ilmoitus esimerkiksi silloin, kun tällainen osa hankitaan. Ilmoitus aseiden osan hankkimisesta on tehtävä kirjallisesti ja hakemuksessa on mainittava muun muassa tiedot aseesta, luovutusaika sekä tiedot luovuttajasta. (Ampuma-aseasetus)

6.6 Luvan tai todistuksen hakeminen

Aseenkäsittelylupaa haetaan kirjallisesti ja hakemuksessa on mainittava muun muassa tiedot hakijasta ja työnantajasta sekä hakemuksen perusteena oleva työ (Ampuma-aseasetus).

Kaupallisen tuontiluvan tai kaasusumuttimen kaupallisen tuontiluvan haltijan tuodessa Suomeen esimerkiksi ampuma-aseita, joita ei viedä Suomesta edelleen ilman asianmukaista lupaa, hän saa muun muassa tässä tapauksessa maahanjääntitodistuksen Poliisihallitukselta. Kyseistä todistusta on haettava kirjallisesti ja siinä on mainittava muun muassa hakijan tiedot ja tiedot tuotavista ampuma-aseista. (Ampuma-aseasetus)

Jos annettu lupatodistus, esimerkiksi hallussapitolupa, katoaa, tuhoutuu tai anastetaan, tämän haltijalle annetaan pyynnöstä todistuksen kaksoiskappale. Samoin toimitaan myös silloin, jos haltijaa koskevat tiedot ovat muuttuneet. Kaksoiskappale voidaan antaa myös asevastaavan vaihtumisen johdosta. Kaksoiskappaleen antaa haltijan kotikunnan tai kotipaikan poliisilaitos tai se poliisilaitos, joka todistuksen on antanut. (Ampuma-aseasetus)

6.7 Huolellisuusvelvollisuus

Henkilö, jolla on hallussa ampuma-ase, aseosa, patruunoita tai muita vastaavia, on velvollinen pitämään näistä sellaista huolta, etteivät ne joudu asiattomien haltuun. Ampuma-ase on säilytettävä lukittuna tai lukitussa paikassa tai niin, että siihen kuuluvaa osaa säilytetään erillään paikassa, josta se ei ole helposti anastettavissa. Jos aseita on useampia, tulee ne säilyttää turvakaapissa, ellei niiden säilytystila ole poliisilaitoksen hyväksymä. Yleisillä paikoilla tai tiloissa, ampuma-asetta saa kantaa ja kuljettaa vain hyväksyttävästä syystä ja sen on oltava myös lataamattomana suojaimessa. Jos ampuma-asetta kuljetetaan moottorikäyttöisessä ajoneuvossa, sen täytyy olla lataamattomana suojaimessa tai sijoitettuna suojattuun tilaan, ja tällöinkin asetta saa kantaa vain hyväksyttävästä syystä. (Ampuma-aselaki)

6.8 Ampuma-aserikokset ja -rikkomukset sekä menettämisseuraamus

Ampuma-aselain vastaisesta toiminnasta kuten *esimerkiksi* ampuma-aseiden ja aseiden osien siirtämisestä, hallussapidosta, hankkimisesta, valmistamisesta ja muusta vastaavasta, kuten myös aseiden lainaamisesta toiselle, jolla ei ole sen hallussapitolupaa sekä ampumaradan pitämisestä tuomitaan ampuma-aserikoksena sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta, ja myös yritys on rangaistava. Jos ampuma-aserikoksessa rikos tehdään *esimerkiksi* suunnitelmallisesti tai sillä tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä, kyseessä on törkeä ampuma-aserikos, jos rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä ja tällöin on tuomittava vankeutta neljästä kuukaudesta neljään vuoteen. Myös tässä rikoksessa yritys on rangaistava. Jos ampuma-aserikos on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, on kyseessä lievä ampuma-aserikos, josta tuomitaan sakkoa. Ampuma-aseen tahallisesta tai huolimattomasta käsittelystä tuomitaan varomattomasta käsittelystä sakkoa tai vankeutta enintään kuudeksi vuodeksi. (Rikoslaki)

Ampuma-aselain vastaisesta tahallisesta tai törkeästä huolimattomuudesta tuomitaan ampuma-aserikkomuksesta sakkoon. Rikkomuksessa on voinut olla kyse esimerkiksi siitä, että

jätetään ilmoittamatta kadonneesta tai varastetusta aseesta poliisille, säilytetään ampuma-asetta lain vastaisesti taikka ei esitä tai luovuta hallussapitoluvan lupatodistusta poliisille pyydettyä tai luvan voimassaolon päätyttyä. (Ampuma-aselaki)

Rikoksentekoväline, rikoksella tuotettu, valmistettu tai aiheutettu esine tai omaisuus sekä rikoksen kohteena ollut esine tai omaisuus, voidaan tuomita menetetyksi valtiolle (Ampuma-aselaki), jos sen menettämisseuraamuksen katsotaan esimerkiksi olevan tarpeen uusien rikosten ehkäisemisen kannalta (Rikoslaki).

7 PELASTUSLAKI

Pelastuslakia sovelletaan pääasiallisesti tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäisyyn, pelastustoimintaan sekä väestönsuojeluun. Onnettomuuksien ehkäisyyn luetaan:

- onnettomuuksien yleinen ehkäisy ja siihen liittyvä viranomaisten yhteistyö,
- viranomaisvalvonta,
- valistus ja neuvonta,
- rakennusten turvallinen käyttö, ja
- tulen sekä palovaarallisten aineiden ja laitteiden huolellinen käsittely

Vahinkojen rajoittamiseen luetaan ne etukäteisjärjestelyt, joiden avulla tulipalo voidaan havaita, jonka jälkeen joko rajoittaa tai sammuttaa. Ehkäistäkseen onnettomuuksia ja ylläpitääkseen turvallisuutta pelastusviranomaisten on toimittava yhteistyössä muiden viranomaisten, alueella olevien yhteisöjen sekä alueen asukkaiden kanssa. (Pelastuslaki)

7.1 Johto

Sisäasiainministeriö johtaa ja valvoo pelastustointa, sen palvelujen saatavuutta ja tasoa sekä huolehtii pelastustoimen valtakunnallisista valmisteluista ja järjestelyistä. Näiden lisäksi sisäasiainministeriön tehtäviin kuuluu yhteen sovittaa eri ministeriöiden toimintaa pelastustoimessa. Edellä mainituista tehtävistä läänin alueella vastaa aluehallintovirasto. Sisäasiainministeriön apuna toimii pelastustoimen neuvottelukunta, jonka tehtävä on avustaa pelastustoimen suunnittelussa, kehittämisessä ja seurannassa. (Pelastuslaki)

Kuntien tehtävä on vastata pelastustoimesta valtioneuvoston määräämillä alueilla eli alueen pelastustoimista. Alueen pelastustoimen tehtäviin kuuluu muun muassa ylläpitää pelastustoimen järjestelmää, huolehtia pelastustoimintaan kuuluvista tehtävistä, sovittaa

yhteen pelastustoimintaan osallistuvien eri viranomaisten ja muiden tahojen toiminta sekä huolehtia muista pelastustoimen alaan liittyvistä tehtävistä. (Pelastuslaki)

Sisäasiainministeriöllä ja aluehallintovirastoilla on oikeus määrätä väestönsuojelun johto- ja muu erityishenkilöstö osallistumaan väestönsuojelukoulutukseen vuodessa enintään kymmeneksi vuorokaudeksi. Kyseiseen koulutukseen määrätty henkilöt kutsutaan koulutukseen kirjallisesti sisäasiainministeriön ja aluehallintovirastojen toimesta. Kutsun voi lähettää myös Pelastusopisto sisäasiainministeriön tai aluehallintovirastojen toimeksiannon perusteella. Koulutukseen määrätty henkilö voi hakemuksesta saada lykkäystä tai vapautuksen koulutukseen osallistumisesta siltä viranomaiselta, joka kutsun on toimittanut. Lykkäys tai vapautus voidaan myöntää vamman, sairauden tai muun pätevän syyn johdosta. Näiden syiden perusteella henkilö voidaan vapauttaa myös koulutuksen kestäessä koulutukseen osallistumisesta koulutuksen järjestäjän toimesta. (Pelastuslaki)

7.2 Pelastusviranomaiset

Valtion pelastusviranomaisia ovat ne virkamiehet, jotka sisäasiainministeriö ja aluehallintovirastot määräävät näihin tehtäviin. Pelastusviranomaisia ovat pelastustoimen alueen ylin viranhaltija, alueen määräämät muut pelastustoimen viranhaltijat, ja näiden lisäksi myös alueen pelastustoimen minijäseninen toimielin. Pelastustoimen alueella on oltava pelastuslaitos, joka koostuu päätoimisesta henkilöstöstä, ja tarvittaessa myös sivutoimisesta henkilöstöstä. Pelastuslaitoksen lisäksi alueen pelastustoimen järjestelmään voi kuulua laitospalokuntia ja tehdaspalokuntia sekä myös vapaaehtoisia palokuntia, siten kuin alueen pelastustoimi on niiden kanssa sopinut. Tämän lisäksi pelastustoimen tehtävissä voidaan apuna käyttää vapaaehtoisia henkilöitä ja organisaatioita, muttei kuitenkaan sellaisissa tehtävissä, joihin sisältyy merkittävää julkisen vallan käyttöä. Pelastusviranomaiset voivat myös antaa pelastustoimen alalla toimiville järjestöille koulutus-, neuvonta- ja valistustehtäviä. (Pelastuslaki)

Pelastusviranomaiset sekä muut viranomaiset ja yhteisöt, joilla on virka-aputehtäviä tai pelastustoimeen kuuluvia tehtäviä, kuten muun muassa poliisilla, puolustusvoimilla, metsähallituksella ja hätäkeskuslaitoksella, on velvollisuus laatia yhteistyössä keskenään pelastustoimen suunnitelmat. Näillä viranomaisilla ja yhteisöillä on velvollisuus antaa selvityksiä pelastustoimintaan käytettävissä olevista resursseistaan suoraan pelastusviranomaisille. (Pelastuslaki)

7.2.1 Pelastustoiminnan sisältö ja velvollisuus osallistua pelastustoimintaan

Pelastustoimintaan kuuluvat:

- hätäilmoitusten vastaanotto
- pelastusyksiköiden ja tarvittavan muun avun hälyttäminen
- väestön varoittaminen
- uhkaavan onnettomuuden torjuminen
- vaarassa olevan ympäristön ja omaisuuden sekä ihmisten suojaaminen ja pelastaminen
- tulipalojen sammuttaminen sekä mahdollisten muiden vahinkojen torjuminen ja rajoittaminen
- jälkiraivaus ja -vartiointi, ja niihin liittyvät tukitoiminnot kuten johtamis-, tiedotus- ja huoltotoiminnot sekä muut tarvittavat toiminnot

(Pelastuslaki)

Pelastustoiminnan johtaja voi tarpeen vaatiessa määrätä palo- tai onnettomuuspaikalla tai sen läheisyydessä olevan työkykyisen henkilön avustamaan pelastustoiminnassa, jos tähän ei ole pätevää estettä. Sama oikeus on myös pelastusviranomaisella ja tästä tehtävästä on oikeus kieltäytyä vain pätevästä syystä. Henkilö, joka on määrätty pelastustoimintaan, ei saa poistua palo- tai onnettomuuspaikalta ennen pelastustoiminnan johtajan lupaa. (Pelastuslaki)

7.2.2 Pelastustoiminnan johtaminen ja johtajan toimivaltuudet

Useamman toimialan viranomaisten osallistuessa pelastustoimintaan yleisjohtajana tilanteessa toimii pelastustoiminnan johtaja. Pelastustoiminnan johtaja voi kutsua asiantuntijoita avukseen sekä muodostaa avukseen johtoryhmän, joka koostuu muiden viranomaisten, laitosten ja pelastustoimintaan osallistuvien vapaaehtoisten yksiköiden edustajista. Kaikki pelastustoiminnan johtajina toimivat henkilöt ovat tehtävissään virkavastuun alaisia. (Pelastuslaki)

Onnettomuuksien, kuten tulipalon, torjumiseksi ja vahinkojen rajoittamiseksi pelastustoiminnan johtajalla, aluehallintoviranomaisella ja sisäasiainministeriöllä on silloin, kun tilanteen hallitseminen ei muutoin ole mahdollista, oikeus määrätä evakuoita ihmisiä ja omaisuutta sekä määrätä ihmisiä suojautumaan. Tämä oikeus kattaa myös oikeuden määrätä antamaan käytettäväksi muun muassa rakennuksia, pelastustoiminnassa tarvittavaa kalustoa,

tarvikkeita ja välineitä, sammutusaineita ja elintarvikkeita. Jos omaisuuden omistaja tai haltija kuitenkin itse tarvitsee samanaikaisesti tätä omaisuutta tulipalon tai muun onnettomuuden torjumiseksi, omaisuutta ei saa määrätä luovutettavaksi kuin siinä tapauksessa, että määräys on välttämätön ihmishengen pelastamiseksi. (Pelastuslaki)

7.2.3 Pelastusviranomaisen tiedonsaantioikeus ja koulutus

Pelastusviranomaisilla on salassapitovelvollisuudesta huolimatta oikeus saada maksutta henkilöstön varaamiseksi väestönsuojelutehtäviin tietoa muilta viranomaisilta ja yhteisöltä niiden palveluksessa olevista henkilöistä koskien myös muun muassa varattavan henkilön ikää, koulutusta ja työkykyä. Salassapitovelvollisuudesta huolimatta pelastusviranomaisilla on oikeus saada myös väestönsuojelua varten viranomaisen hallussa olevasta rekisteristä tiedot kiinteistöistä, rakennuksista ja huonetiloista, niiden haltijoista ja omistajista sekä käytöstä yksilöityinä ja ryhmiteltyinä siten kuin se on väestönsuojelua ja sen valmistelua varten tarpeen. Pelastusviranomaisella on myös salassapitovelvollisuudesta huolimatta oikeus saada maksutta tietoja evakuointia ja muuta väestönsuojelua varten muun muassa ajoneuvorekisteristä sekä viranomaisten poikkeusolojen varaustietoihin perustuvasta tiekuljetuskaluston kriisinajan tiedonhallintajärjestelmästä. Samainen oikeus koskee myös liikenne- ja viestintäministeriötä. (Pelastuslaki)

7.2.4 Muut tehtävät

Alueen pelastustoimen tehtävänä on myös ohjata yritysten ja laitosten omatoimiseen varautumiseen valmentavaa koulutusta. Tämän lisäksi alueen pelastustoimen tehtävänä on järjestää koulutusta muun muassa asuintalojen ja laitosten suojeluhenkilöstölle. Viranomaiset, laitokset ja virastot vastaavat poikkeusoloissa itse väestönsuojelutehtäviin tarvitsemansa henkilöstön varaamisesta ja kouluttamisesta. (Pelastuslaki)

7.3 Palotarkastus

Palotarkastuksen tarkoitus on ehkäistä omaisuudelle, ympäristölle tai ihmisille tulipaloista tai muista onnettomuuksista aiheutuvaa vaaraa. Palotarkastus on tehtävä muun muassa asuinrakennuksissa sekä niissä kohteissa, jotka ovat henkilö- ja paloturvallisuudessa rinnastettavissa asuinrakennuksiin. Jos tarkastuksessa annetaan määräyksiä, niiden noudattamista valvotaan tarpeen mukaan jälkitarkastuksilla. Palotarkastuksen suorittaa alueen pelastusviranomainen. (Pelastuslaki)

Alueen pelastusviranomaisella on palotarkastuksia varten oikeus saada salassapitosäännösten estämättä viranomaisen rakennustiedostoista rakennusta sekä sen omistajaa ja haltijaa koskevia tietoja. Tiedot voivat olla ryhmiteltyinä luetteloina ja ryhmittely voidaan tehdä esimerkiksi alueellisesti tai rakennustyyppien mukaisesti. Tietojensaantioikeus ei kuitenkaan koske sellaisia puolustusvoimien hallinnassa olevia kohteita, jotka on pidettävä salassa valtakunnan turvallisuuden vuoksi ja joiden palotarkastuksesta puolustusvoimat on ilmoittanut pitävänsä huolta. (Pelastuslaki)

7.4 Omat velvollisuudet

Muun muassa rakennuksen omistaja ja liiketoiminnan harjoittaja ovat velvollisia ehkäisemään vaaratilanteiden syntymistä omistamissaan tai toimimissaan tiloissa. Tämän vuoksi hänen on varauduttava suojaamaan henkilöitä, omaisuutta ja ympäristöä vaaratilanteissa ja varauduttava riittäviin pelastustoimenpiteisiin, jotka voidaan toteuttaa omatoimisesti. Jos vaaratilanteen tai onnettomuuden aiheuttamien vahinkojen voidaan arvioida olevan vakavat, on näistä varautumisista ja pelastustoimenpiteistä laadittava pelastussuunnitelma. (Pelastuslaki)

7.4.1 Pelastussuunnitelma

Pelastussuunnitelma on laadittava esimerkiksi:

- rakennusryhmiin, jotka sijaitsevat samalla tontilla ja rakennuspaikalla, ja joissa on yhteensä vähintään viisi asuinhuoneistoa,
- tiloihin, joissa olevien ihmisten mahdollisuus havaita vaaratilanne tai toimia sen edellyttämällä tavalla ovat heikentyneet esimerkiksi sairaalat, vanhainkodit ja rangaistuslaitokset,
- varastotiloihin,
- majoitustiloihin, joissa on yli 10 majoituspaikkaa esimerkiksi hotelleihin ja lomakyliin,
- kokoontumis- ja liiketiloihin, joissa on runsaasti yleisöä tai asiakkaita esimerkiksi yli 50 asiakaspaikan ravintoloihin ja yli 500 neliömetrin kokoisiin myymälöihin,
- yrityksiin ja laitoksiin sekä vastaaviin kohteisiin, joissa työntekijöiden ja samanaikaisesti muiden paikalla olevien ihmisten määrä on yleensä vähintään 30, ja
- järjestettyyn tapahtumaan, jossa aiheutuva vaara tai mahdollisen onnettomuuden aiheuttamien vahinkojen voidaan arvioida olevan vakavat, ottaen huomioon tapahtumaan osallistuvien ihmisten suuri määrä tai muu erityinen syy.

Pelastussuunnitelma tulee pitää ajan tasalla ja se sekä sen yhteenveto tulee toimittaa alueen pelastusviranomaiselle saatujen ohjeiden mukaisesti. Pelastussuunnitelmasta on tiedotettava tarvittavalla tavalla myös asianomaisen rakennuksen tai muun kohteen asukkaille ja työntekijöille sekä niille, joiden tulee osallistua pelastussuunnitelman toimeenpanoon. (Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta)

Pelastussuunnitelmaa tehtäessä on otettava huomioon, että suunnitelmassa on selvitettävä:

- ennakoitavat vaaratilanteet ja niiden vaikutukset sekä ohjeet näitä tilanteita varten,
- toimenpiteet vaaratilanteiden estämiseksi,
- sammutus- pelastustehtävien järjestelyt,
- tarvittava materiaali esimerkiksi sammutuskalusto ja ensiaputarvikkeet,
- poistumis- ja suojautumismahdollisuudet sekä
- miten suunnitelman tiedot saadaan asianomaisten tietoon.

Pelastussuunnitelmassa on otettava huomioon, siten kuin on tarpeen, kohteen tavanomaisesta poikkeava käyttö. Suunnitelmasta on käytävä ilmi myös turvallisuushenkilöstö, sen varaaminen ja kouluttaminen tarvittaviin tehtäviin sekä muun henkilöstön tai asukkaiden perehdyttäminen tehtäviinsä. (Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta)

7.4.2 Rakennusten ja laitteiden yleinen turvallisuus

Rakennelmat, rakennukset ja niiden ympäristö on pidettävä kunnossa, jotta pelastustoiminta on onnettomuuden sattuessa mahdollista ja että tulipalon syttymis- ja leviämisvaara saadaan pidettyä mahdollisimman vähäisenä. Tämän vuoksi rakennelmat, rakennukset ja niiden ympäristö on myös suunniteltava ja rakennettava niin, että muun muassa pelastustoiminta on mahdollista. Materiaaleja, jotka syttyvät helposti tai muuta tavaraa ei saa säilyttää niin, että niistä aiheutuu vaara tulipalon syttymiselle tai leviämisellä eikä niin, että ne voivat vaikeuttaa tulipalon sammuttamista. Rakennuksen omistajan ja haltijan on huolehdittava, että viranomaisten määräämät tai säädöksissä vaaditut välineet, kuten sammutuskalusto, hätäuloskäyntien opasteet ja merkinnät sekä väestönsuojat ovat toimintakunnossa ja pidetty kunnossa vaatimusten mukaisesti. Samoin myös ilmanvaihtokanavat ja -laitteistot on puhdistettava ja huollettava sekä tulisijat ja hormit nuohota. Huoneiston haltijalla on velvollisuus huolehtia asunnon varustamisesta palovaroittimella taikka muulla laitteella, joka havaitsee mahdollisimman aikaisin alkavan tulipalon ja hälyttää siitä asunnossa olevia. Vastaava velvollisuus majoitustiloissa ja hoitolaitoksissa on toiminnanharjoittajalla. (Pelastuslaki)

Jokaisella onkin mahdollisuuksiensa mukaan velvollisuus valvoa, että hänen määräysvaltansa piirissä noudatetaan niitä säännöksiä ja määräyksiä, jotka on annettu varmistamaan henkilöturvallisuus ja joiden tarkoitus on ehkäistä tulipalo tai muu onnettomuus. Tämän lisäksi jokaisella on toimintavelvollisuus, kun huomataan tai saadaan tietää tulipalon syttymisestä tai muusta uhkaavasta tai jo tapahtuneesta onnettomuudesta. Jos tilanteen havainnut ei voi heti torjua vaaraa tai sammuttaa paloa, tulee hänen ilmoittaa välittömästi tapahtuneesta vaarassa oleville, tehdä hätäilmoitus ja ryhdyttävä kykynsä mukaan pelastustoimiin. (Pelastuslaki)

Sillä, joka käsittelee tulta ja syttyvää tai räjähtävää taikka muuta vaarallista ainetta on velvollisuus käsitellä tällaisia aineita huolellisesti ja riittävää varovaisuutta noudattaen. Jos ryhdytään korjaus- tai muuhun työhön, joka aiheuttaa tulipalon tai muun onnettomuuden vaaran tuntuvaa lisääntymistä, tulee huolehtia riittävästä varotoimenpiteistä. Jos harjoitettu toiminta tai olosuhteet ovat sellaisia, että ne aiheuttavat kohteessa tavanomaista suuremman vaaran palo- tai henkilöturvallisuudelle taikka ympäristölle, voi alueen pelastusviranomainen erityisestä syystä määrätä kohteeseen hankittavaksi sopivaa sammutuskalustoa ja muita pelastustyötä helpottavia laitteita. Tämän lisäksi alueen pelastusviranomainen voi määrätä, että kohteessa tulee ryhtyä muihinkin välttämättömiin toimenpiteisiin, joilla voidaan ehkäistä onnettomuuksia sekä turvata ihmisiä ja omaisuutta onnettomuuden varalta. (Pelastuslaki)

Rakennuksen tai rakennelman omistajalla ja haltijalla on velvollisuus sallia, että tiloihin sijoitetaan pelastustoimen tarvitsemia laitteita alueen pelastusviranomaisen toimesta. Rakennuksen omistajan ja haltijan tulee myös huolehtia uloskäyntien ja niille johtavien kulkureittien esteettömyydestä ja kulkukelpoisuudesta. Tämän vuoksi muun muassa uloskäynneillä ei saa säilyttää minkäänlaista tavaraa, ja ne sekä kulkureitit on merkittävä ja valaistava asiaankuuluvasti sen ollessa tarpeellista. Kiinteistön omistajan ja haltijan on näiden lisäksi pidettävä huolta myös siitä, että pelastustiet, jotka on tarkoitettu hälytysajoneuvoille, on pidetty kunnossa ja niitä päästään käyttämään esteettömästi ja ne on merkitty asianmukaisesti. Tämän vuoksi pelastustielle ei saa asettaa mitään esteitä, kuten pysäköidä autoja. (Pelastuslaki)

Jos kohteessa havaitaan puutteita esimerkiksi palotarkastuksessa, puutteet tulee määrätä korjattavaksi. Jos korjaamista ei voida suorittaa välittömästi, korjaamiselle on annettava määräaika. Jos havaittu puutteellisuus tai virheellinen menettely aiheuttaa välittömän onnettomuusvaaran, on pelastusviranomaisella oikeus tarvittaessa välittömästi keskeyttää toiminta ja määrätä välttämättömistä toimenpiteistä, joilla voidaan ehkäistä onnettomuusvaara. Pelastusviranomaisen määräystä on noudatettava heti. (Pelastuslaki)

7.4.3 Muut tehtävät

Julkisten yhteisöjen, kuten valtion ja kunnan sekä viraston, laitoksen taikka valtion liikelaitoksen vastuulla olevat väestönsuojelutehtävät ja niihin varautuminen kuuluvat siinä palvelevan viran- tai toimenhaltijan virkavelvollisuuksiin sekä työsopimussuhteessa olevien henkilöiden tehtäviin. Edellä mainittu koskee myös osallistumista koulutukseen, joka on näiden tehtävien suorittamisen kannalta tarpeellinen. (Pelastuslaki)

Tulipalon jälkeisestä tarpeellisesta vartioinnista ja raivauksesta huolehtii kohteen omistaja tai haltija sen jälkeen, kun kohde ei enää vaadi palokunnan toimenpiteitä. Tämän ajankohdan päättää pelastustoiminnan johtaja. Jos kohteen omistajaa tai haltijaa ei tavoiteta tai tämä laiminlyö välttämättömät toimenpiteet, pelastustoimen johtaja voi teettää toimenpiteet omistajan tai haltijan kustannuksella. (Pelastuslaki)

7.5 Rangaistukset

Pelastusrikkomuksesta tuomitaan sakkorangaistus, ellei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta. Pelastusrikkomuksesta on kyse esimerkiksi, jos ei noudateta riittävää varovaisuutta helposti syttyvien ja räjähtävien aineiden käsittelyssä, laiminlyödään velvollisuutta varustaa tila palovaroittimella tai muulla vastaavalla laitteella, laiminlyödään ryhtymästä kykynsä mukaisiin pelastustoimenpiteisiin ja ilmoittamaan vaarasta vaarassa oleville sekä hätäkeskukseen sekä, jos pelastustoimintaan määrätty poistuu onnettomuus- tai palopaikalta ennen kuin pelastustoimen johtaja on antanut siihen luvan. (Pelastuslaki)

8 TYÖTURVALLISUUSLAKI

Työturvallisuuslakia sovelletaan pääasiassa siihen työhön, jota tehdään työsopimuksen tai virkasuhteen perusteella, jonka vuoksi sekä työnantajan ja työntekijän on noudatettava kyseistä lakia. Työnantaja on velvollinen huolehtimaan työntekijän työturvallisuudesta ja työterveydestä, joiden ylläpitämiseksi työnantajan on otettava huomioon työolosuhteisiin ja työympäristöön liittyvät seikat sekä myös työntekijän henkilökohtaisiin edellytyksiin liittyvät seikat. Näin toimiessaan työnantajan on muun muassa poistettava vaaraa aiheuttavat tekijät työympäristöstä ja jatkuvasti seurattava, että työympäristö ja työolosuhteet säilyvät turvallisina koko organisaatiossa. Työturvallisuuslain noudattamista valvovat työsuojeluviranomaiset. (Työturvallisuuslaki) Kyseinen laki on tarpeen turvallisuusallalla, oli henkilö sitten esimiesasemassa taikka työntekijänä, sillä kummankin

osapuolen on osattava toimia tämän lain puitteissa ja osattava edesauttaa turvallista ja terveellistä työskentelyä.

Työnantajalla on oltava työsuojelun toimintaohjelma, jonka tarkoitus on edistää turvallisuutta ja terveellisyttä sekä ylläpitää työntekijöiden työkykyä, ja nämä tekijät on otettava huomioon työpaikan kehittämistoiminnassa sekä suunnittelussa. Työnantajan on selvitettävä ja tunnistettava kaikki vaara- ja haittatekijät, jotka voivat muun muassa vaarantaa työympäristön turvallisuutta, poistettava nämä tekijät ja jollei se onnistu, arvioitava näiden tekijöiden vaikutus työntekijöiden turvallisuudelle ja terveydelle. Työnantaja voi käyttää ulkopuolisia asiantuntijoita tehdessään tätä arviointia. (Työturvallisuuslaki)

8.1 Työympäristön suunnittelu ja turvallisuus

Työympäristöä suunniteltaessa on otettava huomioon työympäristön, työkaluiden ja muiden vastaavien mahdollisesti työntekijöille aiheuttama vaara ja pyrittävä poistamaan tämä mahdollisuuksien mukaan. Suunnittelussa on otettava huomioon myös muun muassa kaikki työntekijät kuten vammaiset, joiden terveyden ja turvallisuuden varmistaminen työssä edellyttää erityisiä toimenpiteitä. Työtä mitoitettaessa työntekijälle on otettava huomioon työntekijä fyysiset ja henkiset edellytykset, jotta työstä aiheutuvaa vaaraa tai haittaa voidaan välttää tai vähentää. Samalla työpisteen ja työvälineiden on oltava ergonomialtaan sopivia työntekijälle sekä mahdollisuuksien mukaa säädettävissä, jotta työ voidaan tehdä ilman, että aiheutuu työntekijän terveydelle vaarallista tai haitallista kuormitusta. Lisäksi on otettava huomioon muun muassa apuvälineet, joilla voidaan tarvittaessa keventää työtä. Jos huomataan, että työ kuormittaa työntekijän terveyttä sitä vaarantavalla tavalla, työnantajan on selvitettävä kuormitustekijät ja ryhdyttävä toimenpiteisiin vaaran välttämiseksi tai vähentämiseksi. Samoin jos työntekijä altistuu työssä esimerkiksi melulle tai värinälle, nämä tekijät on rajoitettava mahdollisimman vähäisiksi, jottei niistä aiheudu vaaraa tai haittaa työntekijän turvallisuudelle tai terveydelle. (Työturvallisuuslaki)

Työnantajan on riittävästi perehdytettävä työntekijä muun muassa työtehtäviin ja työturvallisuuteen kyseisessä työssä. Samalla työnantajan on annettava muun muassa annettava työntekijän käyttöön ne välineet, joilla voidaan välttää tapaturman tai sairastumisen vaara. Näiden muun muassa työssä käytettävien varusteiden ja laitteiden tulee olla turvallisia ja niiden on oltava myös muun muassa puhdistettavissa turvallisesti. Myös työympäristön, kuten työskentelytasojen, on oltava turvallisia ja samalla niistä on pidettävä sellaista huolta, että ne myös säilyvät turvallisina. Työskentelytilojen tulee olla riittäviä, jotta tila riittää siellä tehtävän työn tekemiseen. Työntekijän velvollisuus taas on huolehtia

huolellisesti työnantajalta saamistaan varusteista. Työntekijän tulee käyttää muun muassa työvälineitä työnantajalta saamiensa ohjeiden mukaisesti ja muutoinkin käyttää niittä oikein ammattitaitonsa ja työkokemuksensa mukaisesti. Jos esimerkiksi työkoneeseen tai rakennukseen on asennettu turvallisuus- tai suojauslaite, työntekijä ei saa poistaa tai kytkeä tätä pois päältä kuin erityisestä syystä, jolloin hänen on palautettava se käyttöön tai kytkettävä laita takaisin päälle heti, kun se on mahdollista. Jos työssä käsitellään esimerkiksi räjähtäviä tai tulenarkoja aineita, on niitä käsiteltäessä noudatettava erityistä varovaisuutta ja työntekijöille on annettava tarpeelliset tiedot käsiteltävistä vaarallisista aineista. (Työturvallisuuslaki)

Sellaisesta työstä, josta voi aiheutua erityistä tapaturman tai sairastumisen vaaraa, saa tehdä vain siihen pätevä henkilö, joka on myös henkilökohtaisilta edellytyksiltään sopiva kyseiseen työhön tai sellainen työntekijä, joka on edellä kuvaillun henkilön välittömässä valvonnassa työtä tehdessään. Jos työ saattaisi aiheuttaa vaaraa raskaana olevalle työntekijälle tai sikiölle, tulee työntekijä siirtää raskauden ajaksi muihin tehtäviin, jollei vaaratekijää voida poistaa. Tällainen työ, joka aiheuttaa vakavaa vaaraa työntekijän tai muiden työntekijöiden hengelle tai terveydelle, on sellaista työtä, jota työntekijän on oikeus pidättäytyä tekemästä. Pidättäytymisestä on ilmoitettava työnantajalle ja oikeus pidättäytymiseen on siihen saakka kunnes vaaratekijät on poistettu. (Työturvallisuuslaki)

8.2 Työnantajan ja työntekijöiden välinen yhteistoiminta

Työturvallisuuden ylläpitäminen ja parantaminen eivät ole pelkästään työnantajan velvollisuus, vaan myös työntekijän on osallistuttava tähän toimintaan. Työntekijän on muun muassa tehtävä työnantajan kanssa yhteistyötä työturvallisuuden ylläpitämiseksi ja hänellä on myös oikeus tehdä työnantajalla esimerkiksi ehdotuksia, jotka koskevat työpaikan turvallisuutta. (Työturvallisuuslaki)

8.2.1 Työntekijän velvollisuudet

Työntekijän yleiset velvollisuudet on noudattaa työnantajan antamia määräyksiä ja ohjeita, ilmoittaa vioista ja puutteellisuuksista sekä poistaa ne ja välttää häiritsevää ja epäasiallista kohtelua. Näiden lisäksi työntekijällä on velvollisuus yleiseen huolellisuuteen ja varovaisuuteen sekä huolehtia mahdollisuuksiensa mukaan omasta ja työtovereidensa turvallisuudesta ja terveydestä. (Työturvallisuuslaki)

Työturvallisuuden säilyttämiseksi työntekijän on työskennellessään noudatettava niitä määräyksiä ja ohjeita, joita työnantaja antaa toimivaltansa mukaisesti sekä järjestystä, siisteyttä, huolellisuutta ja varovaisuutta, joita edellytetään turvallisuuden ja terveellisyyden ylläpitämisen vuoksi. Työnantajan toimivallalla tarkoitetaan sitä, ettei työnantaja saa antaa muun muassa lain vastaisia määräyksiä. Työntekijän on mahdollisuuksien mukaan huolehdittava myös muidenkin työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä. Työntekijän on pidättäydyttävä kaikesta epäasiallisesta kohtelusta muita työntekijöitä kohtaan, joka voisi aiheuttaa vaaraa tai haittaa heidän turvallisuudelleen tai terveydelleen. (Työturvallisuuslaki)

Jos työntekijä huomaa esimerkiksi työolosuhteissa haittaa tai vaaraa aiheuttavia vikoja tai puutteita, tulee hänen ilmoittaa tästä viipymättä työnantajalle ja työsuojeluvaltuutetulle. Jos työntekijä pystyy esimerkiksi ammattitaitonsa perusteella poistamaan nämä puutteet tai viat, on hänen ryhdyttävä toimenpiteisiin näiden poistamiseen. Hänen on myös tällöin tehtävä ilmoitus havaitsemastaan puutteesta tai viasta. (Työturvallisuuslaki)

8.2.2 Työnantajan velvollisuudet

Työnantaja vastaa työpaikan työturvallisuudesta sekä työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä. Työnantajan velvollisuus on selvittää ja arvioida työn aiheuttamat vaarat, kuten tapaturmariskit ja poistaa riskiä aiheuttavat tekijät mahdollisuuksien mukaan. Työhön liittyvät riski- ja vaaratekijät kartoitetaan riskianalyysillä, jossa selvitetään riskien todennäköisyys sekä selvitetään niistä aiheutuvien seuraamusten vakavuus. Tarvittaessa tässä selvityksessä työnantaja voi käyttää apuna ulkopuolisia asiantuntijoita, kuten työterveyshuoltoa. Työnantajan tehtävänä on myös nimittää työsuojelupäällikkö tai itse toimia tällaisena. Työsuojelupäällikön tehtävänä on vastata työpaikalla työnantajan ja työntekijöiden välisestä yhteistoiminnasta ja hänellä on oikeus toteuttaa toimenpiteitä, joita työsuojelu vaatii. (Työturvallisuuslaki)

Työ, joka vaatii yhtäjaksoista paikallaoloa tai on yhtäjaksoisesti kuormittavaa, on järjestettävä niin, että työntekijällä on mahdollisuus tarvittaessa pitää taukoja, joiden aikana hän voi poistua lyhytaikaisesti työpisteestään. Työnantaja on velvollinen toteuttamaan tällainen järjestely. Samalla työnantajan on huolehdittava siitä, että työpaikalla huolehditaan siitä järjestyksestä ja siisteydestä, jota turvallisuus ja terveys edellyttävät. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että jos työpaikalla esiintyy ilman epäpuhtauksia, ne on riittävässä määrin poistettava ilmanvaihdon avulla. Samalla työnantajan on varattava työntekijöille riittävät ja asianmukaiset pukutilat, ruokatilat sekä muut henkilöstötilat. Työnantajan on myös pidettävä työturvallisuuslaki ja sen nojalla annetut säännökset, jotka koskevat työpaikkaa, työntekijöiden nähtävillä työpaikalla. (Työturvallisuuslaki)

8.3 Yksintyöskentely ja väkivallan uhka

Jos yksintyöskentelystä aiheutuu haittaa tällaista työtä tekevän työntekijän turvallisuudelle tai terveydelle, työnantajan on huolehdittava siitä, että nämä haitat poistetaan kokonaan tai mahdollisimman laajalti. Samalla työnantaja on huolehdittava siitä, että työntekijä saa tarpeen mukaan yhteyden työnantajaan tai muihin työntekijöihin. Samalla on myös oltava mahdollisuus hälyttää tarvittaessa apua. Sellainen työntekijä, joka tekee yötyötä, on tarvittaessa yritettävä siirtää päivätyöhön tai muihin tehtäviin, jos näihin toimenpiteisiin ryhtyminen on tarpeellista esimerkiksi sen vaaran torjumiseksi, mitä nykyinen työ aiheuttaa työntekijän terveydelle. (Työturvallisuuslaki)

Varsinkin yksintyöskentelyssä työntekijä voi kohdata väkivaltaa, mutta se voi koskettaa muitakin työntekijöitä. Jos työssä on ilmeinen väkivallan uhka, työ ja työolosuhteet tulee järjestää niin, että väkivallan uhkaa ja väkivaltatilanteita pyritään ehkäisemään etukäteen. Samalla työpaikalla on oltava myös turvallisuusjärjestelyitä ja -laitteita sekä mahdollisuus hälyttää apua tarvittaessa. Tällaista työtä ja työpaikkaa varten työnantajan on laadittava myös menettelytapaohjelma. Ohjelmassa kiinnitetään ennakolta huomiota niihin tapoihin ja toimenpiteisiin, joilla voidaan etukäteen torjua tai rajoittaa väkivaltatilanteiden vaikutukset työntekijän turvallisuuteen. Jos työntekijään taas kohdistetaan työssä häirintää tai muuta epäasiallista kohtelua, joka aiheuttaa haittaa tai vaaraa hänen terveydelleen, työnantajan on tästä tiedon saatuaan ryhdyttävä toimiin tällaisen toiminnan poistamiseksi. (Työturvallisuuslaki)

8.4 Laitteiden käyttö ja tarkastukset

Työssä saadaan käyttää muun muassa vain niitä työvälineitä, jotka täyttävät niiltä vaaditut säännökset ja ovat sopivia kyseisessä työssä ja työolosuhteissa käytettäväksi. Samalla ne eivät saa aiheuttaa vaaraa tai haittaa niitä käyttäville työntekijöille tai muille työpaikalla oleskeleville, ja niistä on huolehdittava esimerkiksi puhdistettava ja huollettava, asianmukaisesti. (Työturvallisuuslaki)

Uusille koneille, työvälineille ja muille laitteille on tehtävä käyttöönottotarkastus, jossa varmistetaan oikea asennus ja turvallinen toimintakunto. Tämän jälkeen on tehtävä säännöllisin väliajoin määräaikaistarkastus, jolla varmistetaan koneen, työvälineen tai muun laitteen toimintakunto. (Työturvallisuuslaki)

8.5 Hälytys- ja turvallisuusohjeet, pelastusvälineet ja -ohjeet sekä ensi-apu

Työpaikka on tarvittaessa varustettava muun muassa tarpeellisilla hälytys- ja paloturvallisuusvälineillä, ja työntekijöille on annettava ohjeet välineiden käyttämisestä sekä siitä, miten toimia esimerkiksi tulipalon sattuessa. Nämä ohjeet on pidettävä tarpeen mukaan nähtävissä työpaikalla. (Työturvallisuuslaki)

Työnantaja on velvollinen huolehtimaan työntekijöiden sekä muiden työpaikalla olevien henkilöiden turvallisuudesta. Tämän vuoksi töissä, joista saattaa esimerkiksi aiheutua suuronnettomuuden vaara, on annettava työntekijöille asianmukainen opetus ja ohjeet miten toimia työssä sekä siitä, miten toimia onnettomuuden sattuessa. Samalla työ on järjestettävä niin, että onnettomuuden vaara on mahdollisimman vähäinen. Samalla työnantajan on huolehdittava ensiavun järjestämisestä asianmukaisesti sekä annettava työntekijöille ohjeet niistä toimenpiteistä, joihin on ryhdyttävä ensiapua vaativissa tilanteissa. Työnantajan on myös järjestettävä työpaikalle tai sen välittömään läheisyyteen riittävä määrä asianmukaisia ensiapuvälineitä ja järjestettävä työpaikalla tila, joka soveltuu ensiavun antamiseen, jos esimerkiksi työntekijöiden määrän huomioon ottaen, tällainen on tarpeellinen. Jos työntekijöiden lukumäärä, työolosuhteet tai työn luonne edellyttävät, että työpaikalla nimetään yksi tai useampi työntekijä vastaamaan muun muassa pelastustoimenpiteiden täytäntöönpanosta, tulee työnantajan tehdä tämä nimeäminen. (Työturvallisuuslaki)

8.6 Rikkomus

Työnantaja tai tämän edustajan tahallisella tai huolimattomuudella aiheutettu laiminlyönti voidaan tuomita työturvallisuusrikkomuksena sakkoon. Työturvallisuusrikkomuksessa voi olla kyse esimerkiksi käyttöönottotarkastuksen tai koneen käyttöohjeen antamisen laiminlyönnistä. (Työturvallisuuslaki) Työturvallisuusrikoksesta taas on kyse, jos työnantaja tai tämän edustaja tahallaan tai huolimattomuudesta esimerkiksi rikkoo työturvallisuusmääräyksiä tai aiheuttaa niiden vastaisen puutteellisuuden, jolloin hänet on tuomittava sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi. (Rikoslaki)

Työnantaja tai tämän edustaja voidaan tuomita myös kuolemantuottamuksesta, vammantuottamuksesta ja vaaran aiheuttamisesta. Kuolemantuottamuksessa toisen kuolema on aiheutettu huolimattomuudella, jolloin tähän huolimattomuuteen syylistynyt tuomitaan sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Kuolemantuottamuksen ollessa törkeä, huolimattomuuteen syylistynyt tuomitaan vankeuteen neljästä kuukaudesta kuuteen vuoteen. (Rikoslaki)

Vammantuottamuksessa aiheutetaan huolimattomuudella työntekijälle vähäistä suurempi ruumiinvamma tai sairaus, ja huolimattomuuteen syyllistynyt tuomitaan sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. Jos vammantuottamus on törkeä, huolimattomuuteen syyllistynyt tuomitaan sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Vaaran aiheuttamisessa taas on kyse siitä, että aiheutetaan tahallisella tai törkeällä huolimattomuudella toiselle vakavan hengen tai terveyden vaaran, ja tähän syyllistynyt tuomitaan sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. (Rikoslaki)

9 TYÖEHTOSOPIMUS

Turvallisuusalalla on käytössään oma työehtosopimuksensa (liite 5), jonka lisäksi alaa sääntelee työsopimuslaki. Työehtosopimus (<http://www.finlex.fi/>) on otettu osaksi työtä sellaisenaan ja siinä säännellään muun muassa turvallisuusalan työajoista.

10 LAKI YKSITYISYYDEN SUOJASTA TYÖELÄMÄSSÄ

Laki yksityisyyden suojasta työelämässä koskee työntekijän henkilötietojen käsittelyä, työntekijälle tehtäviä testejä ja tarkastuksia sekä niitä koskevia vaatimuksia, teknistä valvontaa työpaikalla sekä työntekijän sähköpostiviestien hakemista ja lukemista. Tämän vuoksi työnantajan on pidettävä kyseinen laki työntekijöiden nähtävillä työpaikalla. (Laki yksityisyyden suojasta työelämässä) Tässä osuudessa on keskitytty kameravalvontaa koskevaan osuuteen, koska turvallisuusalan työntekijät voivat joutua päivittäin tekemisiin kameravalvonnan kanssa. Tämän vuoksi heidän tulee tietää sitä koskeva lainsäädäntö ja noudattaa sitä.

10.1 Kameravalvonta

Työnantaja saa käyttää kameravalvontaa käytössään olevissa tiloissa, kun valvonnan tarkoituksena on:

- varmistaa työntekijöiden ja muiden tiloissa oleskelevien henkilöiden turvallisuus
- suojata omaisuutta
- valvoa tuotantoprosessi toiminnan asianmukaisuutta
- sellaisten tilanteiden ennaltaehkäiseminen, jotka voivat vaarantaa
 - turvallisuutta
 - omaisuutta

- tuotantoprosessia
- sellaisten tilateiden selvittäminen, jotka ovat vaarantaneet
 - turvallisuutta
 - omaisuutta
 - tuotantoprosessia

Kameravalvontaa ei saa kohdistaa tietyn työntekijän tai tiettyjen työntekijöiden tarkkailuun työpaikalla eikä sitä saa myöskään kohdistaa henkilöstötiloihin tai työntekijän henkilökohtaiseen työhuoneeseen. Työnantaja saa kuitenkin kohdistaa kameravalvonnan tiettyyn työntekijöiden työpisteeseen, jos tämä on tarpeen:

- työntekijän turvallisuuden ja terveyden kannalta
 - esimerkiksi väkivallan uhan vuoksi
- työntekijän etujen ja oikeuksien varmistamiseksi
 - tällöin kameravalvonnan johduttava työntekijän pyynnöstä
- rikosten, jotka kohdistuvat omaisuuteen, estämiseksi ja selvittämiseksi
 - tällöin työntekijän työhön on kuuluttava sellaisen omaisuuden käsittely, joka on arvoltaan tai laadultaan merkittävää, kuten rahan, arvoesineiden tai arvopapereiden käsittely

(Laki yksityisyyden suojasta työelämässä)

Kameravalvonnalla ei saa puuttua työntekijän yksityisyyteen enempää kuin on välttämätöntä. Muun muassa tämän syyn vuoksi työnantajan on suunniteltava ja toteutettava kameravalvonta tarkkaan ja samalla selvitettävä mahdollisuuden muiden keinojen, kuin kameravalvonnan, käyttämiseen. Kameravalvonnasta on ilmoitettava näkyvästi niissä tiloissa, joissa kameroita on, ja niistä kertyneitä tallenteita saadaan pääasiallisesti käyttää vain niihin tarkoituksiin, joita varten valvontaa on tehty. Tämän estämättä tallenteita saadaan kuitenkin käyttää esimerkiksi työtapaturman selvittämiseksi. Tallenteet on hävitettävä heti, kun ne muuttuvat valvonnan kannalta tarpeettomiksi, mutta viimeistään vuoden kuluttua siitä, kun tallentaminen on päättynyt, ellei pidemmälle säilyttämiselle ole erityistä syytä. (Laki yksityisyyden suojasta työelämässä)

Jos työtehtävissä käytetään teknistä valvontaa, siitä syntyneiden tallenteiden säilyttämisestä ja hävittämisestä noudatetaan sitä, mitä säädetään pidätettyjen tiedoista henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa (Laki järjestyksen valvojista). Kyseisen lain mukaan esimerkiksi pidätettyjen tiedot tulee pääsääntöisesti poistaa rekisteristä kymmenen vuoden kuluttua viimeisen tiedon merkitsemisestä (Laki poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta).

10.2 Yhteistyötoiminta

Jos työntekijöihin kohdistuu esimerkiksi kameravalvontaa tai kuluvalvontaa, kuuluu näiden käyttöönotto ja tarkoitus sekä käytettävät menetelmät yhteistoimintamenettelyn piiriin. Samoin yhteistoimintamenettelyn piiriin kuuluu sähköpostin ja muun tietoverkon käyttö. Yhteistoimintamenettely suoritetaan työnantajan ja henkilöstön välillä. Jos työpaikka ei kuulu tämän menettelyn piiriin, on siitä huolimatta työntekijöille tai heidän edustajilleen varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen kuin tehdään päätös esimerkiksi juuri kameravalvonnasta. (Laki yksityisyyden suojasta työelämässä)

Kun yhteistoiminta- tai kuulemismenettely on suoritettu, työnantajan on määriteltävä teknisen valvonnan käyttötarkoitus ja käytettävät menetelmät sekä tiedotettava siihen liittyvistä tiedoista, kuten valvonnan tarkoituksesta, työntekijöille (Laki yksityisyyden suojasta työelämässä).

10.3 Rikkomukset

Jos työnantaja tai työnantajan edustaja rikkoo joka tahallisesti tai törkeällä huolimattomuudella esimerkiksi kameravalvontaa ja sen avoimuutta koskevia määräyksiä tai määräysten vastaisesti avaa työntekijän sähköpostiviestin, on tuomittava sakkoon yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain rikkomisesta (Laki yksityisyyden suojasta työelämässä).

Jos valvonnassa syyllistytään salakuunteluun tai -katseluun, on tästä rangaistuksena sakkoa tai vankeutta enintään yksi. Kummassakin tapauksessa myös yritys on rangaistava. Salakuuntelussa on kyse siitä, että oikeudettomasti tallennetaan tai kuunnellaan teknisellä laitteella esimerkiksi toisen keskustelua tai puhetta. Salakatselussa taas on kyse siitä, että oikeudettomasti katsellaan tai kuvataan teknisellä laitteella esimerkiksi pukeutumistilassa tai käymälässä oleskelevaa henkilöä. Salakatselussa ja -kuuntelussa myös näiden valmistelu on rangaistavaa ja siitä tuomitaan sakkoa tai vankeutta enintään kuusi kuukautta. Valmistelulla tässä tapauksessa tarkoitetaan sitä, että joku asettaa teknisen laitteen käytettäväksi salakuuntelussa tai -katselussa. (Rikoslaki)

11 RIKOS JA RIKOSPROSESSI

Turvallisuusalalla työskentelevät joutuvat työtehtävissään kohtaamaan muita viranomaisia ja mahdollisesti auttamaan poliisia rikosten selvittämisessä, jonka vuoksi heidän täytyy pystyä tunnistamaan rikokset ja tiedettävä, miten toimia näissä tilanteissa. Alan työntekijät voivat joutua osaksi tätä prosessia myös esimerkiksi todistajana, jolloin he joutuvat osallistumaan esitutkintaan ja asian tuomioistuimien käsittelyyn todistajana. Järjestyksenvalvojalla ja vartijalla on myös erityinen rikosoikeudellinen suoja ja heille on annettu joitain yleensä vain virkamiehille annettavia velvollisuuksia. Alalta valmistunut voi työskennellä muun muassa vankeinhoitolaitoksissa.

11.1 Rikoksesta ehdonalaiseen

Rikos tekona, siitä tuomitseminen ja rangaistuksen suorittaminen voi olla hyvinkin pitkä prosessi, jonka vuoksi koko tätä kokonaisuutta varten on säädetty useita lakeja. Näissä laeissa on säädetty muun muassa rangaistuksista ja niiden suorittamisesta, epäillyn rikoksen esitutkinnasta sekä varsinaisesta rikoksesta, rikoksen määritelmistä ja rangaistuksen määräytymisestä. Seuraavassa on esitelty pääkohdat näitä seikkoja koskevasta lainsäädännöstä. Kyseisiä lakeja käsitellään siinä järjestyksessä, joissa yleensä rikos, sen tutkinta, oikeudenkäynti ja rangaistuksen suorittaminen tapahtuvat.

11.1.1 Rikoksesta ja rikoksen teosta

Kyseessä on rikos, jos teko täyttää laissa määritellyt rikollisen teon määritelmät. Näissä määritelmissä teko on voinut kohdistua esimerkiksi toista ihmistä, omaisuutta tai ympäristöä kohtaan aiheuttaen seuraamuksen kuten kuoleman, loukkaantumisen, vahingoittumisen tai pilaantumisen. Tätä tarkempi tunnusmerkistö on esitelty jäljempänä. Jotta teko olisi rikos, on tästä teosta oltava myös säädetty rangaistus. Näin ollen teko, joka ei täytä näitä vaadittuja tunnusmerkistöjä tai täyttää ne riittämättömästi, ei ole rikos. Tämä aiheuttaakin sen, että teosta on oltava tekohetkellä laissa säädetty rangaistavaksi, jotta tekijän voidaan katsoa syyllistyneen rikokseen. Teon yritykseen voi kuitenkin olla rangaistava, mutta vain jos niin on säädetty. Näin on muun muassa törkeimmissä henkirikoksissa, kuten tapon tai murhan yrityksessä sekä seksuaalirikoksissa, kuten seksuaalisen hyväksikäytön yrittämisessä tai törkeän raiskauksen yrittämisessä. Teon katsotaan edenneen yritykseksi, kun rikoksen tekeminen on aloitettu ja samalla on saatu aikaiseksi vaara rikoksen toteutumisesta. Yritykseksi katsotaan myös sellaiset tilanteet, joissa vaaran syntymättä jääminen johtuu vain satunnaisista syistä. (Rikoslaki)

11.1.1.1 Rikospaikka

Paikka, jossa rikos on suoritettu tai missä rikokseksi katsottava seuraus tapahtui, on rikospaikka. Rikospaikaksi voidaan katsoa myös paikka, jossa rikoksentekijä on arvioinut teon seurauksen tapahtuvan tai jossa rikoksentekijän olisi pitänyt toimia. (Rikoslaki)

11.1.1.2 Rikskumppani

Rikskumppaneilla tarkoitetaan pääasiassa henkilöitä, jotka ovat yhdessä suunnitelleet ja tehneet tahallisen rikoksen. Kuitenkin murhasta voidaan tuomita tekijänä myös se, joka ei ole konkreettisesti esimerkiksi puukottanut uhria, jos hänen osallisuutensa esimerkiksi rikoksen suunnitteluun on ollut sellaista, ettei häntä voida pitää enää vain avunantajana. Tämän vuoksi jokaista heistä rangaistaan rikoksesta tekijänä. Jos joku käyttää tahallisen rikoksen tekemiseen toista henkilöä, jota ei esimerkiksi syntykeettomuuden takia voida pistää rangaistusvastuuseen, tulee toista välineenä käyttänyt henkilö tuomita teosta, kuten kuin hän olisi tehnyt teon itse. Samoin myös yllyttäjä tuomitaan kuten tekijä, jos hän on tahallaan taivuttanut toisen henkilön tahalliseen rikokseen tai rangaistavaan yritykseen. (Rikoslaki)

Kaikkia rikokseen osallistuneita ei aina voida katsoa rikskumppaneiksi. Rikoksen tekijä tai tekijät ovat voineet saada neuvoja tai konkreettista apua, kuten apua rikospaikalta poistumiseen, toiselta henkilöltä tahallisen rikoksen tekemiseen. Jos tämä henkilö ei osallistu varsinaisen rikoksen tekemiseen, hänen katsotaan toimineen rikoksen tekemisessä avunantajana. Avunannon ja tekijän toimen erottelemiseen vaikuttaa se miten merkittävää sen henkilön teko on kokonaisuuden kannalta ollut, joka ei ole varsinaista tekijäntointa suorittanut. (Rikoslaki)

11.1.2 Rangaistuksesta ja vastuusta

Rikoksentekijän tulee täyttää rangaistusvastuun edellytykset, jotta hänet voidaan tuomita rikoksesta. Nämä edellytykset täyttääkseen tekijän on oltava tekohetkellä vähintään 15-vuotias sekä syntykeinen joka tarkoitetaan sitä, että tekijä on tehnyt teon täydessä ymmärryksessä. Rangaistusvastuun edellytyksenä on myös, että teko on ollut tahallinen tai tuottamuksellinen. Yleisimmin teko on kuitenkin rangaistava vain jos teko on ollut tahallinen. Tahallisessa teossa tekijä on tehnyt rikokseksi katsottavan teon ja aiheuttanut teollaan tarkoittamansa seuraamuksen. Seuraamus on voinut myös olla tekijän mielestä varsin todennäköinen. (Rikoslaki)

Päinvastoin kuin syyntakeinen, syyntakeeton jätetään tuomitsematta rangaistukseen, jolloin hänelle on saatava tarpeen mukainen hoito noudattaen mielenterveyslakia. Henkilö on syyntakeeton, jos hän on teon tehdessään ollut kykenemätön ymmärtämään tekonsa seuraamusta tai luonnetta tai hänen kykynsä ymmärtää nämä seikat on oleellisesti heikentynyt. Tämä kykenemättömyys on saattanut johtua esimerkiksi mielisairaudesta, syvästä vajaamielisyydestä tai tajunnan häiriöstä. Syyntakeisuus voi olla myös osittaista, jolloin puhutaan alentuneesta syyntakeisuudesta. Tällöin tekijä ei ole tekohetkellä esimerkiksi ymmärtänyt tekonsa luonnetta tajunnan häiriön vuoksi. Tällainen tila on otettava huomioon rangaistusta määrättäessä. Syyntakeettomuutta ja alentunutta syyntakeettomuutta arvioitaessa ja verrattaessa toisiinsa, tulee ottaa huomioon tekijän tila; onko se ollut esimerkiksi lyhytkestoisempi tai lievempi, jolloin tekijä on ollut alentuneesti syyntakeeton, vai vakavampi, jolloin tekijä on ollut teon tehdessään syyntakeeton. Itse aiheutettua tajunnan häiriötä, kuten päihtymystä, ei oteta huomioon syyntakeisuutta harkittaessa eli tekijän ei katsota olleen tekohetkellä alentuneesti syyntakeinen lain tarkoittamalla tavalla. Kuitenkin erittäin painavista syistä tällainen tajunnan häiriö voidaan joissakin tapauksissa ottaa huomioon. (Rikoslaki)

Kuten aiemmin mainittiin, tuottamuksesta voidaan rangaista, jos niin on rikoksen tunnusmerkistössä säädetty. Tuottamuksessa tekijä on menetellyt huolimattomasti, jonka johdosta hän on rikkonut olosuhteiden edellyttämää ja häneltä itseltään vaadittavaa huolellisuusvelvollisuutta, vaikka olisi pystynyt sitä noudattamaan. Jos tapahtuma kuitenkin on sellainen, että sen voidaan katsoa aiheutuneen ennemminkin tapaturmasta kuin tuottamuksesta, ei tästä teosta rangaista. Tuottamuksen voidaan katsoa myös olevan törkeä. Tuottamusta on arvioitava kokonaisuutena, jotta voidaan arvioida pitäisikö tuottamusta pitää tuottamuksena vai törkeänä tuottamuksena. (Rikoslaki)

Jo aiemmin mainittiin, että joissakin tapauksissa rikoksen yritys voi olla myös rangaistava. Rikoksen yrityksestä ei kuitenkaan rangaista, jos tekijä on vapaaehtoisesti luopunut teosta tai muutoin estänyt teon seurauksen syntymisen. Jos tekijöitä on useita, tekijä vapautuu kuitenkin rangaistusvastuusta, jos saa myös muut osalliset luopumaan rikoksesta tai muutoin estää seurauksen syntymisen tai poistaa oman toimintansa merkityksen rikoksen toteuttamisessa. (Rikoslaki)

Tekijä voi vapautua myös kokonaan tai osittain rangaistusvastuusta, jos kysymyksessä on ollut esimerkiksi tunnusmerkistöerehdys tai kieltoerehdys. Tunnusmerkistöerehdyksellä tarkoitetaan tilannetta, jossa tekijä ei ole tekohetkellä selvillä kaikista seikoista, joita rikoksen tunnusmerkistön täyttyminen edellyttää tai on erehtynyt näistä tunnusmerkistöistä. Kieltoerehdyksessä taas on kyseessä tilanne, jossa tekijä on erehtynyt pitämään tekoaan oikeutettuna. Jos erehtymisen syynä on esimerkiksi lain erityinen vaikeaselkoisuus, jonka

vuoksi erehtymistä on pidettävä anteeksiannettavana, tekijä on vapaa rangaistusvastuusta. (Rikoslaki)

Myös hätävarjelu voi olla peruste, jolla tekijä vapautuu rangaistusvastuusta. Hätävarjelussa hätävarjeluun syyllystyneen kimppuun on aloitettu esimerkiksi oikeudeton hyökkäys, jonka hätävarjeluun syyllystynyt on joutunut torjumaan itseään puolustaakseen. Hyökkäyksen on oltava välittömästi uhkaava, jotta hätävarjelun voidaan katsoa olevan oikeutettua.

Puolustautumisteon on myös oltava oikeassa suhteessa hyökkäyksen laatuun ja voimakkuuteen sekä muihin olosuhteisiin, kuten hyökkääjän ja puolustajan henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Jos näin ei ole, teko ylittää hätävarjelun rajat ja tällöin kyseessä on hätävarjelun liioittelu, mikä on rangaistava teko. Hätävarjelun liioitteluun syyllystynyt voi kuitenkin olla rangaistusvastuusta vapaa, jos hyökkäyksen voidaan katsoa olleen niin vaarallinen ja yllätyksellinen, ettei hätävarjelun liioitteluun syyllystyneeltä ole voitu kohtuudella vaatia muunlaista suhtautumista hyökkäykseen. (Rikoslaki)

Laiminlyönti on myös joissain tapauksissa rangaistava. Esimerkiksi silloin, kun tekijä on jättänyt estämättä laiminlyönnin seurauksen, vaikka olisi siihen pystynyt ja vaikka hänellä olisi ollut oikeudellinen velvoite estää kyseisen seurauksen syntyminen, on laiminlyönti rangaistava. (Rikoslaki)

11.1.2.1 Rangaistuslajeja

Rangaistuslajeja ovat:

- rikesakko
- sakko
- ehdollinen vankeus
- ehdoton vankeus
- yhdyskuntapalvelu
- nuorisorangaistus

Rangaistusta määrättäessä otetaan huomioon kaikki perusteet, jotka vaikuttavat rangaistuksen määrään ja lajiin sekä myös rangaistuskäytännön yhtenäisyys, sillä samankaltaisista rikoksista on tuomittava samankaltainen rangaistus. Rangaistuksen on oltava myös oikeassa suhteessa rikolliseen tekoon ja siitä ilmeneviin seikkoihin, kuten rikoksen vahingollisuuteen. Jotkin rikoksesta ilmenevät seikat toimivat rangaistusta koventavina seikkoina, kuten jos rikos on esimerkiksi tehty palkkiota vastaan tai teko on osa järjestäytynyttä rikollisuutta. Joissain tapauksissa taas rangaistusta voidaan lieventää, jos esimerkiksi tekijä on alle 18-vuotias tai ensikertalainen. Myös tekijän korkea ikä tai heikko terveydentila otetaan huomioon lieventävinä seikkoina. (Rikoslaki)

Pienistä rikkeistä tuomiona on yleensä sakkoa tai rikesakkoa, joista rikesakko on yleensä poliisin määräämä ja sakko tuomioistuimen. Sakko tuomitaan päiväsakkoina, joiden vähimmäismäärä on yksi ja enimmäismäärä 120 päiväsakkoa, ja niiden rahamäärä määräytyy sakotettavan henkilön tulojen perusteella. Päiväsakon enimmäismäärä kuitenkin poikkeaa aiemmin mainitusta silloin, kun tuomitaan yhteinen sakkorangaistus useammasta teosta, ja tällöin sakon enimmäismäärä on 240 päiväsakkoa. Rikesakko on näistä kahdesta lievempi rangaistus, ja se saa olla suuruudeltaan enintään 200 euroa. Rikesakko voidaan määrätä esimerkiksi ajoneuvolain perusteella vähäisemmistä rikkomuksista, kuten tiekohtaisen nopeuden ylittämisestä. Tuomioistuimen määräämä maksamaton päiväsakko voidaan muuntaa vankeusrangaistukseksi, jolloin muuntorangaistuksen pituus on vähintään neljä ja enintään 60 päivää. Rikesakkoa ja poliisin määräämä sakkoa ei kuitenkaan saa muuntaa vankeudeksi. (Rikoslaki)

Näiden lisäksi voidaan tuomita nuorisorangaistus henkilölle, joka on rikoksen tehdessään ollut alle 18-vuotias. Oikeushenkilöt eli esimerkiksi yritykset voidaan taas tuomita yhteisösakkoon, jos niin on rangaistussäännöksessä säädetty. Yhteisösakon määrä on 850 - 850 000 euroa. Tähän määrään vaikuttavat laiminlyönnin laatu ja laajuus, oikeushenkilön taloudellinen asema sekä johdon osuus laiminlyönnistä. Yhteisösakon määrääminen on kuitenkin hyvin harvinaista. (Rikoslaki)

Määräaikainen, enintään kahden vuoden vankeusrangaistus, voidaan määrätä ehdollisena, jos rikoksesta ja tekijästä ilmenevät seikat puoltavat ehdollisen vankeusrangaistukseen tuomitsemista. Alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta tuomittu vankeusrangaistus tuomitaan yleensä nuorisorangaistuksena tai ehdollisen vankeutena, mutta erittäin painavista syistä alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta voidaan tuomita ehdotonta vankeutta. (Rikoslaki)

Ehdollisen vankeuden yhteydessä voidaan tuomita sakkoa tai yhdyskuntapalvelua, jos tuomioistuin katsoo, ettei pelkkä vankeusrangaistus ole riittävä ja jos tuomittu vankeus on vähintään vuoden pituinen. Yhdyskuntapalvelun kesto vaihtelee 20-90 tuntiin. Alle 21-vuotiaana rikoksensa tehnyt henkilö voidaan tuomita myös valvontaan koeajaksi. (Rikoslaki)

Rikoksesta voidaan tuomita myös pelkästään yhdyskuntapalvelua. Sääntönä tässä on, että maksimissaan kahdeksan kuukauden ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta voidaan tuomita yhdyskuntapalvelua, jos tuomitettavan voidaan katsoa selviytyvän yhdyskuntapalvelusta ja hän on myös itse antanut suostumuksensa tälle. Näiden lisäksi tuomioistuin voi tuomita rikoksista yhteisen vankeusrangaistuksen tai yhteisen sakkorangaistuksen, jos kyseisistä rikoksista tuomittaisiin sakkoa. (Rikoslaki)

Rikoksentekijä menettää valtiolle aina sen hyödyn, jonka hän on rikoksella saanut. Tätä kutsutaan menettämisseuraamukseksi. Hän voi myös menettää esimerkiksi rikoksentekovälineensä, kuten ampuma- tai teräaseen. Menettämisseuraamuksen perusteella voidaan menettää myös esine, joka on tuotettu, valmistettu tai aikaansaatu rikoksella tai kyseinen esine on ollut rikoksen kohteena. Esineen voi menettää myös hän, jolle esine on rikoksen tekemisen jälkeen siirretty, mutta vain on jos esineen saajalla on ollut esimerkiksi perusteltu syy epäillä kyseisen esineen liittyvän rikokseen. (Rikoslaki)

11.1.2.2 Esimerkkejä rikoksista ja rikosten rangaistusmääristä

Rangaistuksen määrään ja tyyppiin vaikuttavat yleensä tehty rikos, sen pitkäkestoisuus, rikoksesta seuranneen seuraamuksen törkeys sekä rikoksen törkeys kokonaisuutena arvioiden. Näin ollen esimerkiksi törkeästä raiskauksesta seuraa kovempi tuomio kuin raiskauksesta. Rikos muuttuu törkeäksi siinä vaiheessa, kun rikoksentekijällä on käytössään esimerkiksi jonkinlainen ase. Seuraavassa esimerkkejä rikoksista, niiden rangaistuksista ja onko kyseisen rikoksen yritys rangaistava.

Taulukko 1. Rikos ja rangaistuksen määrä (Rikoslaki)

Rikos	Rikoksen kuvaus	Onko rikoksen yritys rangaistavaa ?	Rangaistuksen määrä	Rangaistuksen määrä törkeässä rikoksessa
Omankädennoikeuden väärinkäyttö	Henkilö käyttää omankäden oikeutta oikeutensa puolustamiseksi tai toteuttamiseksi esim. varastetun tavarain takaisin saamiseen ilman viranomaisen lupaa	Ei	Sakkoa tai vankeutta max. 6 kk	-
Eläinsuojelurikos	Henkilö kohtelee tahallaan tai törkeällä huolimattomuudellaan eläintä julmasti tai tarpeetonta kipua aiheuttaen esim. jättää ravinnon ja tarpeellisen hoidon antamatta	Ei	Lievisissä tapauksissa sakkoa. <i>Oheisseurauksena</i> voidaan tuomita määräaikainen tai pysyvä eläintenpitokielto	Sakkoa tai vankeutta max. 2 kk. <i>Oheisseurauksena</i> voidaan tuomita määräaikainen tai pysyvä eläintenpitokielto
Raiskaus	Joku pakottaa toisen sukupuoliyhteyteen	Kyllä	Vankeutta 1-6	Vankeutta 2-10

	väkivalloin tai uhkaamalla käyttää väkivaltaa taikka saattaa toisen puolustuskyvyttömään tilaan ja käyttää tätä tilaa hyväkseen ollakseen sukupuoliyhteydessä hänen kanssaan. Raiskaus on törkeä, jos se esim. tehdään erityisen raa’asti, sillä aiheutetaan uhrille vaikea ruumiinvamma, tekoon osallistuu useampia henkilöitä tai siinä käytetään ampuma- tai teräasetta. Samalla teon on oltava myös kokonaisuutena arvostellen törkeä.		vuotta	vuotta
Tappo ja murha	Tapossa joku tappaa toisen. Murhassa tämä tappo on tehty esimerkiksi harkiten, erityisen raa’asti tai on tapettu virkamies, joka on ollut ylläpitämässä järjestystä tai turvallisuutta virkansa puolesta tai virkatoimen vuoksi. Samalla teon on oltava myös kokonaisuutena arvostellen törkeä	Kyllä	Taposta vähintään 8 vuotta <i>määräaikaista</i> vankeutta	Murhasta <i>elin-kaudeksi</i> vankeutta
Pahoinpitely	Joku tekee toiselle ruumiillisella väkivallalla tai muulla tavoin vahinkoa toisen terveydelle, aiheuttaa toiselle kipua tai asettaa toisen esimerkiksi tiedottomaan tilaan. Voidaan katsoa myös lieväksi pahoinpitelyksi, jos teko on kokonaisuutena arvostellen vähäinen	Kyllä	Sakkoa tai vankeutta max. 2 vuotta. Lievästä pahoinpitelystä sakkoa	Vankeutta 1-10 vuotta
Tappeluun osallistuminen	Joku osallistuu tappeluun tai hyökkäykseen, johon useat ottavat osaa ja jossa muun muassa aiheutetaan tahallaan jollekulle vaikea ruumiinvamma	Ei	Sakkoa tai vankeutta max. 2 vuotta	-
Vaaran aiheuttaminen	Joku aiheuttaa tahallisella tai törkeällä huolimattomuudella vakavan vaaran toisen hengelle tai terveydelle	Ei	Sakkoa tai vankeutta max. 2 vuotta	-
Heitteillepano	Jos joku aiheuttaa toisen avuttoman tilan tai jättää tällaiseen tilaan sellaisen henkilön, josta hän on velvollinen huolehtimaan, aiheuttaen samalla vaaran avuttomassa tilassa olevan hengelle tai terveydelle	Ei	Sakkoa tai vankeutta max. 2 vuotta	.
Pelastustoimen	Se joka ei hanki tai anna hengenvaarassa tai vakavassa terveyden vaarassa olevalle	Ei	Sakkoa tai	-

laimin- lyönti	apua, sillä laajuudella kuin häneltä voidaan olettaa, syyllistyy pelastustoimen laiminlyöntiin		vankeutta max. 6 kk	
Liikenne- turvalli- suuden vaaranta- minen	Sekä tahallinen että huolimattomuudella rikottu tieliikenne- tai ajoneuvolaki otetaan huomioon	Ei	Sakkoa tai vankeutta max. 6 kk	Vähintään 30 päiväsakkoa tai vankeutta max. 2 vuotta
Rikos	Rikoksen kuvaus	Onko rikoksen yritys rangaistavaa ?	Rangaistuksen määrä	Rangaistuksen määrä törkeässä rikoksessa
Rattijuopu- mus	Henkilö kuljettaa moottorikäyttöistä ajoneuvoa niin, että hänen verensä alkoholipitoisuus on vähintään 0,5 promillea tai hänellä on vähintään 0,22 milligrammaa alkoholia litrassa uloshengitysilmaa sekä se joka kuljettaa moottorikäyttöistä ajoneuvoa huumausaineen tai jonkin muun huumaavan aineen vaikutuksen alaisena. <i>Törkeässä</i> rattijuopumuksessa samat rajat ovat vähintään 1,2 promillea ja 0,53 milligrammaa tai että huumaavan aineen käytön vuoksi hänen ajokykynsä on huonontunut merkittävästi	Ei	Sakkoa tai vankeutta max. 6 kk	Vähintään 60 päiväsakkoa tai vankeutta max. 2 vuotta
Kulkuneu- von luovut- taminen juopu- neelle	Henkilö luovuttaa ajoneuvon juopuneelle	Ei	Sakkoa tai vankeutta max. yksi vuosi	-
Kulkuneu- von kuljet- taminen ilman ajo- oikeutta tai vaadit- tavaa pä-	Henkilö kuljettaa kulkuneuvoa ilman ajo-oikeutta tai ilman vaadittavaa pätevyyttä osoittavaa lupakirjaa	Ei	Sakkoa tai vankeutta max. 6 kk	-

tevyyttä				
Liikenne- pako tieliikenteessä	Henkilö on osallisena liikenneonnettomuudessa, mutta laiminlyö velvollisuutensa pysäyttää ja auttaa vahingoittuneita	Ei	Sakkoa tai vankeutta max. yksi vuosi	-
Liikenne- juopumus moottoritolalla ajoneuvolla	Joku aiheuttaa tienkäyttäjänä vaaraa toisen turvallisuudelle kuljettamalla moottoritonta ajoneuvoa alkoholin tai muun huumaavan aineen vaikutuksen alaisena	Ei	Sakkoa tai vankeutta max. 3 kk	-
Kotirauhan rikkominen	Henkilö esimerkiksi oikeudettomasti tunkeutuu tai menee salaa kotirauhan suojaamaan paikkaa tai jää sinne poistumiskiellosta huolimatta taikka rikkoo toisen kotirauhaa metelöimällä, heittelemällä esineitä, soittamalla puheluita tai muulla vastaavalla tavalla. Törkeässä rikoksessa tekijä on esimerkiksi varustautunut aseella	Ei	Sakkoa tai vankeutta max. 6 kk	Sakkoa tai vankeutta max. 2 vuotta
Vapaudenriisto	Joku riistää toiselta oikeudettomasti liikkumisvapauden tai eristää toisen ympäristöstä, joko sulkemalla sisään, sitomalla, kuljettamalla kohonkin tai muulla tavalla. Vapaudenriisto on törkeä, jos esim. sillä aiheutetaan vakavaa vaaraa toisen hengelle, siinä käytetään erityistä julmuutta tai vapaudenmenetys kestää yli 3 vuorokautta. Teon on oltava samalla myös kokonaisuutena arvostellen törkeä.	Ei	Sakkoa tai vankeutta max. 2 vuotta. <i>Tuottamuksellisesti rikoksessa sakkoa tai</i> max. 6 kk vankeutta	Vankeutta 4 kk - 4 vuotta
Varkaus	Joku anastaa toisen hallussa olevaa irtainta omaisuutta. Teko on törkeä, jos esimerkiksi kohteena oleva omaisuus on erittäin arvokasta, uhrille aiheutetaan erittäin tuntuva vahinko, tekijä käyttää hyväksi uhrin tilaa, teossa käytetään ampuma-asetta tai muuta vaarallista välinettä taikka tekijä murtautuu asuttuun asuntoon. Teon on oltava myös kokonaisuutena arvostellen törkeä.	Kyllä	Sakkoa tai vankeutta max. 1,5 vuotta	Vankeutta 4 kk - 4 vuotta
Moottorikulkuneuvon	Henkilö ottaa luvattomasti käyttöönsä moottorikäyttöisen kulkuneuvon	Kyllä	Sakkoa tai	Vankeutta 4 kk - 4 vuotta

käyttövarkaus			vankeutta max. 1,5 vuotta. Lievästä rikoksesta sakkoa	
Ryöstö	Henkilö anastaa toisen hallusta omaisuutta tai pakottaa toisen luopumaan taloudellisesta edustaan käyttämällä tai uhkaamalla käyttää välitöntä väkivaltaa uhriaan kohtaan. Rikos on törkeä jos siinä esimerkiksi aiheutetaan tahallisesti toiselle ruumiinvamma tai rikoksessa käytetään hengenvaaralliseksi luokiteltavaa asetta, ja rikoksen on oltava myös kokonaisuutena arvostellen törkeä	Kyllä	Vankeutta 4 kk - 6 vuotta	Vankeutta 2-10 vuotta
Rikos	Rikoksen kuvaus	Onko rikoksen yritys rangaistavaa ?	Rangaistuksen määrä	Rangaistuksen määrä törkeässä rikoksessa
Vahingonteko	Joku oikeudettomasti vahingoittaa tai hävittää toisen omaisuutta taikka vahingoittaakseen toista oikeudettomasti esim. kätkee tai turmelee jonkin tietovälineelle tallennetun tallennuksen. Vahingonteko on törkeä, jos sillä aiheutetaan esim. erittäin suurta taloudellista vahinkoa tai aiheutetaan huomattavaa vahinkoa historiallisesti arvokkaalle omaisuudelle. Teko on törkeä myös jos se on tehty osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa. Samalla teon on oltava myös kokonaisuutena arvioiden törkeä	Vahingonteko, joka aiheutetaan tietovälineelle tallennetulle tallennukselle kyllä, törkeän rikoksen yritys kyllä	Sakkoa tai vankeutta max. yksi vuosi. Lievissä tapauksissa sakkoa	Vankeutta 4 kk - 4 vuotta
Petos	Joku pyrkii hankkimaan itselleen tai toiselle oikeudetonta taloudellista hyötyä taikka vahingoittamaan toista käyttämällä erehdystä hyväksi tai erehdyttämällä, jolloin hän saa toisen esimerkiksi tekemään jotain, joka aiheuttaa erehtyneelle taloudellista vahinkoa. Petoksesta on kyse myös silloin, kun joku puuttuu jollain tavoin tietojärjestelmän	Kyllä	Sakkoa tai vankeutta max. 2 vuotta lievästä teosta sakkoa	Vankeutta 4 kk - 4 vuotta

	toimintaan, aiheuttaen tietojenkäsittelyn lopputuloksen vääristymisen ja näin aiheuttaa toiselle taloudellista vahinkoa. Petos on törkeä esim. silloin, kun aiheutetaan huomattavaa vahinkoa tai käytetään hyväksi toisen erityistä heikkoutta. Samalla teon on oltava myös kokonaisuutena arvioiden törkeä. Petos on taas lievä, jos teko on kokonaisuutena arvioiden lievä			
Väärennys	Joku valmistaa esimerkiksi vääran asiakirjan tai esimerkiksi käyttää väärennettyä todistuskappaletta vääranä todisteena. Väärennys on törkeä, jos todistuskappale on esimerkiksi erityisen merkityksellinen tai väärennyksen tekemisen on erityisen suunnitelmallista. Samalla teon on oltava myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Väärennys voi olla myös lievä, jos se on kokonaisuutena arvostellen vähäinen.	Kyllä	Sakkoa tai vankeutta max. 2 vuotta. Lievästä teosta sakkoa	Vankeutta 4 kk - 4 vuotta
Laiton uhkaus	Joku uhkaa toista rikoksella esimerkiksi nostamalla aseensa toista vastaan, sellaisissa olosuhteissa, että uhatulla on perusteltua syytä pelätä oman tai toisen henkilökohtaisen turvallisuuden puolesta taikka perusteltua syytä pelätä omaisuuden olevan vakavassa vaarassa	Ei	Sakkoa tai vankeutta max. 2 vuotta	-

11.1.2.3 Turvallisuusalan rikosoikeudellinen vastuu ja rikkomusten kohteena oleminen

Järjestyksenvalvojalle ja vartijalle on annettu yleensä vain virkamiehille kuuluvia toimivaltuuksia, kuten esimerkiksi henkilön tarkastus ja kiinniotto-oikeus, jonka vuoksi heidän katsotaan olevan teoistaan laajemmassa vastuussa kuin tavalliset kansalaiset. Tämä rikosoikeudellinen virkavastuu on kuitenkin voimassa vain silloin, kun järjestyksenvalvoja suorittaa tehtäviään. Samanaikaisesti järjestyksenvalvojalla on erityinen rikosoikeudellinen suoja, sillä järjestystä ylläpitävän henkilön vastustamisesta tuomitaan rangaistus. (Jv-koulutusmateriaali)

Järjestyksenvalvoja voidaan tuomita *järjestyksenvalvontarikkomuksesta* sakkoon, jos hän:

- laiminlyö laissa olevien asetusten ja määräysten sekä viranomaisten antamien käskyjen noudattamisen
- jättää noudattama jo kuvailtuja toimintavelvollisuuksiaan
- ei noudata kiinni otetuille tarkoitetun säilytystilan tarkistuttamisvelvollisuutta, laiminlyö säilöönottoilmoituksen tekemisen tai sen toimittamisen poliisilaitokselle
- rikkoo säännöksiä, jotka koskevat koiran mukana pitämistä tai voimankäyttövälineiden kantamista tai niiden kantamistapaa
- ei pidä mukanaan järjestyksenvalvojakorttia tai sen virkaa toimittavaa todistusta järjestyksenvalvojaksi hyväksynnästä suorittaessaan tehtäviään eikä esitä näitä pyynnöstä
- ei luovuta järjestyksenvalvojakorttia, kun hyväksyminen järjestyksenvalvojaksi on peruttu
- ei nouda järjestyksenvalvojankortin kaksoiskappaletta, alkuperäisen hävittyä, rikkouduttua tai sen tietojen muututtua
- laiminlyö järjestyksenvalvojan tunnuksen käytön tai käyttää tätä erehdyttävästi muistuttavaa merkkiä, tunnusta tai asua

Näistä rikkomuksista voidaan tuomita myös muutakin kuin sakkoa, jos tehdystä teosta on laissa säädetty ankarampi rangaistus. (Laki järjestyksenvalvojista)

Järjestyksenvalvontarikkomuksesta tuomitaan myös se, joka:

- asettaa järjestyksenvalvojaksi henkilön, joka ei ole suostunut tehtävään, ja jolla ei ole voimassa olevaa hyväksymistä järjestyksenvalvojaksi
- toimii järjestyksenvalvojana lain vastaisesti
 - tämä säännös koskee poliisimiestä ja rajavartiomiestä sekä tullivalvontaa tai tullirikostorjuntaa suorittavaa tullimiestä
- käyttää järjestyksenvalvojan tunnusta tai sitä erehdyttävästi muistuttavaa tunnusta tai merkkiä, ilman, että hänellä on voimassa oleva hyväksyminen järjestyksenvalvojaksi
- järjestää järjestyksenvalvojakoulutusta tai toimii siinä kouluttaja, vaikkei kouluttajana toimivalla ole voimassa olevaa hyväksyntää toimia tällaisena kouluttajana

(Laki järjestyksenvalvojista)

Kyse on *vartioimisliikerikoksesta* silloin, kun joku harjoittaa vartioimisliiketoimintaa ilman lupaa tai ottaa vastaan kielletyn toimeksiannon, joka sisältää sitoumuksen pitää yllä yleistä järjestystä ja turvallisuutta. Tästä rikoksesta tuomiona on sakkoa tai vankeutta enintään

kuusi kuukautta. Kyseessä on *vartioimisliikerikkomus*, jos vartioimisliiketoiminnan harjoittaja tahallisesti tai huolimattomuudella:

- laiminlyö kirjallisen muutosilmoituksen ilmoittamisen sisäasiainministeriölle
 - muutosilmoitus voi koskea esimerkiksi toimipaikan perustamista
- laiminlyö toimeksiantosopimuksen tekemisen
- laiminlyö tapahtumailmoituksen tekemisen
 - tapahtumailmoitus sisältää tiedot toimenpiteisiin johtaneista tilanteista
- laiminlyö henkilöstötiedoston pitämisen ja säilyttämisen
 - henkilöstötiedosto sisältää tiedot vastaavista hoitajista ja vartioista
- laiminlyö työvuorotiedoston pitämisen
- laiminlyö toimintaohjeita koskevan velvollisuuden
 - laiminlyönti voi liittyä toimintaohjeiden tekemiseen, laatimiseen, nähtävilläpitoon tai säilyttämiseen
 - toimintaohjeista on löydettävä ohjeet, joiden avulla vartija pystyy hoitamaan tehtävänsä oikein ja turvallisesti, ja vartijoilla on oltava mahdollisuus perehtyä näihin ohjeisiin
- laiminlyö tekemästä ilmoitusta, joka pitää tehdä toimeksiantajalle silloin, kun vartioimisliike on antanut saamansa vartioimistehtävän osaksi toisen vartioimisliikkeen tehtäväksi tai tekee tämän ilmoituksen vasta tehtävän aloittamisen jälkeen
- laiminlyö sen ilmoituksen tekemisen, joka pitää tehdä aseenkäyttöpaikan poliisille aina silloin, kun vartija on vartioimistehtävässä käyttänyt ampuma-asetta
- antaa vartijan käytettäväksi asuja, jotka eivät täytä asuille asetettuja ulkonäkö vaatimuksia, kuten muun muassa, että asusta käy ilmi käyttäjän olevan vartija sekä minkä vartioimisliikkeen palveluksessa kyseinen vartija on, ja asun on erotuttava muista muiden tahojen käyttämistä virkapuvuista ja sotilaspuvuista
- harjoittaa vartioimisliiketoimintaa ilman vastaavaa hoitajaa, jolla on voimassa oleva hyväksyminen toimia kyseisessä tehtävässä.
- rikkoo kieltoa, joka kieltää vartioimisliiketoiminnassa tai vartioimistehtävässä vaikeuttamasta poliisin toimintaa esimerkiksi rikosten ennalta estämistä, selvittämistä ja syyteharkintaan saattamista
- rikkoo määräystä, jonka perusteella vartioimistehtäviä saa teettää vain sellaisella henkilöllä, jonka hyväksyminen vartijaksi on voimassa taikka ei noudata henkilömääriin kohdistuvaa määräystä, jonka mukaan vartioimisliikkeellä saa olla palveluksessaan väliaikainen vartija jokaista alkavaa kolmea varsinaisen vartijan koulutuksen saanutta vartioimistehtäviä suorittavaa vartijaa kohti

Näistä rikkomuksista tuomitaan sakkorangaistukseen, ellei muualla laissa ole säädetty teosta ankarampaa rangaistusta. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Vartioimisliikerikkomuksesta tuomitaan myös vastaava hoitaja, joka tahallaan päättää voimankäyttövälineiden kantamisesta ilman, että vartijan työtehtävät vaativat näiden välineiden kantamista tai määrää voimankäyttövälineitä kantamaan sellaisen vartijan, jolla ei ole näiden kantamiseen tarvittavaa koulutusta tai vartija on väliaikainen vartija. Vastaava hoitaja tuomitaan vartioimisliikerikkomuksesta myös silloin, jos hän tahallaan päättää koiran mukana pitämisestä ilman, että koira on tarpeen vartijan työtehtävien kannalta tai koira ei täytä työtehtävissä mukana olevalle koiralle asetettuja vaatimuksia esimerkiksi ikänsä ja hallintansa puolesta tai koira pitää mukanaan väliaikainen vartija. Vastaavasti vastaava hoitaja tuomitaan myös niissä tapauksissa, kun hän tahallaan päättää, että vartijan asua saa käyttää vartioimistehtävien ulkopuolella tai antaa luvan ilman perustetta olla käyttämättä vartijan asua vartioimistehtävissä taikka ettei vartijoiden asujen täydy olla yhdenmukaisia. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Myös vartija voidaan tuomita vartioimisliikerikkomuksesta jos hän tahallaan tai huolimattomuudesta:

- rikkoo kieltoa, joka kieltää vartioimistehtävässä vaikeuttamasta poliisin toimintaa esimerkiksi rikosten ennalta estämistä, selvittämistä ja syyteharkintaan saattamista
- laiminlyö tekemästä ilmoituksen poliisille tietoonsa tulleesta rikoksesta esimerkiksi raiskauksesta, ryöstöstä tai törkeästä huumausainerikoksesta silloin, kun perustetta ilmoituksen tekemättä jättämiselle ei ole eli vartija ei rikoksen yhteydessä joudu antamaan ilmi esimerkiksi perheenjäsentään
- laiminlyö tapahtumailmoituksen laatimista koskevan velvollisuuden, kuten jättää ilmoituksen laatimatta, ei sisällytä siihen omia tapahtumaan liittyviä omia havaintojaan ja toimenpiteitään tai vaadittuja tietoja toimenpiteiden kohteina olleista henkilöistä
- laiminlyö ilmoittamasta toimenpiteen kohteena olevalle tai tämän edustajalle henkilöön kohdistuvan toimenpiteen perusteen silloin, kun perusteen ilmoittamiselle ei ole estettä esimerkiksi sen kohteena olleen henkilön tilan vuoksi
- käyttää asuja, jotka eivät täytä vartijan asuille asetettuja ulkonäkö vaatimuksia
 - asusta käy ilmi käyttäjän olevan vartija sekä minkä vartioimisliikkeen palveluksessa kyseinen vartija on, ja asun on erotuttava muista muiden tahojen käyttämistä virkapuvuista ja sotilaspuvuista
 - asun on oltava siisti ja asianmukainen
- jättää vartioimistehtävissä käyttämättä vartijan pukua ilman perustetta tai käyttää sitä vartioimistehtävien ulkopuolella

- kantaa voimankäyttövälineitä mukanaan ilman, että työtehtävät vaativat näiden välineiden kantamista taikka kantaa välineitä ilman, että on suorittanut tarvittavan koulutuksen ja osoittanut vuosittain omaavansa tarvittavan taidon kyseisten välineiden kantamiseen
- laiminlyö voimankäyttövälineiden kantamisen asunsa alla tai umpikoteloissa taikka ei muuta kuin vartijan asua käyttäessään kanna niitä niin, etteivät välineet ole ulkopuolisen havaittavissa
- pitää koira mukanaan ilman, että koira on tarpeen työtehtävien kannalta tai käyttää koira, joka ei täytä työtehtävissä mukana olevalle koiralle asetettuja vaatimuksia esimerkiksi ikänsä ja hallintansa puolesta
- laiminlyö pitämästä vartijakorttia mukanaan ja sen esittämisen pyydetessä taikka ei luovuta korttia, kun vartijaksi hyväksyminen on peruttu tai saadessaan uuden kortin vanhan kortin voimassaoloaikana

Vartioimisliikerikkomuksesta tuomitaan myös sellainen henkilö, joka kuuluu poliisiin, tullilaitoksen tai rajavartiolaitoksen henkilöstöön ja joka tahallaan osallistuu vartioimisliiketoimintaan, toimii vastaavana hoitaja tai suorittaa ansiotarkoituksessa vartioimistehtäviä, sillä laki turvallisuuspalveluista kieltää tällaisten henkilöiden osallisuuden vartioimisliiketoimintaan. Tämän lisäksi vartioimisliikerikkomuksesta on kyse, jos edellä mainitut henkilöt oikeudettomasti käyttävät vartijan asua. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Turvasuojausrikkomus tarkoittaa sitä, että:

- turvasuojaustoiminnan harjoittaja tahallisesti tai huolimattomuudella rikkoo kieltoa teettää hyväksymistä vaativia turvasuojaustehtäviä vain sellaisella palkollisellaan, jolla on voimassa hyväksyminen turvasuojaajaksi
- turvasuojaaja laiminlyö tahallisesti tai huolimattomuudella turvasuojaajakortin mukana pitämisen, sen esittämisen taikka luovuttamisen poliisille, kun turvasuojaajaksi hyväksyminen on peruutettu tai turvasuojaajalle on luovutettu uusi turvasuojaajakortti edellisen kortin voimassaoloaikana
- joku tahallisesti suorittaa turvasuojaustehtäviä sellaisella palveluksessaan olevalla, jolla ei ole voimassa olevaa hyväksymistä toimita turvasuojaajana

Näiden kieltojen rikkoja on tuomittava sakkoon. (Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista)

Järjestyksenvalvojan tai vartijaan kohdistuva väkivalta tai sillä uhkaaminen tuomitaan *järjestyä ylläpitävän henkilön vastustamisena*, jos tähän tekoon tai uhkaukseen syyllistyneen henkilön tarkoitusperänä on ollut estää järjestyksenvalvojaa tai vartijaa

suorittamasta hänelle lain tai asetuksen perusteella kuuluvaa tehtävää. Sama rikos on kyseessä myös silloin, jos henkilö on muutoin yrittänyt estää järjestyksenvalvojan tai vartijan tehtävän suorittamisen. Tällöin rikoksentekijä on tuomittava sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi, ellei teosta ole säädetty laissa ankarampaa rangaistusta. (Rikoslaki)

11.1.3 Rikoksen vanheneminen

Rikoksen vanhentumisella tarkoitetaan sitä, ettei vanhentuneesta rikoksesta voida enää tuomita rangaistusta. Rikoksen vanhentumisnopeuteen vaikuttaa se, kuinka paljon tehdystä rikoksesta on säädetty rangaistusta. Tämän vuoksi myös tehty rikos vaikuttaa epäsuorasti vanhentumisaikaan. Rikokset, joista tuomittaisiin elinkautista vankeutta, eivät kuitenkaan vanhene.

Taulukko 2. Rikoksen vanhentuminen (Rikoslaki)

<i>Rangaistuksen pituus</i>	<i>Vanhentumisaika</i>
yli kahdeksan vuotta määräaikaista vankeutta	20 vuotta
2-8 vuotta vankeutta	10 vuotta
1-2 vuotta vankeutta	5 vuotta
enintään vuosi vankeutta tai sakkoa	2 vuotta

Näitä vanhentumisaikoja ei kuitenkaan noudateta esimerkiksi luonnonsuojelurikoksissa, joissa vanhentumisaika on 10 vuotta eikä virkarikoksissa, joiden vanhentumisaika on viisi vuotta. (Rikoslaki)

Vanhentumisaika lasketaan rikoksen tekopäivästä ja vanhentuminen katkeaa esimerkiksi, kun syytetty on saanut tiedoksi haasteen. Haasteen saamiseksi on ensinnäkin nostettava syyte, jonka syyttäjä nostaa haastehakemuksella. Tuomioistuimien vastaus haastehakemuksen mukaisesta haastamisesta. (Rikoslaki)

11.2 Rikosprosessi

Seuraavassa käsitellään rikosprosessi esitutkinnasta ehdonalaiseen vapauteen.

11.2.1 Esitutkinta

Kun on syytä epäillä, että rikos on tapahtunut, aloitetaan esitutkinta. Esitutinnan suorittaa poliisi tai muu viranomainen, mutta yleisimmin tutkinnan suorittaa poliisi. Kun poliisille on tullut tutkittavaksi rikos, josta voidaan epäillä jotakuta rikoksentekijäksi, poliisin on pääasiassa ilmoitettava tästä syyttäjälle. Tutkittavalle asialle tulee määrätä tutkinnanjohtaja, joka on vastaa tutkinnan etenemisestä. (Esitutkintalaki)

Esitutkinnassa selvitetään rikos ja siihen liittyvät seikat, kuten teko-olosuhteet sekä rikoksella aiheutettu vahinko ja siitä saatu hyöty. Tutkinnassa selvitetään myös rikoksen asianosaiset eli ne, jotka ovat osallisia rikolliseen tekoon esimerkiksi uhrina ja oletettuna tekijänä.

Esitutkinta on suoritettava ilman viivytystä ja siinä on otettava selville ja huomioon kaikki seikat ja todisteet, mutta tutkinnasta ei saa aiheutua kenellekään tarpeetonta vahinkoa tai haittaa, joitte kukaan esimerkiksi joudu aiheettomasti epäilyn alaiseksi. Tällä halutaan taata muun muassa se, ettei kenenkään oikeuksiin puututa enempää kuin on välttämätöntä. (Esitutkintalaki)

Esitutkintaan voidaan kutsua henkilöitä kuultavaksi, jos voidaan katsoa, että heidän kuulemisensa on asiassa tarpeellista heidän tietojensa vuoksi. Kuultavaksi kutsutut voivat olla esimerkiksi todistajia. Tämän lisäksi tutkinnanjohtaja voi tarpeen mukaan hankkia asiassa asiantuntijalausuntoja. Silminnäkijöitä voidaan kuulla rikospaikalla tai poliisi voi määrätä heidät saapumaan myöhemmin kuultavaksi. Kuultavaksi kutsuttu henkilö voidaan myös noutaa kuulemista varten, jos hän on jättänyt saapumatta kuulusteluun tai jos voidaan katsoa todennäköiseksi, ettei hän tule noudattamaan kutsua ja näin ollen voisi aiheuttaa haittaa esitutkinnalle esimerkiksi hävittämällä todisteita. (Esitutkintalaki) Myös epäilty voidaan ottaa kiinni esitutkinnan ajaksi ja häntä voidaan pitää kiinniotettuna ja sen jälkeen vangittuna tuomioistuimen päätöksen perusteella oikeudenkäynnin ajan. (Pakkokeinolaki). Tehdyistä kuulusteluista laaditaan kuulustelupöytäkirja (Esitutkintalaki).

Kuulusteltavan on pysyttävä totuudessa vastatessaan kysymyksiin ja muutoinkin kertoessaan asiasta. Muille kuin epäilylle on tehtävä selkoa totuusvelvollisuudesta sekä rangaistushasta, joka on säädetty perättömästä lausumasta (Esitutkintalaki). Perättömästä lausumasta voidaan tuomita sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta (Rikoslaki). Kuulusteltava on myös velvollinen antamaan esitutkinnan kannalta merkityksellisen todistusaineiston, joka hänellä on hallussaan (Esitutkintalaki).

Jos asianomistaja haluaa, että syyttäjä ajaisi oikeudessa hänen vahingonkorvausvaatimuksensa, tulee esitutkinnassa selvittää myös nämä yksityisoikeudelliset vaatimukset. Esitutkinnassa selvitetään esimerkiksi, miten mahdollinen rikoksella saatu omaisuus saataisiin palautettua omistajalle sekä kaikki muut tarvittavat seikat, jotka voivat vaikuttaa syytteestä päättämiseen. Tämän lisäksi tutkinnan suorittajien tulee selvittää,

suostuvatko asianomistaja ja rikoksesta epäilty, että asia käsitellään kirjallisessa menettelyssä, joka on mahdollista jäljempänä mainituin edellytyksin. Asiassa voidaan suorittaa myös suppea esitutkinta, jos asia on yksinkertainen ja selvä eikä teosta odoteta ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa. Suppeassa esitutkinnassa ei ole tutkinnanjohtajaa ja kuulustelukertomuksiin kirjataan vain lausuman pääsisältö. Joskus esitutkintaa ei suoriteta ollenkaan, se keskeytetään tai lopetetaan, ja silloin tästä päätöksestä ilmoitettava asianomistajille ja asianosaisina kuulustelluille, ja ilmoituksen tekee tutkinnanjohtajan. (Esitutkintalaki)

Esitutkinnan valmistumisen jälkeen asia toimitetaan esitutkintapöytäkirjan tai rangaistusmääräyslomakkeen kera syyttäjälle syyteharkintaa tai rangaistusmääräyksen antamista varten, jos tutkinnassa on selvinnyt, että rikos on tehty. Syyttäjä suorittaa saamansa materiaalin perusteella syyteharkinnan eli viekö hän asian oikeuteen vai tekeekö syyttämättäjäättämisspäättöksen. (Esitutkintalaki)

11.2.1.1 Syyteoikeudesta

Syyttäjä on valtion viranomainen, jonka tehtävänä on pitää huolta siitä, että rikoksista seuraa lain mukainen seuraamus, ja hän hoitaa myös syyteharkinnan. Yleisiä syyttäjiä ovat:

- valtakunnan syyttäjä
- apulaisvaltakunnan syyttäjä
- valtiosyyttäjä
- kihlakunnan syyttäjä
- Ahvenanmaalla Ahvenanmaan maakunnansyyttäjä

Syyttäjästä käytetään myös nimeä virallinen syyttäjä. (Kerttula ym. 2008, 161)

Rikosasioissa syytteen nostaminen kuuluu pääasiassa viralliselle syyttäjälle. Hänen onkin nostettava syyte, jos on todennäköisiä syitä, jotka tukevat rikoksesta epäillyn syyllisyyttä. Tällöin syyttäjän on toimitettava kirjallinen haastehakemus käräjäoikeuden kansliaan. Jos kyseessä on asianomistajarikos, syyttäjä ei kuitenkaan saa nostaa syytettä ilman asianomistajan lupaa. Asianomistaja rikoksissa on yleensä kyse esimerkiksi vähäisistä rikoksista. Jos syyttäjä päättää jättää syytteen nostamatta, asianomistaja voi nostaa itse syytteen. (Kivelä & Nordell 2005, 447) Näin toimiessaan, asianomistajan on ilmoitettava tuomioistuimelle kirjallisesti ottavansa syytteen ajakseen. Tämä ilmoitus on toimitettava tuomioistuimelle 30 päivän kuluessa siitä, kun sai tiedon, ettei virallinen syyttäjä nosta

syytettä tai muuten asianomistaja menettää syyteoikeutensa. (Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa)

Asianomistaja voi yhtyä virallisen syyttäjän syytteeseen. Hänellä on oikeus myös yhtyä toisen asianomistajan nostamaan syytteeseen. Asianomistaja menettää syyteoikeutensa myös silloin, kun hän peruuttaa syytteensä tai luopuu syytteen nostamisesta tai sen ajamisesta.

Asianomistajarikoksissa syyttäjä ei saa nostaa asiassa syytettä, jos asianomistaja on perunut syyttämispyyntönsä ennen kuin syyttäjä on nostanut syytteen. Samalla asianomistaja perumisen johdosta menettää oikeutensa esittää rikoksen johdosta uutta syyttämispyyntöä. (Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa)

11.2.1.2 Syytteen vireillepanosta

Syyte nostetaan pääasiassa niin, että syyttäjä toimittaa kirjallisen haastehakemuksen käräjäoikeuden kansliaan. Rikosasia tulee vireille haastehakemuksen saapuessa kansliaan. Haastehakemuksessa tulee ilmoittaa muun muassa asianomistaja ja mahdolliset syyttäjän ajamat asianomistajan vaatimukset, vastaaja ja se rikos josta häntä syytetään, syytteenalainen teko ja siihen liittyvät tiedot, vaadittavat rangaistus- ja muut vaatimukset sekä todisteet, joihin vedotaan ja mitä niillä aiotaan näyttää toteen. Syyttäjän tulee toimittaa tuomioistuimelle normaalisti jo haastehakemuksen yhteydessä muun muassa esitutkintapöytäkirja sekä kaikki asiaan liittyvät todisteet. Haaste ja haastehakemus tulee antaa vastaajalle tiedoksi hyvissä ajoin, ja haasteessa häntä kehoitetaan antamaan vastauksensa muun muassa häntä vastaan esitettyihin vaatimuksiin. (Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa)

Joissakin tapauksissa pääkäsittely on pidettävä määrättyssä ajassa siitä, kun rikosasia on tullut vireille, esimerkiksi silloin, kun vastaaja on vangittuna. Pääkäsittelyyn tulee kutsua syyttäjä, vastaaja ja asianomistaja, jonka vaatimuksia syyttäjä ei aja sekä oikeudenkäyntiavustaja ja tukihenkilö. Kutsussa on ilmoitettava muun muassa, missä ja milloin istunto pidetään. (Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa)

11.2.2 Oikeudenkäynnistä

Yleiset tuomioistuimet ja asian käsittelyjärjestys selviävät kuvasta 4.

Kuva 4. Tuomioistuimet (Kivelä ja Nordell 2005)

Yleisissä tuomioistuimissa käsitellään riita- ja rikosasiat (Kivelä & Nordell 2005, 296).

Käräjäoikeus toimii ensimmäisenä oikeusasteena ja sen tuomiopiirinä on yksi tai useampi kunta. Käräjäoikeuteen saapuvat asiat käsitellään istunnossa tai kansliassa.

(Oikeudenkäymiskaari)

Käräjäoikeuden oikeuden jäseninä ovat laamanni ja käräjätuomari, jotka ovat tuomioistuimen lainoppineet jäsenet sekä maallikkotuomareina lautamiehet. Käräjäoikeuden tavallisimmat kokoonpanovaihtoehdot ovat:

- puheenjohtajana tuomari ja kolme lautamiestä
- kolme tuomaria, joista yksi toimii puheenjohtajana
- puheenjohtaja yksin

Esimerkiksi vakavia rikosasioita käsitellään tuomarin ja kolmen lautamiehen kokoonpanossa. Kun rikosasiaa ratkaistaan kirjallisessa menettelyssä, käräjäoikeus on päätösvaltainen yhden tuomarin kokoonpanossa. (Oikeudenkäymiskaari)

11.2.2.1 Rikosasian pääkäsittely käräjäoikeudessa

Käsittelyn aluksi syyttäjän ja asianomistajan on esitettävä vaatimuksensa sekä lyhyesti ne perusteet, joihin vaatimukset perustuvat. Tämän jälkeen vastaaja voi ilmoittaa lyhyesti kantansa syyttäjän ja asianomistajan esittämiin vaatimuksiin. Seuraavaksi syyttäjän ja asianomistajan on perusteltava tarkemmin kantansa, ja vastaajalla on oikeus lausua vastapuolen perustelujen johdosta. Tämän jälkeen on otettava vastaan todistelu, jossa voidaan kuulla muun muassa todistajia. Viimeiseksi asianosaisten on esitettävä loppulausuntonsa, jossa he voivat esittää käsityksensä vastaajan syyllisyydestä sekä rikoksen seuraamuksesta. (Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa)

11.2.2.2 Muutoksenhaku

Käräjäoikeuden ratkaisuun haetaan muutosta valittamalla hovioikeuteen. Jos muutoksenhakua ei ole erikseen kielletty, käräjäoikeuden tuomioon saa hakea muutosta valittamalla. Halutessaan hakea muutosta päätökseen asiaan osallisen on tehtävä tuomioistuimelle määräajassa tyytymättömyyden ilmoitus, jonka jälkeen hän saa valitusosoituksen ja jonka ohjeiden mukaan valitus päätöksestä tulee osoittaa hovioikeudelle. (Oikeudenkäymiskaari)

Kun asia on käsitelty hovioikeudessa, päätökseen tyytymätön voi valittaa hovioikeiden ratkaisusta korkeimpaan oikeuteen. Korkeimmalta oikeudelta on pyydettävä valituslupa valittaa hovioikeuden ratkaisuun. Jos valituslupaa ei myönnetä, hovioikeuden ratkaisu jää voimaan. Muutoin korkein oikeus käsittelee asian ja antaa siinä oman ratkaisunsa. (Oikeudenkäymiskaari)

11.2.2.3 Kirjallinen menettely

Jotkin asiat voidaan ratkaista kirjallisessa menettelyssä. Kirjallisessa menettelyssä voidaan ratkaista asiat, joista ei ole säädetty syytteessä mainittujen seikkojen vallitessa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta. Samalla on vaatimuksena, että vastaaja tunnustaa syyllisyytensä syytteen alaiseen tekoon ja hänen on täytynyt olla teon tehdessään täysi-ikäinen. Vastaajan sekä asianomistajan on myös annettava suostumuksensa asian käsittelylle kirjallisessa menettelyssä. Näiden vaatimusten lisäksi pääkäsittelyn toimittamisen on oltava kokonaisuutena arvioiden tarpeeton. Kirjallisessa menettelyssä on otettava huomioon myös se, ettei tässä menettelyssä ratkaistusta asiasta voida tuomita vastaajalle ankarampaa rangaistusta kuin yhdeksän kuukautta vankeutta. (Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa)

Kirjallisen menettelyn järjestäminen onkin käräjäoikeuden harkinnassa ja se päättää, onko edellytyksiä sille, että asia voitaisiin ratkaista tässä menettelyssä. Yleensä osapuolten suostumusta kirjalliseen käsittelyyn kysytään jo esitutkinnan yhteydessä. Syyttäjä taas harkitsee, onko asian käsittely suullisessa istunnossa tarpeen ja tekee esityksen käsittelytavasta jo haastehakemukseen. Jos tuomioistuin tämän jälkeen huomaa, että edellytyksen kirjalliselle menettelylle täyttyvät, se kysyy vielä haastamisen yhteydessä, suostuuko syytetty tähän menettelyyn ja tunnustaako hän sen rikoksen, josta häntä syytetään. Vastaus on pääasiassa annettava kirjallisesti. (Kerttula ym. 2008, 179)

Kirjallinen menettely ratkaistaan käräjäoikeuden kansliassa yhden tuomarin kokoonpanossa ja ratkaisun on perustuttava vain siihen kirjalliseen aineistoon, johon asianomaiset ovat asiassa vedonneet. Asia ei saa olla sellainen, että siinä jouduttaisiin kuulemaan todistajia eikä näyttö saa olla ristiriitaista, sillä tällöin asian käsittely kirjallisessa menettelyssä ei ole mahdollista ja on järjestettävä pääkäsittely. Kirjallisessa menettelyssä tehty päätös annetaan ennalta ilmoitettuna päivänä. Se myös postitetaan sekä syytetylle, että sille asianomistajalle, joka on asiassa esittänyt vaatimuksia. (Kerttula ym. 2008, 180)

11.2.3 Vankeusrangaistuksesta

Vankeutta tuomitaan joko määrääjäksi tai elinkaudeksi. Määräaikaisen vankeuden määrä vaihtelee 14 päivästä 12 vuoteen. Useita tuomioita tuomittaessa tai rangaistuksia muutettaessa yhteisrangaistuksiksi ei noudateta tätä 12 vuoden maksimia. Vankeusrangaistus voidaan tuomita ehdollisena tai ehdottomana. Ehdollista vankeutta voidaan tuomita jos rikoksesta tuomitaan enintään kaksi vuotta vankeutta. Rikoksentekijä joka on nuori tai ensikertalainen saa yleensä ehdollisen vankeusrangaistuksen, mutta jos tehdystä rikoksesta tuomitaan yli kahden vuoden vankeusrangaistus, on rangaistus tällöin ehdoton vankeus. (Rikoslaki)

Vankeuden täytäntöönpanon tavoitteena on estää rikosten tekeminen rangaistusaikana sekä edistää vangin valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan ja elämänhallintaan ja sijoittumista yhteiskuntaan (vankeuslaki). ”Rikosseuraamuslaitokseen muodostuu keskushallinnosta, terveydenhuoltoyksiköistä, kolmesta rikosseuraamusalueesta, kolmesta arviointikeskuksesta sekä 16 yhdyskuntaseuraamustoimistosta ja 29 vankilasta, jotka muodostavat 14 rikosseuraamuskeskusta.”. Rikosseuraamuslaitoksen tehtävänä on panna täytäntöön tuomioistuimen määräämä vankeus sekä tutkintavankeus. (www.rikosseuraamus.fi/) Vankeuden sisältönä on joko vapauden menetys tai sen rajoittaminen. Vankilassa tulee tukea vangin mahdollisuuksia ylläpitää terveyttään ja toimintakykyään. Vankeja on myös kohdeltava yhdenvertaisuuslain mukaisesti sekä oikeudenmukaisesti ja heidän ihmisarvoaan kunnioittaen. Vankeinhoitolaitoksen virkamiesten on toimittava asiallisesti ja puolueettomasti sekä sovintoa edistäen puuttumatta kenenkään oikeuksiin enempää kuin on välttämätöntä. Vankia on kuultava häntä koskevia päätöksiä tehtäessä, kuten asumista, hallintolain mukaisesti. (Vankeuslaki)

Rangaistus on pantava täytäntöön ilman viivytystä. Tuomittu voi hakea lykkäystä vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoon esimerkiksi terveydellisistä syistä. Jos lykkäys myönnetään, se voi kestää enintään kuusi kuukautta. (Vankeuslaki) Rangaistuksen

täytäntöönpanoa ei saa kuitenkaan lykätä, jos tuomittu on jo aloittanut rangaistuksen suorittamisen (Valtioneuvoston asetus vankeudesta).

Ehdollisissa vankeusrangaistuksissa noudatetaan ilman poikkeusta koeaikaa. Tämän koeajan aikana tuomitun tulee viettää nuhteetonta elämää. Koeajan pituus vaihtelee vuodesta kolmeen vuoteen ja määrätyn koeajan nuhteettomasti suoritettuaan, tuomitun rangaistus raukeaa. Jos tuomittu kuitenkin syyllistyy tämän koeajan aikana rikolliseen toimintaan, ehdollinen vankeusrangaistus pannaan täytäntöön, jos tehdystä uudesta teosta tuomittaisiin ehdoton vankeusrangaistus. (Rikoslaki)

Jos tuomittu ei ole jo vangittuna asian vuoksi, vankeus alkaa sinä päivänä, kun hän menettää vapautensa vankeuden täytäntöönpanoa varten. Jos tuomittu kuitenkin on jo vangittuna, vankeusrangaistuksen suorittaminen alkaa sinä päivänä, jona täytäntöönpanon perusteena oleva tuomio julistetaan tai annetaan. Tällöin vankeudesta vähennetään vapaudenmenetysaika eli se aika, jonka tuomittu on ollut asian vuoksi vangittuna. Jos tuomittu on jouduttu etsintäkuuluttamaan, vankeus alkaa, kun hänet otetaan kiinni. Vankilassaoloajaksi luetaan rangaistusaika vapautumispäivään saakka, kyseinen päivä mukaan lukien sekä myös aika, jonka vanki on ollut vapautensa menettäneen ennen rangaistuksen suorittamisen aloittamista. (Valtioneuvoston asetus vankeudesta)

Vangin saapuessa vankilaan hänelle tehdään todistajan läsnä ollessa tulotarkastus, jossa muun muassa todetaan vangin henkilöllisyys ja tehdään luettelo hänen omaisuudestaan, jonka lisäksi suljetuissa vankiloissa tarkastus sisältää vaatteiden vaihdon. Vangin saapuessa hänelle on myös välittömästi ilmoitettava tiedot vankien oikeuksista ja velvollisuuksista sekä vankilan oloista. (Vankeuslaki) Vangille on laadittava myös rangaistusajan suunnitelma, jossa on otettava huomioon muun muassa:

- vangin aiempi rikollisuus
- tehdyn rikoksen tai tehtyjen rikosten laatu
- tuomitun rangaistuksen pituus
- vangin sosiaaliset olosuhteet
- arvio vangin toimintakyvystä
- miten voidaan vähentää vangin riskiä syyllistyä uusiin rikoksiin
- turvallisuuteen vaikuttavat tekijät

Rangaistusajan suunnitelman laaditaan sijoittajayksikössä ja suunnitelma sisältää esimerkiksi vankeusajan tavoitteet, vankeutta ja vapauttamista koskevat suunnitelmat sekä turvallisuusjärjestelyille asetettavat vaatimukset. Kyseisen suunnitelman täytäntöönpanosta vastaa sijoitusvankila, joka voi tarvittaessa tarkentaa suunnitelmaa ja sen sisältöä. Vankila seuraa suunnitelman tavoitteiden toteutumista sekä huolehtii myös valvotun koevapauden tai ehdonalaisen vapauden edellyttämistä valmisteluista. (Valtioneuvoston asetus vankeudesta)

Vangilla on oikeus pitää vankilassa hallussaan kohtuullinen määrä henkilökohtaista omaisuutta, jonka ei voida katsoa olevan esimerkiksi vaaraksi toisen turvallisuudelle tai jota ei voi käyttää omaisuuden vahingoittamiseen (Vankeuslaki). Hänen haltuun annettava omaisuus voidaan tarkastaa ja esimerkiksi sähkölaitteet täytyy antaa ammattilaisen tarkastettaviksi. Tarkastus suoritetaan vangin kustannuksella, mutta maksun on oltava kohtuullinen.

(Valtioneuvoston asetus vankeudesta)

11.2.4 Nuorisorangaistuksesta

Henkilö, joka on tehnyt rikoksensa alle 18-vuotiaana, voidaan tuomita nuorisorangaistukseen. Teko kokonaisuutena arvioiden tulee tällöin olla sellainen, että nuorisorangaistusta voidaan pitää perusteltuna, eivätkä tekijästään ilmenevät seikat vaadi ehdottomaan vankeuteen tuomitsemista. (Rikoslaki) Syytettyä on myös kuultava henkilökohtaisesti ennen nuorisorangaistukseen tuomitsemista (Laki nuorisorangaistuksesta).

Rangaistuksen kesto vaihtelee neljästä kuukaudesta enintään vuoteen, jonka aika järjestetään tukitoimia ja tilaisuuksia, joita ovat esimerkiksi:

- valvontatapaamisia
- valvonnan alaisena suoritettavia tehtäviä ja ohjelmia, jotka edistävät sosiaalista toimintakykyä
- annetaan tukea ja ohjausta

- valvonnassa tapahtuvaa työelämään ja työn tekemiseen perehdyttämistä

(Laki nuorisorangaistuksesta)

11.2.5 Ehdonalainen vapaus

Vanki voi päästä ehdonlaiseen vapauteen suoritettuaan määräaikaisesta rangaistuksesta kaksi kolmasosaa. Jos tuomittu on tehnyt rikoksen alle 21-vuotiaana, hän voi päästä ehdonlaiseen vapauteen suoritettuaan rangaistuksestaan puolet. Elinkautiseen tuomittu voi päästä ehdonlaiseen vapauteen, kun hän on suorittanut rangaistustaan vähintään 12 vuotta. Jos tuomittu on kuitenkin ollut alle 20-vuotias rikoksen tehdessään, hän voi päästä ehdonlaiseen vapauteen suoritettuaan rangaistuksestaan vähintään 10 vuotta. (Rikoslaki)

Ennen ehdonlaiseen vapauteen päästämistä, vanki voidaan määrätä valvottuun koevapauteen. Koevapauteen on mahdollista päästä aikaisintaan kuusi kuukautta ennen ehdonlaiseen pääsemistä. Koevapauden tarkoituksena on auttaa vankia sopeutumaan uudestaan yhteiskuntaan ja siihen voikin päästä vain, jos voidaan katsoa olevan todennäköistä, että vanki noudattaa koevapauden ehtoja. Koevapauden ehtojen noudattamista valvotaan koko koevapauden ajan. Jos koevapauteen päästetty rikkoo koevapauden ehtoja, voidaan koevapaus peruuttaa määräajaksi tai kokonaan. (Rikoslaki)

Jos ehdonlaiseen vapauteen päästetty tekee koeaikana rikoksen, josta tuomittaisiin ehdotonta vankeutta, ehdonalainen vapaus perutaan ja hän joutuu suorittamaan rangaistuksensa loppuun vankilassa. Tällöin uudesta rikoksesta tuomittu rangaistus ja jäännösrangaistuksesta tuomitaan yhtenä yhteisenä rangaistuksena. (Rikoslaki)

Ennen vapauttamista rikosseuraamuslaitos laatii yhdessä vangin kanssa rangaistusajan suunnitelmaan perustuvan valvontasuunnitelman. Jos ehdonlaiseen vapauteen päästetty rikkoo valvontasuunnitelman määräyksiä törkeästi, virallinen syyttäjä voi vaatia tuomioistuimelta, että jäännösrangaistus pannaan täytäntöön. Tällöin hänen tulee ilmoittaa hakemuksestaan rikosseuraamuslaitokselle. Myös tuomioistuimen tulee ilmoittaa rikosseuraamuslaitokselle päätöksensä syyttäjän hakemukseen. (Valtioneuvoston asetus ehdonalaisen vapauden valvonnasta)

12 YRITYKSISTÄ JA NIIDEN PERUSTAMISESTA

Seuraavassa tarkastellaan yrityksen perustamista (liitteet 6-7) kuten myös osakeyhtiöitä, avoimia yhtiöitä ja kommandiittiyhtiöitä sekä niiden eroja. Turvallisuusalan valmistunut voi halutessaan perustaa turvallisuusalan yrityksen, jolloin hänen on hyvä perehtyä yrityksen perustamista koskevaan lainsäädäntöön ja etenkin seuraavassa esitettyihin seikkoihin.

12.1 Yrityksen perustaminen

Yritystä perustettaessa on aluksi oltava yritysidea, jonka varaan yritys ja liikeidea perustetaan. Yritystä perustettaessa on hyvä tehdä huolellinen suunnitelma. Ensimmäisenä tulisi tehdä liiketoimintasuunnitelma, jossa liikeideasta kaivetaan idean mm. heikkoudet ja vahvuudet. Kunnon suunnittelulla voidaan vähentää niitä riskejä, jotka liittyvät yritystoimintaan. Yrityksen perustamiseen kuuluvat seuraavat vaiheet:

1. Päätös aloittaa yritystoiminta
2. Liiketoimintasuunnitelman laatiminen, johon saa apua esimerkiksi uusyrityskeskuksista
3. Yritysmuodon valinta
4. Saada lupa yrityksen toiminnalle ja ilmoittaa saatu lupa kaupparekisteriin
 - Turvallisuusliiketoiminta on luvanvaraista elinkeinotoimintaa ja luvan tälle toiminnalle myöntää sisäasiainministeriön turvallisuusalan valvontayksikkö (www.poliisi.fi)
5. Perustamisilmoitus yritystietojärjestelmään. Ilmoituksella voidaan ilmoittautua myös esimerkiksi kaupparekisteriin ja ennakkoperintärekisteriin.
6. Järjestää yrityksen kirjanpito ja ottaa tarvittavat vakuutukset kuten yrittäjän yel-vakuutus ja työntekijöille TyEl-vakuutus.

(www.yrittajat.fi/)

Liiketoimintasuunnitelman tekemiseen ja muihin yrityksen perustamiseen löytyy tarvittaessa apua muun muassa osoitteista www.yrityssuomi.fi/ ja www.prh.fi/fi.html.

12.2 Peruskäsitteitä osakeyhtiöstä

Osakeyhtiö on pääomayhteisö ja se voi olla yksityinen tai julkinen yhteisö. Yhtiön voi omistaa ja perustaa yksinkin henkilö, mutta useimmiten omistajia on useita. Yksityisen ja julkisen osakeyhtiön ero on siinä, että ainoastaan julkisen osakeyhtiön arvopaperit, kuten osakkeet, voivat olla arvopaperimarkkinoilla tapahtuvan julkisen kaupankäynnin kohteina. Yhtiöiden erona on myös osakepääoma, sillä julkisessa osakeyhtiössä tämän pääoman on oltava vähintään 80 000 euroa ja yksityisessä osakeyhtiössä tämän pääoman on oltava vähintään 2500 euroa. Tämä osakepääoma on jaettu yleensä osakkeisiin. (Kivelä & Nordell 2005, 68-69)

Osakeyhtiö on aina osakkeenomistajalle erillinen oikeushenkilö, jonka vuoksi he eivät vastaa henkilökohtaisesti yhtiön velvoitteista (Osakeyhtiölaki). He vastaavat yleensä näistä velvoitteista vain yhtiöön panostamallaan panoksella, jolloin esimerkiksi konkurssissa, he menettävät vain tämän panoksensa eikä konkurssia voida ulottaa osakkaiden henkilökohtaiseen omaisuuteen (Kivelä & Nordell 2005, 68).

Yleensä yhtiön toiminnan tarkoituksena on tuottaa osakkeenomistajille voittoa, mutta tästä toiminnan tarkoituksesta voidaan yhtiöjärjestyksellä poiketa. Osakkeenomistajat voivatkin määrätä yhtiöjärjestyksessä yhtiön toiminnasta sen mukaan kuin laki ja hyvä tapa sallivat. Yhtiön johdon tulee toimia huolellisesti ja näin edistää yhtiön etua. (Osakeyhtiölaki)

Osakeyhtiö syntyy rekisteröimällä. Ennen tätä on laadittava perustamissopimus, jonka kaikkien osakkeenomistajien on allekirjoitettava. Tällä allekirjoituksella osakkeenomistajat merkitsevät perustamissopimuksesta määrätyn määrän osakkeita ja merkintää ei voi peruttaa, kun kaikki osakkeet on merkitty, ellei toisin sovita. Perustamissopimuksessa tulee mainita:

- sopimuksen päivämäärä
- osakkeenomistajat ja heidän merkitsemät osakkeet
- määrä, joka maksetaan osakkeesta yhtiölle
- osakkeen maksuaika
- yhtiön hallituksen jäsenet

Perustamissopimukseen on liitettävä laadittu yhtiöjärjestys. Yhtiöjärjestyksessä on mainittava:

- yhtiön toiminimi
- yhtiön kotipaikka
- yhtiön toimiala

Yhtiötä perustettaessa on samalla päätettävä tilikaudesta, joka määrätään joko perustamissopimuksessa tai yhtiöjärjestyksessä. Kun perustamissopimus on allekirjoitettu, alkavat johdon jäsenten ja tilintarkastajien toimikausi. (Osakeyhtiölaki)

Kun perustamissopimus on allekirjoitettu, yhtiö on rekisteröitävä kolmen kuukauden kuluessa tästä allekirjoituksesta tai yhtiön perustaminen raukeaa. Kun rekisteröinti on suoritettu, on yhtiö juridisena henkilönä syntynyt. Samalla yhtiölle siirtyvät velvoitteet, jotka on tehty perustamissopimuksen allekirjoittamisen jälkeen sekä ne perustamissopimuksessa yksilöidyt velvoitteet, jotka on tehty enintään vuosi ennen perustamissopimuksen allekirjoittamista. Yhtiön puolesta ennen rekisteröintiä tehdystä toimesta vastaavat kyseisestä toimesta päättäneet yhteisvastuullisesti, mutta vastuu siirtyy yhtiölle, kun yhtiö perustetaan, jos toimi on yksilöity perustamissopimuksessa ja toimen tekemisestä on aikaa enintään vuosi ennen perustamissopimuksen allekirjoittamista. Jos tällaisen toimen sopimuskumppani ei ole tiennyt, ettei yhtiötä rekisteröity, hän voi luopua tästä sopimuksesta siihen saakka, kunnes yhtiö on rekisteröity. (Osakeyhtiölaki)

12.3 Peruskäsitteitä avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä

Avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö ovat henkilöyhtiöitä, mikä tarkoittaa sitä, että avoimen yhtiön yhtiömiehet ja kommandiittiyhtiön vastuunalaiset yhtiömiehet ovat henkilökohtaisessa vastuussa yhtiön sitoumuksista. Näin ollen heidän vastuutaan ei ole rajoitettu koskemaan esimerkiksi jotain tiettyä omaisuutta ja henkilökohtainen vastuu kattaa heidän koko omaisuutensa. Tämä tarkoittaa sitä, että yhtiömiehet vastaavat yhtiön velvoitteista kuin omistaan, jonka vuoksi heidän velkavastuunsa on myös ensisijaista ja rajatonta. Tämän lisäksi yhtiömiehet ovat yhtäläisessä vastuussa yhtiön sitoumuksista. Avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö ovat oikeuskelpoisia yhteisöjä, joilla on oikeus tehdä sitoumuksia, hankkia oikeuksia sekä olla asianosaisena muun muassa tuomioistuimessa (Kivelä & Nordell 2005, 63-64)

12.3.1 Avoin yhtiö

Avoimessa yhtiössä on vähintään kaksi yhtiömiestä, jotka harjoittavat elinkeinotoimintaa yhdessä, ja yhtiö syntyy yhtiömiesten sopimuksella. Tällä yhtiösopimuksella ei ole muotomääräyksiä, mutta sopimusta voidaan muuttaa vain kaikkien yhtiömiesten suostumuksella, jollei muuta ole sovittu. Samoin yhtiöosuus voidaan luovuttaa vain kaikkien

yhtiömiesten suostumuksella, ellei tässäkin tapauksessa ole sovittu muuta. (Kivelä & Nordell 2005, 64)

Avoin yhtiö on perustamisen jälkeen ilmoitettava kaupparekisteriin, jota pitää Patentti- ja rekisterihallitus. Kun yhtiö on merkitty kaupparekisteriin, se kuulutetaan rekisteriviranomaisen toimesta. Rekisterimerkinnällä onkin julkisuusvaikutus, sillä rekisteriin merkityt seikat katsotaan tulevan kolmannen henkilön tietoon. Samoin merkintä aiheuttaa sen, että kun henkilö on merkitty rekisteriin avoimen yhtiön yhtiömieheksi, hän on vastuussa niistä sitoumuksista, jotka tehdään yrityksen nimissä. Yhtiömies on vastuussa myös eronsa jälkeen tehdyistä sitoumuksista, jos hänen eroamistaan ei ole merkitty rekisteriin. (Kivelä & Nordell 2005, 60-61, 64)

12.3.2 Kommandiittiyhtiö

Avointa yhtiötä koskevat määräykset koskevat myös kommandiittiyhtiötä. Avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön ero onkin siinä, että kommandiittiyhtiössä on vastuunalaisten yhtiömiesten lisäksi äänettämiä yhtiömiehiä. Voidakseen toimia kommandiittiyhtiössä pitääkin olla vähintään yksi vastuunalainen yhtiömies ja vähintään yksi äänetön yhtiömies. Äänetön yhtiömies ei ole henkilökohtaisessa vastuussa yhtiön sitoumuksista, vaan vain ainoastaan sijoittamallaan yhtiöpanoksella. Samalla hänellä on vain rajoitettu toimivalta, jonka mukaan hän ei saa osallistua yhtiön toimintaan, edustaa yhtiötä eikä kirjoittaa yhtiön toiminimeä. (Kivelä & Nordell 2005, 77)

13 TULOKSET JA TULOSTEN TARKASTELU

Työn tuloksena saavutin selkeän ja tarpeeksi tiiviin opintokokonaisuuden. Työn valmiiksi saaminen tosin vaati paljon aikaa ja vaivaa, mutta sain kuitenkin tehtyä kokonaisuuden, joka oli juuri sellainen josta olin alan opettajan kanssa sopinut. Järviluomalta saamastani arvioinnista kävi selville, että olin käsitellyt alan lainsäädäntöä selkeästi ja loogisesti ja kirjoittamani teksti oli riittävän helppolukuista opiskelijoille.

Suurimpana vaarana työssä oli sen laajentuminen, mutta sain pidettyä sen paremmin kurissa kuin aluksi luulin. Työtä tehdessäni jouduin tekemään isoja päätöksiä rajatessani työtä, sillä ilman näitä päätöksiä, työ olisi kasvanut huomattavasti suuremmaksi ja olisi ollut koulun tarkoituksiin liian laaja. Rajaaminen oli kuitenkin vaikeaa ja välillä olin epävarma rajaamispäätöksistäni. Monen asian olisin voinut tehdä toisin, esimerkiksi ajankäyttöä olisin voinut miettiä toisin. Alan ollessa minulle täysin tuntematon käytin aikaani asioihin, jotka

eivät loppujen lopuksi olleet työn kannalta edes tarpeellisia. Myös jos oma osaamiseni olisi ollut koulutuksen tai työkokemuksen kautta vielä vahvempi, olisi työskentelyni ollut tehokkaampaa ja selkeämpää. Kuva työstä selkiytyi täysin vasta sitä tehdessä, mikä myös omalta osaltaan vaikeutti työn valmiiksi saamista. Itse kuitenkin olen hyvin tyytyväinen saamaani lopputulokseen, sillä työstä tuli parempi kuin mitä aloittaessani uskoin.

14 KÄYTÄNNÖN TOTEUTUS JA ARVIOINTI

Valmistamaani työtä tullaan käyttämään Länsi-Uudenmaan koulutuskeskuksen turvallisuusalan koulutusohjelmassa opetuksen tukimateriaalina. Tekemäni materiaali helpottaa opetuksessa lakien tukena käyttämisen, sillä työstä on helpompi löytää jokin tietty asia kuin etsiä samaista kohtaa lakikirjasta tai internetistä. Työni myös karsi ylimääräisen lainsäädännön pois, mikä entisestään selkeyttää ja helpottaa tiedon hakemista. Toivoisin myös, että kokonaisuus helpottaa opiskelijoita alan oppimisessa ja kokeisiin lukemisessa, ja voisi myös jatkossa olla heille tukena heidän aloittaessaan työelämän. Koska turvallisuus koulutuksen ongelmana on ollut se, ettei säännöksiä ollut koottu yksien kansien alle, koen että työni on ollut hyvin tarpeellinen ainakin toimeksiannon antaneelle koululle. Toivoisin, että työstä olisi hyötyä pitkään ja myös mahdollisesti koko turvallisuusalalle.

LÄHTEET

Kirjallisuus

Tikkanen, S. Aapio, L. Kaarnalehto, A. Kammonen, L. Laitinen, J. Mikkonen, J. Pisto, M. H. 2008. Ammattina turvallisuus. 1. painos. WSOY Oppimateriaalit Oy: Helsinki

Ojanen, T. 2003. Perusoikeudet ja ihmisoikeudet Suomessa. Hakapaino Oy: Helsinki

Kerttula, T. Huttunen, M. Ojala, J. 2008. Vartijan ja järjestyksenvalvojan oikeusasema. 1. painos. Edita Prima Oy: Helsinki

Kivelä, H. Nordell, R. 2005. Yrittäjän oikeutta. 6. painos. Werner Söderström Osakeyhtiö: Helsinki

Elektroniset lähteet

Ampuma-aseasetus 27.2.1998/145.

<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980145?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=ampuma-aseasetus>>. (viitattu 22.10.2008)

Ampuma-aselaki 9.1.1998/1

<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980001?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=ampuma-aselaki>>. (viitattu 22.10.2008)

Laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä 29.4.1988/389

<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1988/19880389?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Laki%20avoimesta%20yhti%C3%B6st%C3%A4%20ja%20kommandiittiyhti%C3%B6st%C3%A4%20>>. (viitattu 27.1.2009)

Valtioneuvoston asetus ehdonalaisen vapauden valvonnasta 21.6.2006/511

<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060511?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Valtioneuvoston%20asetus%20ehdonalaisen%20vapauden%20valvonnasta%20>>. (viitattu 22.10.2008)

Laki elinkeinon harjoittamisen oikeudesta 27.9.1919/122

<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1919/19190122001?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Laki%20elinkeinon%20harjoittamisen%20oikeudesta%20>>. (viitattu 1.2.2009)

Esitutkintalaki 30.4.1987/449

<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870449?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=esitutkintalaki>>. (viitattu 22.10.2008)

Hakemus järjestyksenvalvojaksi asettamiseen [WWW-dokumentti.]

<[http://www.poliisi.fi/intermin/lomakehakemisto.nsf/wvLomakkeet/758A74B979DF1A96C2256DB1003899B6/\\$file/jar1.pdf](http://www.poliisi.fi/intermin/lomakehakemisto.nsf/wvLomakkeet/758A74B979DF1A96C2256DB1003899B6/$file/jar1.pdf)>. (viitattu 4.2.2009)

Hakemus vartijaksi ja turvasuojaajaksi hyväksymiseksi [WWW-dokumentti.]

<[http://www.poliisi.fi/intermin/lomakehakemisto.nsf/wvLomakkeet/5F34F3D9C1C03ED7C2256C4500294B6C/\\$file/tur1.pdf](http://www.poliisi.fi/intermin/lomakehakemisto.nsf/wvLomakkeet/5F34F3D9C1C03ED7C2256C4500294B6C/$file/tur1.pdf)>. (viitattu 4.2.2009)

Hakemus vastaavan hoitajan hyväksymiseksi [WWW-dokumentti.]

<[http://www.poliisihallitus.fi/poliisi/hallitus/home.nsf/files/vasthh/\\$file/vasthh.pdf](http://www.poliisihallitus.fi/poliisi/hallitus/home.nsf/files/vasthh/$file/vasthh.pdf)>. (viitattu 4.2.2009)

Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa 22.8.2003/761

<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030761?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Laki%20henkil%C3%B6tietojen%20k%C3%A4sittelyst%C3%A4%20poliisitoimessa%20>>. (viitattu 1.2.2009)

Jv-koulutusmateriaali [WWW-dokumentti.]

http://www.loimaa.fi/documents/asukkaille/opetus_ja_koulutus/tyovaenopisto/J%C3%A4rjestyksenvalvojan%20perus-%20ja%20kertauskurssimateriaali.pdf. (viitattu 4.2.2009)

Laki järjestyksenvalvojista 22.4.1999/533

<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990533?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=laki%20j%C3%A4rjestyksenvalvojista>>. (viitattu 22.10.2008)

Järjestyslaki 27.6.2003/612

<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030612?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=laki%20j%C3%A4rjestyksenvalvojista>>. (viitattu 22.10.2008)

Kokoontumislaki 22.4.1999/530

<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990530?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=laki%20j%C3%A4rjestyksenvalvojista>>. (viitattu 1.2.2009)

Laki majoitus- ja ravitsemistoiminnasta 28.4.2006/308

<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060308?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=laki%20j%C3%A4rjestyksenvalvojista>>. (viitattu 22.10.2008)

Laki nuorisorangaistuksesta 21.12.2004/1196

<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20041196?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Laki%20nuorisorangaistuksesta>>. (viitattu 22.10.2008)

Oikeudenkäymiskaari 1.1.1734/4

<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1734/17340004000?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=oikeudenk%C3%A4ymiskaari>>. (viitattu 22.10.2008)

Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 11.7.1997/689

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19970689?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=laki%20oikeudenk%C3%A4ynnist%C3%A4%20rikosasioissa>. (viitattu 22.10.2008)

Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624

<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060624?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=osakeyhti%C3%B6laki>>. (viitattu 22.10.2008)

Osakeyhtiön perustamispaketti [WWW-dokumentti.]

<<http://www.ytj.fi/1631/1612/1650>>. (viitattu 9.1.2010)

Pakkokeinolaki 30.4.1987/450

<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870450?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=pakkokeinolaki>>. (viitattu 22.10.2008)

Pelastuslaki 13.6.2003/468

<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030468?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=pelastuslaki>>. (viitattu 22.10.2008)

Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta 787/2003

<<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2003/20030787>>. (viitattu 12.4.2010)

Perustamisilmoitus avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö [WWW-dokumentti.]

<<http://www.ytj.fi/1631/1612/1650>>. (viitattu 9.1.2010)

Poliisi

<<http://www.poliisi.fi/poliisi/home.nsf/pages/E8C74858D7D92CEDC2256B9E00399D74?opendocument>>. (viitattu 3.5.2010)

Poliisilaki 7.4.1995/493

<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19950493?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=laki%20j%C3%A4rjestyksenvallvojojista>>. (viitattu 1.2.2009)

Laki poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta 29.9.2006/841

<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060841?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Laki%20poliisin%20s%C3%A4ilytt%C3%A4mien%20henkil%C3%B6iden%20kohtelusta%20>>. (viitattu 1.2.2009)

Rikoslaki 19.12.1889/39

<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Valtioneuvoston%20asetus%20ehdonalaisen%20vapauden%20valvonnasta%20>>. (viitattu 22.10.2008)

Rikosseuraamuslaitos [WWW-dokumentti.]

<<http://www.rikosseuraamus.fi/uploads/fft6g.pdf>>. (viitattu 9.5.2010)

Turvallisuusalan opintosuunnitelma [WWW-dokumentti.]

<http://www.oph.fi/koulutuksen_jarjestaminen/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/ammattilliset_perustutkinnot/tekniikan_ja_liikenteen_ala>. (viitattu 5.9.2008)

Turvallisuusalan perustutkinto

<<http://www.lukk.fi/index.asp?id=835&docid=2521>>. (viitattu 26.4.2010)

Työturvallisuuslaki 23.8.2002/738

<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=ty%C3%B6turvallisuuslaki>>. (viitattu 22.10.2008)

Valtioneuvoston asetus vankeudesta 21.6.2006/509

<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060509?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Valtioneuvoston%20asetus%20vankeudesta%20>>. (viitattu 22.10.2008)

Vankeuslaki 23.9.2005/767

<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050767?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=vankeuslaki>>. (viitattu 22.10.2008)

Vartiointialan työehtosopimus [WWW-dokumentti.]

<<http://www.finlex.fi/data/tes/stes1022-TT125var0803.pdf>>. (viitattu 12.3.2009)

Yhdenvertaisuuslaki 20.1.2004/21

<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040021?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=yhdenvertaisuuslaki>>. (viitattu 22.10.2008)

Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista 12.4.2002/282

<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020282?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Laki%20elinkeinon%20harjoittamisen%20oikeudesta%20>>. (viitattu 22.10.2008)

Valtioneuvoston asetus yksityisistä turvallisuuspalveluista 19.6.2002/534

<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020534?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Valtioneuvoston%20asetus%20yksityisist%C3%A4%20turvallisuuspalveluista%20>>. (viitattu 2.2.2009)

Vartioimisliikelupahakemus [WWW-dokumentti.]

<[http://www.poliisihallitus.fi/poliisi/hallitus/home.nsf/files/tur3/\\$file/tur3.pdf](http://www.poliisihallitus.fi/poliisi/hallitus/home.nsf/files/tur3/$file/tur3.pdf)>. (viitattu 13.5.2010)

Laki yksityisyyden suojasta työelämässä 13.8.2004/759

<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040759?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Laki%20yksityisyyden%20suojusta%20ty%C3%B6el%C3%A4m%C3%A4ss%C3%A4%20>>. (viitattu 22.10.2008)

Julkaisemattomat lähteet

Länsi-Uudenmaan koulutuskeskuksen Nummellan toimipisteen opettaja 2008. Johanna Järviluoma. Haastattelu 29.9.2008.

LIITTEET

Liite 1 Hakemus järjestyksenvalvojaksi asettamiseen	124
Liite 2 Hakemus vartijaksi ja turvasuojaajaksi hyväksymiseksi.....	125
Liite 3 Vartioimisliikelupahakemus	126
Liite 4 Hakemus vastaavan hoitajan hyväksymiseksi	128
Liite 5 Työehtosopimus	131
Liite 6 Osakeyhtiön perustamispaketti.....	213
Liite 7 Perustamisilmoitus, avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö	224